

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR
DERSİNDE PEDAGOJİK SANAT
ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI: BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Canan ÖZTÜRK

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi: Hüseyin ÖZNÜLÜER

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

"Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması " isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Canan ÖZTÜRK

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Canan ÖZTÜRK'e ait "Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması" adlı çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalının Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

: Doç. Dr. Mahir BAYRAMOĞLU

Danışman / Jüri

: Dr. Öğretim Üyesi: Hüseyin ÖZNLÜER

Jüri

: Dr. Öğretim Üyesi: Ebru GÜLER

**ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE PEDAGOJİK
SANAT ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Canan ÖZTÜRK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği

Yüksek Lisans Tezi

Ağustos 2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin ÖZNÜLÜER

ÖZET

Bu araştırmada ortaöğretim görsel sanatlar dersi ilk kademesinde yer alan Sanat Eleştirisi ve Estetik öğrenme alanının Sanat Eseri İncelenme alt öğrenme alanından yola çıkılmıştır. Bu bağlamda öğrencilere estetik bilinç geliştirme, sanat tarihi hakkında bilgilendirme, sanat akımlarını tanıtmaya, sanat eleştirisi yapabilme kabiliyeti kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel sanat kültürünün öğrencilere kazandırılması bilinçli bir sanatsal birikime sahip olmalarının yanında sanatı seven ve sanattan anlayan bireyler yetiştirilebilmek adına önemlidir.

Araştırmada Mesleki ve Teknik Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle nasıl uygulanabileceği ve nasıl yürütülebileceğini belirlemek temel amaçtır. Eylem araştırması ile desenlenen araştırma Mesleki ve Teknik Kız Anadolu Lisesinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilk 8 hafta sanat akımları teorik bilgilendirme 10-12. haftalar pedagojik sanat eleştirisi çalışmaları ve son 3 hafta öğrenci ürünlerinin yapımı şeklinde 14 haftalık bir süreci kapsamaktadır. Araştırma 13 Aralık 2018 ve 28 Mart 2019 tarihleri arasında gerçekleşmiş olup katılımcı öğrenciler amaçsal örnekleme tekniklerinden olan, ölçüt örnekleme ile 9. sınıf öğrencilerinden 15 öğrenci olarak belirlenmiştir.

Ayrıca araştırmacı da katılımcı gözlemci olarak araştırmada yer almıştır. Araştırma da veri toplama aracı olarak video kayıtları, ses kayıtları, öğrenci günlükleri, ğretmen günlükleri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, çalışma yaprakları, ğrenci ürünleri kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi ise içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma bulguları ‘‘Sanat Akımlarını Tanıma’’, ‘‘Pedagojik Eleştiri Yöntemi’’ve ‘‘Görsel Sanatlar Dersi Süreci’’, olmak üzere 3 ana tema da toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sanat akımları ile ilgili edindikleri bilgileri sentezleyebildikleri; süreç içerisinde ürünlerini pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre inceleyebildikleri ve ‘sanat eserinden etkilenerek ürün ortaya çıkarır’ kazanımını edindikleri ve görsel sanatlar dersine yönelik olumlu tutum sergiledikleri grlmştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eleştirisi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Pedagojik Sanat Eleştirisi, Sanat Eğitimi, Modern Sanat Akımları

**PEDAGOGICAL ART CRITICISM APPLICATIONS IN HIGH SCHOOL-
VISUAL ARTS COURSE: AN ACTION RESEARCH**

Canan ÖZTÜRK

Erzincan Binali Yıldırım University Social Sciences Intitute

Department Of Education Of Fine Arts \ Art Teaching

Master Dissertation

August 2019

Thesis Advisor: Doctor Lecturer Hüseyin ÖZNÜLÜER

ABSTRACT

The study was based on sub-learning field of Artwork Assessment of Artwork Criticism and Aesthetic Learning of Visual Arts Course taught at high school education. In this sense; the aim was to provide students with such abilities as developing aesthetic consciousness, learning art history, learning art movements and conducting art criticism. It is important to offer students a visual art culture so that they can have an enlightened artistic background and individuals who love and understand art can be educated.

In this study, the basic objective was to discover how processes of visual arts course taught at Girls' Vocational School could be applied and conducted through pedagogical art criticism method. The study, planned in action research, included a total of 14 weeks by offering theoretical teaching during the first eight weeks, pedagogical art criticism studies during the 10th-12th weeks and achieving student products during the last three weeks at Girls' Vocational School in 2018-2019 academic year. The study was done between the 13th of December, 2018 and the 28th of March, 2019 and the sample was consisted of 15 9th grade students selected through criterion sampling of purposive sampling techniques. Besides, the researcher

joined the study as an observer. As data collection tools; video recordings, voice recordings, student diaries, teacher diaries, semi-structured interviews, work-sheets and student products were used. As a result of the study; it was identified that in the process, students could synthesize the knowledge related to art movements, could examine their products according to pedagogical art criticism method, achieved the learning outcome of “they can produce artistic products by being influenced by art work.” and showed a positive attitude towards visual arts course.

Key Words: Art Criticism, Visual Arts Education, Pedagogical Art Criticism, Art Education, Modern Art Movements

ÖN SÖZ

Tez yazım süresince; her türlü yardımı, bilgiyi ve desteği benden esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZNÜLÜER'e, tezimin aşamalarında desteği ve güler yüzü ile sürecin gidişatında, yönlendirilmesinde bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÜLER'e, Tezin belirli aşamalarında görüşlerine başvurduğum Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Gül'e, tez sürecinin başında ve gidişatında genel çerçeveyi belirlememde yardımcı olan Araştırma Görevlisi Güneş DEMİR'e, tez sürecinde her zaman manevi desteğiyle yanımda olan babama, eşime, kardeşime, yüksek lisansa başlamamı çok isteyen anneme ve bu araştırma da emeği olan tüm öğrencilerime teşekkürü bir borç bilirim.

Canan ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	XII
RESİM LİSTESİ	XIII
TABLO LİSTESİ	XVII
ŞEKİL LİSTESİ	XVIII
GİRİŞ	1
1.Problem Durumu.....	3
2.Araştırmanın Amacı.....	4
3.Araştırmanın Önemi	4
4.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
5.Tanımlar.....	6

I. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE	7
I.1 Eğitim Nedir?.....	7
I.2 Sanat Nedir?	8
I.3. Sanat Eğitimi	9
I.4. Sanat Eleştirisi	12
I.4.1.Tanımlama (Description).....	13
I.4.2. Çözümleme (Analysis)	15

I.4.3. Yorumlama (Interpretation).....	16
I.4.4. Yargı (Judgement).....	18
I.5. Sanat Tarihi.....	19
I.6. Sanat Akımları.....	20
I.6.1. Empresyonizm.....	20
I.6.2. Ekspresyonizm.....	22
I.6.3. Fovizm.....	24
I.6.4. Kübizm.....	26
I.6.5. Fütürizm.....	28
I.6.6. Dadaizm.....	29
I.6.7. Sürrealizm.....	30
I.6.8. Soyut Sanat Akımı.....	31
I.6.9. Pop-Art.....	32
I.6.10. Op-Art.....	33
I.6.11. Kinetik Sanat.....	33
I.6.12. Kavramsal Sanat.....	34
I.7. Türkiye de Sanat Eğitimi.....	35
I.8. Türk Millî Eğitimnin Genel Amaçları.....	38
I.9. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Özel Amaçları.....	38
I.10. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yapısı.....	40
I.11. Meslek Liselerinde Sanat Eğitimi.....	40
I.12. Kopya Kuramlar.....	42
I.13. İlgili Araştırmalar.....	43

II: BÖLÜM

YÖNTEM.....	46
II.1. Araştırma Modeli.....	46
II.2. Araştırma Ortamı.....	49
II.3. Katılımcılar.....	49
II. 4. Araştırmacının Rolü.....	49

II.5. Verileri Toplanma Araçları	50
II.6. Verilerin Analizi	52
II.7. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	53

III: BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM.....	55
III.1 Ders İçeriğinin Oluşturulması	58
III. 2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu	59
III. 3 Ders Başı ve Sonu Çalışma Yaprakları	59
III. 4. Ders Ortamının Hazırlanması.....	60
III. 5. Eylem Araştırması Uygulama Süreci.....	60
III.6 Araştırma Uygulama Sürecinde Bulgular	61
III.6.1. Birinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	62
III.6.2. İkinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	72
III.6.3. Üçüncü ve Dördüncü Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	80
III.6.4. Beşinci ve Altıncı Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular.....	85
III.6.5. Yedinci ve Sekizinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	89
III.6.6. Dokuz, On ve On birinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	92
III.6.7. On iki, On üç ve On dördüncü Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular	98
III.6.8. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamalarına Ait Temalar ve Alt Temalara ait Bulgular	118
III.6.8.1. Sanat Akımlarını Tanıma Temasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	119
III.6.8.2. Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi Uygulama Süreci	127
III.6.8.2.1. Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulama Öncesi Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar	128

III.6.8.2.2. Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulama Sonrası Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar	129
III.6.8.2.3. Öğrenci Ürünleri Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	138
III.6.8.3. Görsel Sanatlar Dersi Süreci Temasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	141
III.6.8.3.1. Öğretmenin Ders İşleyiş Süreci Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar	141
III.6.8.3.2. Kazanımlar Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	143
III.6.8.3.3. Görüşler Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar	146

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ	149
ÖNERİLER	153
KAYNAKÇA	154
ÖZGEÇMİŞ	160
EKLER	161

KISALTMALAR

AG	: Araştırmacı Günlüğü
Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çevirmen
Edt.	: Editör
G	: Görüşme
SİEA	: Sınıf İçi Eylem Araştırması
G	:Ğrenci Günlüğü
AG	: Araştırmacı Günlüğü
VD1	: Video 1
VD2	:Video 2
VD3	:Video 3
İÇY	:İlk Çalışma Yapradı
SÇY	: Son Çalışma Yapradı 1
PSEÇY	: Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yapradı
MEB	:Milli EĞitim Bakanlığı
TDK	:Türk Dil Kurumu

RESİM LİSTESİ

		Sayfa No
Resim 1	Claude Monet, 1872. ‘‘Gün Doğumu- İzlenim’’. 48 x 63 cm. Marmottan Monet Müzesi, Paris.	21
Resim 2	Şemsiyeli kadın, Monet, 1875, 100 x 81 cm. USG.	22
Resim 3	Bale Okulu (Degas) 1874, Orsay Müzesi, Paris.	22
Resim 4	Claude Monet, Fırtınadan sonra Étretat’ta Uçurum, 1885, Clark Sanat Enstitüsü, Williamstown, Massachusetts	22
Resim 5	‘Çılgılık’ Munch 1893, 91x73,5cm, Ulusal Galeri Oslo	23
Resim 6	Jawlensky ‘‘ Dansçı Portresi’’ 1909, 70 x 67 cm. Lenbachhaus, Münih.	24
Resim 7	Melankoli 1894, Much, 81 x 101 cm. Ulusal Galeri	24
Resim 8	Ölü Anne ve Çocuk, 1899, Much, 104,5 x 179, 5 cm. Munch Müzesi.	24
Resim 9	Yeşil Çizgili Porte 1905 (Matisse), 40,5x32,5cm, Devlet Güzel Sanatlar Müzesi, Kopenhag.	25
Resim 10	Kırmızı Tarla (Sazdan Evler), Vlaminck, Ulusal Modern Sanat Müzesi. 1933, 73 x 93 cm.	26
Resim 11	A. Derain, Sahilde Tekneler,1905, 72 x 91 cm. Merzbacher Vakfı Koleksiyonu.	26
Resim 12	Avignon’lu Kızlar 1916 Picasso 1907, 263,9 x 233,7 cm. Modern Sanat Müzesi.	27
Resim 13	Normandiya Limanı Georges Braque 1909, 80x 80 cm.	27
Resim 14	‘Guernica’ Pablo Picasso, 351x782cm. Kraliçe Sofia Ulusal sanat Müzesi, Madrid.	27
Resim 15	Duchamp ‘Merdivenden İnen Çıplak’ 1912, 146 x 89 cm. Philadelphia Sanat Müzesi	28
Resim 16	Giacomo Balla ‘Tasmalı Köpek’ 1912, 89,9 x 109.9 cm. Modern Sanatlar Müzesi, New York.	28
Resim 17	‘Bisiklet Tekerleği’ Marcel Duchamp 1913, 126 cm. Doğal Tarih Müzesi, Darmstadt.	29
Resim 18	M.Oppenheim Kürklü Çay Fincanı 1936 - Museum of Modern Arts New York.	29
Resim 19	‘Eriyen Saatler’ Salvador Dali 1931, 24,1 x 33 cm. Modern Sanat Müzesi, New York.	30

Resim 20	Salvador Dali ‘Manzarada Anlaşılmaz Öğeler’ 1934	30
Resim 21	Jackson Pollock Siyah ve Beyaz 1948, 1917, 63 x 67 cm emay 208 x 122 cm.	31
Resim 22	Hamilton “‘Bu Günün Evlerini Bu Denli Farklı, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?’ (41,9 x 29,8 cm) 1956.	32
Resim 23	Victor Vassarely (Op- art) 1969, 200 x 200 cm, Michel Vasarely Koleksiyonu.	33
Resim 24	Alexander Calder, Kırmızı ve Mavi Noktalı Alexander Calder Antenleri, 1953.	34
Resim 25	Joseph Kosuth 1966 Galeri 669, Los Angeles USA	35
Resim 26	Christo ve Jeanne – Claude Paketlenmiş kıyı 1969, AU	35
Resim 27	Van Gogh Arles’de köprü1, 1888, 54 x 65 cm Hollanda, Otterlo Kröller-Müller Müzesi koleksiyonu	70
Resim 28	Van Gogh Arles’de köprü2,1888, Köln, Wallarf-Richartz Müzesi koleksiyonu	70
Resim 29	Alfred Sisley “Port Marly’de Sel Baskını” 1876, 81 x 60 cm. Orsay Müzesi, Paris.	95
Resim 30	Henri Matisse “The Red Room (Kırmızı Oda) 1908, 180 x 220 cm. Hermitage Müzesi, St. Petersburg.	96
Resim 31	James Ensor’un “Entirika” 1890, 90 x 150 cm. GSM	97
Resim 32	Gül’ün 1 numaralı çalışması	103
Resim 33	Gül’ün 2 numaralı çalışması	103
Resim 34	Gül’ün 3 numaralı çalışması	103
Resim 35	Gül’ün 4 numaralı çalışması	103
Resim 36	Gül’ün 5 numaralı çalışması	103
Resim 37	Demet’in 1 numaralı çalışması	104
Resim 38	Demet’in 2 numaralı çalışması	104
Resim 39	Demet’in 3 numaralı çalışması	104
Resim 40	Buket’in 1 numaralı çalışması	105
Resim 41	Buket’in 2 numaralı çalışması	105
Resim 42	Buket’in 3 numaralı çalışması	105

Resim 43	Buket'in 4 numaralı çalışması	105
Resim 44	Nükhet'in 1 numaralı çalışması	106
Resim 45	Nükhet'in 2 numaralı çalışması	106
Resim 46	Nükhet'in 3 numaralı çalışması	106
Resim 47	Fatoş'un 1 numaralı çalışması	107
Resim 48	Fatoş'un 2 numaralı çalışması	107
Resim 49	Fatoş'un 3 numaralı çalışması	107
Resim 50	Fatoş'un 4 numaralı çalışması	107
Resim 51	Nermin'in 1 numaralı çalışması	108
Resim 52	Nermin'in 2 numaralı çalışması	108
Resim 53	Nermin'in 3 numaralı çalışması	108
Resim 54	Nermin'in 4 numaralı çalışması	108
Resim 55	Nermin'in 5 numaralı çalışması	108
Resim 56	Canan'ın 1 numaralı çalışması	109
Resim 57	Canan'ın 2 numaralı çalışması	109
Resim 58	Canan'ın 3 numaralı çalışması	109
Resim 59	Canan'ın 4 numaralı çalışması	109
Resim 60	Canan'ın 5 numaralı çalışması	109
Resim 61	Cansu'nun 1 numaralı çalışması	110
Resim 62	Cansu'nun 2 numaralı çalışması	110
Resim 63	Cansu'nun 3 numaralı çalışması	110
Resim 64	Cansu'nun 4 numaralı çalışması	110
Resim 65	Cansu'nun 5 numaralı çalışması	110
Resim 66	Derya'nın 1 numaralı çalışması	111
Resim 67	Derya'nın 2 numaralı çalışması	111

Resim 68	Derya'nın 3 numaralı çalışması	111
Resim 69	Derya'nın 4 numaralı çalışması	111
Resim 70	Berna'nın 1 numaralı çalışması	112
Resim 71	Berna'nın 2 numaralı çalışması	112
Resim 72	Berna'nın 3 numaralı çalışması	112
Resim 73	Berna'nın 4 numaralı çalışması	112
Resim 74	Zühre'nin 1 numaralı çalışması	113
Resim 75	Zühre'nin 2 numaralı çalışması	113
Resim 76	Zühre'nin 3 numaralı çalışması	113
Resim 77	Deniz'in 1 numaralı çalışması	114
Resim 78	Deniz'in 2 numaralı çalışması	114
Resim 79	Deniz'in 3 numaralı çalışması	114
Resim 80	Deniz'in 4 numaralı çalışması	114
Resim 81	Fadime'nin 1 numaralı çalışması	115
Resim 82	Fadime'nin 2 numaralı çalışması	115
Resim 83	Fadime'nin 3 numaralı çalışması	115
Resim 84	Yaren'in 1 numaralı çalışması	116
Resim 85	Yaren'in 2 numaralı çalışması	116
Resim 86	Yaren'in 3 numaralı çalışması	116
Resim 87	Yaren'in 4 numaralı çalışması	116
Resim 88	Umay'ın 1 numaralı çalışması	117
Resim 89	Umay'ın 2 numaralı çalışması	117
Resim 90	Umay'ın 3 numaralı çalışması	117
Resim 91	Umay'ın 4 numaralı çalışması	117
Resim 92	Umay'ın 5 numaralı çalışması	117

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	14 Haftalık Ders Programı Çizelgesi	59
Tablo 2	Empresyonizm Ekspresyonizm Fovizm Sanat Akımları 1. Haftaya İlişkin Ders Süreci	63
Tablo 3	Claude Monet “The Cliff at Étretat after the Storm” (Resim 4) Adlı Çalışmasına Dair Öğrencilerin İlk Çalışma Yaprağı Verileri	66
Tablo 4	Empresyonizm Ekspresyonizm Fovizm Sanat Akımları 2. Haftaya İlişkin Ders Süreci	72
Tablo 5	Edward Much’ın “ Ölü Anne ve Çocuk” (Resim.8) Adlı Eserine İlişkin İlk Çalışma Yaprağı ve Son Çalışma Yaprağı Verileri	75
Tablo 6	Kübizm Fütürizm Sanat Akımları 3. ve 4 Haftaya İlişkin Ders Süreci	80
Tablo 7	Dadaizm, Sürrealizm Sanat Akımları 5. ve 6. Haftaya İlişkin Ders Süreci	85
Tablo 8	Soyut Sanat Op Art Kinetik Sanat Kavramsal Sanat Pop Art Sanat Akımları 7. ve 8. Haftaya İlişkin Ders Süreci	89
Tablo 9	Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Uygulama Süreci 9. 10. ve 11. Haftaya İlişkin Ders Süreci	93
Tablo 10	Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Uygulama Süreci 12. 13 ve 14. Haftaya İlişkin Ders Süreci	98
Tablo 11	Öğrenci Ürünlerinin 3 Alan Uzmanınca Değerlendirilmesi ve Ortalamaları	99
Tablo 12	Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağı Alfred Sisley “Port Marly’de Sel Baskını” (Resim 29)	130
Tablo 13	Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağı Henri Matisse “The Red Room (Resim 30)	134
Tablo 14	Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağı James Ensor’un “Entirika” (Resim 30)	136

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil 1	Eylem Araştırması Aşamaları	48
Şekil 2	Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamalarına Ait Temalar ve Alt Temalar	57
Şekil 3	Sanat Akımlarına İlişkin Tema Ve Alt Temalar	118
Şekil 4	Öğrencilerin Sanat Akımlarını Tanıma Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar	119
Şekil 5	Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi Uygulama Süreci Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar	127
Şekil 6	Görsel Sanatlar Dersi Süreci Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar	141

GİRİŞ

Eğitim, kişinin doğumundan ölümüne kadar geçen süreç içerisinde edindiği tüm bilgi ve kazanımlarını kapsayan geniş bir yelpazedir denilebilir. Eğitim kişinin yaşamı boyunca devam eder ve doğrudan ya da dolaylı olarak kazanılabilir. “Eğitim, insanın kendisi ya da başkası üzerinde, bilinçli olarak istenen davranış değişiklikleri yapmak üzere, etkide bulunma sürecidir” (zsoy ve Alakuş, 2009: 38). Bu tanımdan yola çıkacak olursak, kişi ilk eğitimini aile ve çevresinden alır daha sonra örgün ve yaygın eğitim yoluyla eğitimini yaşamı boyunca devam ettirir.

Sanat eğitimi ise ilk ve ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar/ müzik dersleri kapsamında (2019) zorunlu ders olarak verilmektedir. Araştırmamızın uygulanacağı görsel sanatlar dersi; kültürel kimliğini bilen, zgn dşnebiyen, diğer toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, sanatı anlayan ve seven, sanata karşı duyarlı ve estetik bilinç kazanmış bireyler yetiştirebilmek acısından önemlidir. Bu nedenle “Sanat eğitimi, bireyin çevresini daha iyi görmesini sağlayarak içinde bulunduğu toplum ve dış dünya ile bağlantılar kurmasına, çevreye olan duyarlılığını estetik anlamda değerlendirmesine, yaratıcı ve üretici bir birey olmasına yarayan önemli alanlardan biridir” (Ykselgn ve Türkcan, 2012: 338). Bu gereksinimden yola çıkarak ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri, bilinçli bir sanat tüketicisi olabilmeleri ve kendi ürünlerini üretebilecek seviyeye ulaşmaları için sanat eğitimi gereklidir. “Sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değildir. Bireyin sanat yoluyla (estetik) eğitimidir. İnsanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan bir etkinliktir” (Vural, 2011: 35). Sanat eğitimi ile kişi kendini ifade edebileceği zgr bir alan geliştirebilir. Ayrıca herhangi bir yere bakarak yapılan kopya ya da taklit ürünler üretmek yerine yaratıcı düşünmesini destekleyecek farklı odak noktaları bularak kendine özgü bir ifade biçimi bulabilir ve hayal ve muhakeme gücünü kullanabilir.

Görsel sanatlar dersi sanat eğitimi için gerekli istendik davranışları kazandırmayı hedeflemektedir. Sanat eğitiminin istendik davranışı, öğrencileri araştırmaya, incelemeye yönelterek, topladıkları bilgileri sentezlemelerini,

çevrelerindeki olguları, nesnelere anlayabilmelerini, kendilerini kolaylıkla ifade edebilmelerini, eleştirel düşünebilmelerini, sağlıklı karar verebilmelerini, kültürel değerlerine sahip çıkabilmeyi ve diğer ülkelerin kültür varlıklarına saygı duyabilmeyi, sanat ürünlerini tanımayı sağlayabilmektir, denilebilir. Bu bağlamda Sanat eğitimi sadece el becerisine dayalı bir alan olarak düşünülmemeli öğrenciler sürece aktif olarak katılmalı, kendilerini ifade ederek estetik bilinç kazanabilmeli ve eleştirel düşünebilme kabiliyetine erişebilmelidir.

“Kimileri sanatın sadece resim, heykel, seramik gibi yalnızca müzelerde yer alan ya da galerilerde sergilenen nesnelere oluştuğunu düşünür. Hâlbuki sanat hayatın bir parçasıdır” (Özsoy ve Alakuş, 2009: 38). Bu düşünceden hareketle sanat eğitimi günlük yaşamdan ayrı tutmamız olanaksızlaşmaktadır, kişilerin her zaman karşısına çıkabilecek olan sanat eserlerini anlamlandırabilmesi, yorumlayabilmesi için sanat eğitimi önemlidir. Kişilerin bu kapsamda sanat eleştirisi, sanat tarihi, sanat akımları gibi alanlarda bilgi sahibi olması karşısına çıkan görsel sanat eserlerini anlamlandırmasının, tanımlamasının, uygulamasının, yorumlamasının yolunu açabilir ve kişilerin sanata değer vermesini sağlayabilir. Okullarda işin mutfağına öğrenciler dâhil edilerek öğrenci merkezli (yapılandırmacı) dersler işlenerek daha fazla verim alınabilir.

Sanat eğitimi alan birey, sanat eğitimi ile sanat eserine bambaşka bir gözle bakacak ve algılamaya başlayacaktır, eseri anlayarak yorumlamaya, eser hakkında fikir sahibi olmaya başlayacaktır ve eleştirel yönden zenginleşecek, görsel dağarcığı genişleyip doyuma ulaşabilecektir denilebilir.

Araştırma Kız Meslek Lisesi öğrencilerini kapsamaktadır. Ortaöğretim düzeyine gelmiş öğrencilerin yaş düzeyi gereği eleştirel düşünceleri kazanmış olmaları ve bunun yanı sıra bilinçli bir yaratıcılık düzeyine de ulaşmış olmaları gerekir. Çocuğun sanatsal gelişim evrelerinden mantık dönemini tamamlamış olan ortaöğretim öğrencilerinin, tasarımlarında farklı renk düzenlemelerini deneyip uygulayabilir duruma gelmiş olmaları beklenir. Bu dönemi tamamlamış olan bir genç, rengi betimlemek istediği duygu ve düşüncesinin aracı olarak da kullanabilir. Fakat bedensel ve zihinsel olarak bu aşamaları tamamlamış olan ortaöğretim

öğrencilerinin bir kısmı özgün resimler yapmakta çoğu zaman zorlanabilmektedirler. Bu sorunsaldan yola çıkarak; öğrencilerin özgün ürünler üretmekte zorlanmalarının temel sorunlarından birisi sanat eğitimi yetersizliği olabilir. Sanat alanındaki bu yetersizlik görsel sanatlar dersinin verimini etkileyebilir ve gerekli önemin ve özenin gösterilmesini engelleyebilir. Bu açıdan sanat eğitimi okullarda pedagojik sanat eleştirisi ile ilintili olarak verilebilir ve yeni nesillerin muhakeme gücü geliştirilebilir, böylece öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebileceği ortamlar yaratılabilir.

Bu araştırma sürecinde ise; öğrencilere sanat akımları anlatılmış ve bu sanat akımlarından seçilen eserlerle pedagojik sanat eleştirisi basamağına uygun çalışmalar oluşturulmuş ve süreç sonunda öğrencilerin ürün üretmeleri desteklenmiştir.

1.Problem Durumu

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde özgür ve özgün tasarımlar ve ürünler üretmelerinde zorlandıkları görülmüş ve çoğu öğrencinin kopya ya da taklit yoluyla resimler yaptığı araştırmacı tarafından fark edilmiştir. Öğrenciler tarafından da bu sorun “Akımdan resim yapamıyorum.” şeklinde birçok defa dile getirilmiştir. Bu sorundan yola çıkarak, araştırmanın problem durumu; Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle nasıl uygulanacağı ve yürütülebileceğini belirlemek olarak belirlenmiştir. Bu konu ile ilişkili olarak sanat eğitimi Vural’a göre (2011), Çocuğa kendisini özgürce ifade etmenin yanı sıra, yaratıcı düşünme, özgün olma, taklit ve kopyacılıktan uzak olma, bir konu üzerinde odaklanarak ilgi ve dikkatini uzun süre tutabilme ve olayları çok boyutlu olarak düşünerek değerlendirmeyi öğretir. Bir diğer açıklamada Buyurgan’a göre (2007), Nitelikli bir sanat eğitimi programı ile öğrenciler soyut düşünce ve duygularını ifade edebilecek, hem sözel hem de sözel olmayan yöntemleri öğrenir. Yine öğrenciler yaratıcı zekâlarına güvenmeyi, hem de bazı problemlerin çok farklı çözümü olduğunu görürler. Bu açıklamalardan yola çıkarak öğrencilerin teknolojik kopya ürünlerine yönelmesi ve imge tasarımlarının engellenmesi sanat eğitimi ile önlenabilir.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle nasıl uygulanacağı ve nasıl yürütülebileceğini belirlemek temel amaçtır. Araştırmanın alt amaçları ise;

Araştırmanın alt amaçları ise;

1. Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir?
2. Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile edindikleri sanat akımları hakkındaki bilgileri sanatsal ürünlerinde nasıl kullanmışlardır?
3. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?
4. Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserler öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?
5. Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre işlenen görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?

3. Araştırmanın Önemi

Görsel sanatlar dersinde öğrenciler çoğunlukla ortaya yeni bir ürün koymak yerine var olan çeşitli formların kopyalarını resmetmeye çalışmaktadır. Gelişim olarak herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları halde resim dersine karşı kolaycı ve özgüven eksikliği ile yaklaşmakta ve derse daha çok kopya ve taklit resimler yaparak devam etmektedirler. Bu kişisel gözlem ile birlikte görsel sanatlar dersinde

öğrencilerimize istendik davranışları nasıl kazandırabileceğimiz konusunda sanat eleştirisinden faydalanarak onlara pedagojik sanat eleştirisi basamağını uygulayarak daha fazla sanat eseri tanıtıp, zihinsel çeşitliliği arttırarak hem muhakeme gücünü geliştirmeyi hem de görsel doyum seviyesine ulaşmaları kısmen de olsa sağlanmak istenmiştir. Kendilerine ait bir anlatım ile ürünlerini özgün ürünler olarak üretip üretemeyecekleri araştırılmak istenmiştir.

Özgün ürünler üretebilen öğrenciler alana yeni bireyler kazandırmak adına bizlere fayda sağlayabilir. Öğrencilerin, pedagojik sanat eleştirisi yöntemini kullanmaları sanat eğitimi açısından onlara farkındalık katabilir. Bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin görsel algılarının gelişmesiyle karşılaştıkları diğer eserleri muhakeme edebilir ve bilinçli bir şekilde uygulama yapabilir. Ayrıca bu araştırmanın sonunda öğrenciler hem kendi kültürel değerlerine hem de diğer ülkelerin kültürel değer ve eserlerine saygı duyar, bu eserlere karşı bilinçli, korumacı bir tavır sergileyebilir. Sanata ve sanatçıya verilen önemi kavrayabilir. Süreç sonunda ürettiği ürünler ile özgüven gelişimine katkı sağlayabilir.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2018-2019 öğretim yılı birinci ve ikinci yarısında 13/12/2018 ve 28/03/2019 arasında tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada, her ders 40 dakika olup 8 hafta ders anlatımı, 3 hafta pedagojik sanat eleştirisi uygulaması, 3 hafta da öğrenci ürünleri olarak belirlenmiştir.

Araştırma 2018-2019 öğretim yılı Kız Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi'nde, görsel sanatlar dersini alan 9. sınıf düzeyindeki 15 kız öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırma verileri, alan yazın taraması, video kaydı, ses kayıtları, araştırmacı (öğretmen) günlüğü, öğrenci günlükleri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler (ses kayıtları), gözlemler, çalışma yapıtları, öğrenci ürünleri ile elde edilmiş olup 2018-2019 öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma, tek il bazında ve tek bir okulda gerçekleşmiş olup Türkiye genelinde bir genelleme ya da temsil söz konusu değildir.

Araştırmada ders akışı MEB'in Meslek Liselerinde kullanılmak üzere hazırlattırđı "Grafik ve Fotoğraf" alanına ait olan ders kitabında yer alan sanat akımları ile sınırlandırılmıştır. Kuramsal çerçevede bahsedilen bu sanat akımları tez içeriğinde zet şekliyle yansıtılmıştır.

Tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kuramsal çerçevenin yanı sıra ders sürecinde işlenilen sanat akımlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; yöntem kısmından söz edilmiştir. nc bölümde; bulgular ve yorumlara yer verilerek veriler raporlaştırılmıştır. Dördüncü bölümde ise elde edilen bulgulara göre tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5. Tanımlar

Estetik: "Estetik kavramının gündelik hayatımızda 'hoşa giden, sanatsal olan veya sanatsal olana yakın olan' anlamlarında kullanıldığını görürüz.... Basit anlamda tabiatta ve sanatta güzelliği konu alan felsefe disiplinidir" (MEB, 2017: 15).

Yaratıcılık: "Toplumun ekonomik veya sosyal yapısının sanatçının kişiliği tarafından sorgulanıp, düşünceleriyle yoğrulup, yeni-zgn bir biçim almasıdır" (Artut, 2004: 155).

zgnlk: TDK' da "zgn olma durumu, orijinalite, orijinallik" olarak tanımlanan özgünlük, kişiye haz bir anlatım türüdür. Kişinin ilgilendiği alanda diğer çalışma ya da eserlerden farklılığını ortaya koyan durumdur denilebilir.

I. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında Eğitim, Sanat, Sanat Eğitimi, Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi, Sanat Akımları gibi kavramlara yer verilecektir.

I. 1. Eğitim Nedir?

“Eğitim, insanlığın en eski uğraş alanlarından biridir.... Eğitim, bireyi mutlu ve refah kılacak hedefler doğrultusunda çok yönlü ve kalıcı değişimleme süreci olarak tanımlanabilir. Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi, bireyin eğitim sürecinde edineceği temel beceriler ve değerlerle mümkün olacaktır” (Demirtaşlı, 2012: 4).

Eğitim kavramı kişinin doğduğu andan ölümüne kadar yaşadığı süreç içerisinde istendik davranış değişikliği olarak gerçekleştiğinden eğitim kavramının birçok tanımı yapılmıştır. İlgili literatür tarandığında;

Ertürk’e göre eğitim, “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir”. Küçükahmet’e göre eğitim ise; Bir insan varlığının yetişmesi ve gelişmesini sağlamak üzere, kendine özgü tüm imkânların onlar üzerinde kullanılması ve her birinin bizatihi kendisidir”. Başka bir ifadeyle eğitim, “İnsanın kendisi ya da başka biri üzerinde bilinçli olarak istenen davranış değişikliklerini yapmak üzere etkide bulunması sürecidir diye tanımlanmıştır (Önder, 2014: 4).

Eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Okullar, eğitim sürecinin en önemli bölümünü oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu hatıra getirir. Oysa okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim, ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki “kültürleşme” sürecinin bir parçasıdır (Fidan’dan akt. Artut, 2004: 83).

Eğitim kavramını ile öğretim kavramı çoğu zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Oysa eğitim ve öğretim birbirinden farklı kavramlardır. bu karmaşayı önlemek için eğitim kavramının içinde olan öğretim kavramını da açıklamakta fayda vardır.

“Öğretim, eğitim faaliyetlerinin amaçlı, planlı, düzenli bir şekilde öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da dikkate alınarak belirli bir zaman dilimi içerisinde çeşitli yöntem ve araçlar kullanılarak gerçekleştirilmesidir” (Sabancı, 2008: 22).

I.2. Sanat Nedir?

“Sanat geçmişte, estetik güzelliği araştırma olarak tanımlanmıştır. Çünkü güzelin yaratılması, sanatın amacı olarak düşünölmüştür”(Boydaş, 2004: 10).

Sözlük anlamıyla sanat bir duygunun bir tasarımın, bir güzelliğin ortaya konmasında kullanılan yöntemlerin tümü ve yaratıcılıktır. Sanat eğitiminde kullanılmak üzere bir tanımlama yapmak gerekirse dar anlamıyla sanat, ‘duygu ve düşüncelerin, algıların ve imgelerin (hayallerin, imajların, tasarıların), arzu ve isteklerin güzel, yaratıcı ve özgün bir biçimde çeşitli araçlarla duyulara yansıtılması, iletilmesidir’ ya da ‘güzellikler ve incelikler oluşturma sürecidir. denilebilir (Özsoy ve Alakuş, 2009: 38).

Sanat günlük hayatımızdan her gün karşımıza çıkan bir cisim, nesne ve figürde varlığını bizlere gösterebilir. Öyle ki sanat günlük hayatımıza o kadar yer etmiştir ki onu kulağımıza gelen bir müzik ritminde, yolda giderken gördüğümüz bir tiyatro ya da sinema afişinde, tarihi yapılarımızda ya da çevre tasarımı ile bir mimarın tasarımlarında bulmak kaçınılmazdır.

Sanat genel olarak sanatçının alıcısına (tüketici) ulaştırmak için gösterdiği eylemdir. Bu eylemde sanatçı etkin bir role sahiptir. Sanatçının etkin olduğu eylemde sanat aracı, sanatçısı tarafından yaratılmış bir biçim olarak ortaya çıkar. İnsanların biçim yaratma veya bir eseri ortaya koyma isteği, öncelikle onun düşüncelerinin maddeye dönüştürölmesidir. Sanatçının sanat eserini ortaya koyma isteği, diğer etkenler yanında kendisinin ölümsüz olma isteğinden de kaynaklanmaktadır. Bu istek ve düşünce izleyiciye bazen bir şiir,

resim, seramik, heykel bazen de bir fotoğraf, tiyatro oyunu veya sinema gibi farklı sanat eserleri biçiminde yansımaktadır. Sanat eserleri, ‘‘Bireyin yaşamında anlamsal ve işlevsel yönü olduğu kadar, biçimi, rengi, dokusu, ritmi, vb. gibi özellikleri ile insanın estetik beğenisini gösteren bir araçtır (Mercin, 2011: 2).

I.3. Sanat Eğitimi

20.yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullarda sınıflardaki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Yukarıdaki yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe, sanat eğitimi, daha çok ‘plastik sanatlar alanında verilen eğitim’ biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 2010: 17).

Sanat eğitimini görsel sanatlar kapsamından farklı bir şekilde ele alacak olursak;

Sanat eğitimi, genel eğitimin önemli bir parçası olarak kabul edilebilir. Ancak sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğu dikkate alırsak, sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin varlığını da kabul etmek zorundayız. Bu nedenle, sanat eğitiminin eğitim dizgesi içerisindeki yerinin çok iyi bilinmesi gerekiyor (Artut, 2004: 91).

Sanatın Eğitimsel yönü genel olarak aşağıdaki şekil ile sınıflandırılabilir.

Görsel Eğitim/	Görme Becerisi	= Tasarlama yetisi
Plastik Eğitim/	Dokunma Algılama	= Dizayn etme
Duyuşsal Eğitim/	Kulak Sesleri Tanıma	= Kulak eğitimi
Ritmik Eğitim/	Dans Drama	=Ritmik beceriler- hareket

Bilişsel Eğitim/
dağarcığının gelişimi

Konuşma- Düşünme Yetisi

=Kelime

İş Eğitimi/
gelişimi (Artut, 2004: 91).

Üç Boyut Kavramı

=El becerilerinin

Bu bilgiler dâhilinde araştırmada sanatın görsel eğitim yönü ele alınacak ve görsel sanatlar eğitimi ile ilişkilendirilecektir.

Bütün sanatları ve bu sanatların birbiriyle ilişkisini düşünsel boyutta, sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında inceleyen kuramsal çalışmalara ‘Güzel Sanatlar Eğitimi’ denir. Görsel sanatlar, resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, tekstil, moda tasarımı, seramik, bilgisayar sanatı gibi geniş bir alanı kapsar. Bu dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yüksek öğrenime kadar her aşamasındaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara ‘Görsel Sanatlar Eğitimi’ ya da ‘Sanat Eğitimi’ diyebiliriz (Buyurgan, 2007: 16). Bu açıklamaya dayanarak şu yargıya varılabilir ki görsel sanatlar dersi sanat eğitimi kapsamaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi belirli hedefleri kapsar. Bu eğitim kapsamında ulaşılmak istenen üç temel eğitimsel hedefi Yılmaz (2011) şöyle açıklamıştır.

a) Görsel sanat dersi alan öğrenciler; farklı kültür ve toplumların tarihi gelişimi içinde veya günümüzde ürettikleri birçok sanat formunu analiz ederek, bunları içerik olarak anlayarak değerlendirmeyi öğrenmektedirler. Öğrencilerden istenen, inceledikleri sanat eserlerinden ne anladıklarını ifade ederken özellikle kendi sözcüklerini ve deneyimlerini kullanmalarıdır. Böylece kalıplaşmış hazır açıklamalardan kaçınılarak düşünme ve bireysel anlatım yetenekleri geliştirilmektedir.

b) Öğrenciler görsel sanat eserlerini incelerken, onlara analitik ve eleştirel düşüncelere yaklaşmayı, yerel ve evrensel sanat hakkında farklı içerik ve anlamları tanımlamayı öğreneceklerdir.

c) Son olarak öğrencilerin sanat uygulamaları hakkında fikirler üreterek bunların geliştirilmeleri, bu fikirleri farklı materyaller kullanarak ürüne dönüştürmeyi öğrenmeleri hedeflenmektedir (Yılmaz, 2011: 16).

Görsel sanatlar eğitiminin bu hedefleri de göz önüne alınırsa; araştırmaya konu olan sanat eğitimi ve öğretiminin nedenli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu araştırmamız da öğrenciler öncelikle eleştirel bakış açısı kazanımından önce onlara ön bilgi kazanımı sağlayacak olan sanat akımlarını tanıyacak araştırmacı ders anlatırken derse katılım sağlayacak ve görsel sanatlar eğitiminin ilk hedefi olan sanat eserlerinden anladıklarını kişisel olarak ifade etmiş olacaklardır. Sanat akımları anlatımı araştırmacı tarafından tamamlandıktan sonra öğrencilere akımlardan örnekler gösterilerek sanat eserini pedagojik açıdan eleştirmeleri istenecektir. Bu çalışmada görsel sanatlar eğitiminin hedeflerinden eleştirel düşünce ve farklı anlam ve yorumlamayı yani ikinci hedefi desteklemektedir. Son aşamada ise öğrenciler tüm bu çalışmaların sonunda bir ürün elde edecek ve kazanımlarını ürünlerine yansıtmaya çalışacaklardır. Bu aşama ise son hedef olan fikirlerini ürüne dönüştürmeyi desteklemektedir.

Buyurgan (2007) sanat eğitimi konusunda şunları dile getirmiştir:

Sanat eğitimi çocuğun kendini özgürce ifade edebileceği bir ortamdır. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde önemli rol oynar. Atölye derslerinde paylaşma, sorumluluk, düzen, malzemeyi kullanma konularında bilinçlenir. Sanat eğitimi, özgür, barışçı, insancıl, yaratıcı, toplumu ile bütünleşmiş, değişen şartlara göre kendini yenileyebilen, geleceğin izlerini yansıtan çocukların yetişmesi için vazgeçilmez bir dünyadır. Sanat eğitimi çocuklara, kültür, sanat ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda özgürce yaratıcı düşüncelerini ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır (Buyurgan, 2007: 23).

Bütün bu bilgiler düşünüldüğünde sanat eğitimi ve öğretiminin gerek kişilik gelişimi gerek el-kol koordinasyonu gerekse kültürel değerler açısından ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

I.4. Sanat Eleştirisi

“Sanat eleştirisi, bir sanat eserini eleştirmek ve o esere karşı duyarlı bir tepki verme süreci olarak tanımlanabilir. Çoğu kez yanlış anlaşılabilir gibi eleştiri, hata bulma işi değildir. Bilindiği gibi sanatçı eserini yapar ve bir kenara çekilir. Eserin eleştirisini ise, sanat tüketicisi ya da sanat alıcısı yapar. Sanat alanında eleştiri yapabilmek için özellikle ilgili kaynak kitaplar okumak, felsefe ve estetik kitaplarını özümsemiş olmak ve etik değerlere sahip olmak bilimsel bir gerekliliktir” (Alakuş, 2011: 61).

Bir sanat eserini tartışmak üzere yöntem geliştiren ilk sanat eğitimcisi kabul edilen Feldman (Mazlum ve Ekmekçi, 2015: 66) sanat eleştirisinin amaçları hususunda şunları söylemektedir: “Sanat eleştirisinin ilk amacı anlamaktır... Sanat eleştirisinin ikinci amacı zevk almaktır.”

Sanat eleştirisinin diğer bir amacı da sanat yapıtına karşı ilgi uyandırmak ve sanat yapıtını açıklanmasına ve kavranmasına yardımcı olmaktır (Mazlum ve Ekmekçi, 2015: 66).

Batı kaynaklarında eleştiri ciddi olarak ve sistemli bir şekilde karşımıza çıkar. Amaç, sanat nesnelere anlamak, ondan zevk almak, öğrenilenleri başkalarıyla paylaşmaktır. Bu kaynaklarda eleştirinin;

1-Akademik eleştiri

2- Pedagojik Eleştiri

3- Basın eleştirisi

4- Popüler eleştiri, gibi çeşitleri vardır (Boydaş, 2004: 279).

Bu araştırmada kullanılacak olan eleştiri türü ise araştırmamız okullardaki sanat eğitimi ve eleştirisi üzerine olacağından pedagojik eleştiridir. Genel olarak diğer eleştiri türlerinden de kısaca bahsedecek olursak; Akademik eleştiri, üst düzey eğitimi gerektiren bir eleştiri türüdür. Basın eleştirisi, genellikle sanat çevreleri tarafından ele alınan, sanat hadiseleri ile ilgili makaleler yazılan eleştiri türüdür. Popüler eleştiri ise sanat alanı dışında kalan kesimin eleştirileridir.

“Pedagojik eleştirinin amacı, öğrencilerin sanat ve estetiğe yönelik olgunluklarını geliştirmektir. Öğrenciler kendi eserlerini yargılamakta kendilerini de yargılamayı bilirler. Bu eleştiriyi yapacak veya yürütecek eğitmenin, sanat öğretmenin hem sanat konusunda ve hem de pedagojik formasyon konusunda birikimi olmalıdır” (Boydaş, 2004: 37).

“Feldman’ın eleştiri sınıflamasının içinde sanat eğitimi için ele alınması gereken eleştiri, pedagojik eleştiridir. Çünkü bu eleştiri türü bireylerin sanat eğitiminin amaçladığı bazı davranışların gerçekleştirilmesinde daha sistemli bir yaklaşımı sağlar” (Alakuş ve Mercin, 2005: 40-41). Feldman’ın pedagojik eleştiri yöntemi 4 basamağa ayrılır ve her bir basamakta farklı sorular yer alır. Bahsi edilen basamaklar ise; “Eserde nelerin görüldüğünün listelenmesini içeren betimleme, listelenen şeylerin birbiriyle ilişkilerinin kurulmasını sağlayan çözümleme, öğrencinin esere ilişkin kendi değerlendirmelerini yansıttıkları yorumlama ve esere ilişkin son sözlerini nedenleriyle birlikte açıklanmasını sağlayan yargı aşamalarından oluşur” (Yükselgün ve Türkcan, 2012: 341).

Betimleme (tanımlama), çözümleme, yorumlama ve yargı aşamalarını tek tek ele alacak olursak;

I.4.1.Tanımlama (Description)

“Bu safhada bir bütün olarak, ‘Eserde ne görüyorsunuz?’ sorusuna cevaplar aranır. Sanat çalışmasında tanımlama, görünür şeylerin gerçeğe uygun olarak listelenmesi aşamasıdır. Eleştirinin bu ilk basamağında eserde görülen bilgi objelerinin, yani reel yapının, dikkatlice listesi (envanter) çıkartılır. Bu basamağın amacı, izleyiciyi acele etmekten uzaklaştırmak ve yavaşlatmaktır” (Alakuş ve Mercin, 2005: 41).

Tanımlama safhasında esere yakından bakılmalı veya eser büyütülerek incelenmelidir. Bu safhada eser acele edilmeden dikkatle incelenmeli ve tüm öğeler sanki bir yer tarif ediliyor gibi betimlenmeli ve listelenmelidir. Kişisel yorumlardan çok görülen direk ifade edilmelidir. Bu aşamada öznel yorumlardan sakınılmalı, tanımlama aşamasında olabildiğince nesnel ifadeler kullanılmalıdır. Tanımlama

(betimleme) aşaması esere baktığımız anda eserde ilk fark ettiğimiz öğeleri ifade etmemizdir, denilebilir.

“Tanımlama düzeyi, genellikle çoğumuzun algılama durumumuz üzerine odaklanmasına rağmen, birinin kırmızı gördüğü şeyi bir başkasının turuncu olarak görebildiği, birinin kare olarak gördüğü bir şekli diğerinin ikizkenar yamuk olarak görebildiği için bazı sıcak tartışmalara yol açabildiği aşamadır” (Alakuş ve Mercin 2005: 63).

Tanımlama safhasında pedagojik eleştiri yapacak kişiye şu sorular yöneltilebilir:

1. Eserin teması, konusu nedir? Resimde neler oluyor?
2. Bu çalışma hangi sanat formundadır? (resim, heykel, özgün baskı, seramik, fotoğraf veya mimari bir form mudur?)
3. Bu eserde kullanılan malzeme nelerdir? (boya, taş, ağaç, kurşun kalem, alçı, vb.).
4. Eserde kullanılan malzemeler, sanatçının görüşlerini, duyguları aktarmada ne gibi rol oynamaktadır?
5. Eserde değişik malzemeler kullanılırsa, sanatçının fikirlerinde değişimler olur mu?
6. Sanat eserinde neler görüyorsunuz?
7. Hangi çizgiler sanat eserinde etkin görünüyor? (düz, eğri, diğerleri...)
8. Sanat eserinin dokusunu bulunuz.
9. Sanat eserinde hangi renkleri görüyorsunuz?
10. Hangi şekiller sanat eserinde etkin görünüyor? (Karabulut ve Diğerleri, 2008: 97).

I.4.2. Çözümleme (Analysis)

“Çözümleme safhasında genel olarak, ‘Eser nasıl düzenlenmiştir?’ sorusuna cevaplar aranır. İkinci aşamada da eserle ilgili veriler toplanmaya devam edilir. Bununla beraber, sanatın eleman ve ilkelerine dikkat edilir. Bu aşamada eserin nasıl düzenlendiği keşfedilir. Çünkü sanatçı ruh halini ve fikirlerini burada ortaya koyar, saklar ve eserdeki arka yapıyı sanatın eleman ve ilkelerini kullanarak oluşturur. Sanatçı biçim, renk, doku, leke, espas gibi elemanları; ritim, hareket, denge, oran-orantı, değişiklik, vurgu ve birlik gibi ilkelere göre kullanır” (Alakuş ve Mercin, 2005: 42).

Çözümleme evresinde, betimleme (tanımlama) aşamasında olduğu gibi sanat eseri hakkında kişisel yorumlardan uzak durmak gerekir. Eleştiri soruları tasarım elemanlarını ve tasarım ilkelerini kapsamaktadır. Eser incelemesi resmin şekilsel özellikleri ile nesnel yorumlara dayanılarak yapılır. Öznel yorumlara yer verilmez.

Çözümleme aşamasında bir sanat eserinin nasıl olduğu ortaya çıkabilir. Bunun için de sanatçıların çizgi, renk ve örüntülerle yaptıkları tekrarlar ve bunların arasında kurdukları ilişkilerle oluşturdukları kompozisyonları incelemek gerekir (Alakuş ve Mercin, 2005: 64).

Bu safhada şu sorular yöneltilebilir:

1. Sanat eserinde gözünüze takılan ilk şey nedir? Neden öyle görüyorsunuz?
2. Renkler nasıl düzenlenmiş, sıcak, soğuk renklerden hangisi daha baskın görünüyor?
3. Sanatçı sanat eserinde dengeyi nasıl oluşturmuş olabilir?
4. Fırça darbeleri nasıl kullanılmış? (geniş veya dar pasajlar)
5. Renklerin gözünüzün algısı üzerinde nasıl hareket hissi veriyor?
6. Bu eserde yüzeyin büyük çoğunluğunu kaplayan plastik öge sizce nedir, neden?
7. Sanatçı mekânı nasıl oluşturmuş, renkle mi, biçimle mi?

8. Açık-koyu değerler nasıldır? Gölgeleme yok, hafif gölgeleme, koyu ve açık renk değerleri ile derinliğin sağlanması, fazla zıtlık gibi değerleri ile derinliğin sağlanması, fazla zıtlık gibi değerler açısından inceleyin (Karabulut ve Diğerleri, 2008: 99).

I.4.3. Yorumlama (Interpretation)

“Çocuğun sanat çalışması aracılığı ile dikkatini, duygu ve düşünceleri üzerine odaklayarak verdiği cevapların düzenlendiği bir aktivitedir. Bu aşamada ‘Sanatçı izleyiciye ne söylemek istiyor?’ sorusu cevaplanmaya çalışılır. Yorum aşamasında eserin içerik anlamı ya da psikolojik ortamı söylenmeye çalışılır (Karabulut ve Diğerleri, 2008: 97).

“Eserin yorumlama safhası, sanat eleştirisinin en heyecanlı ve en son, kişisel aşamasıdır. Tanımlama ve eleştiri safhalarında toplanılan veriler eserin anlamı konusunda en önemli belgelerdir. Artık ilgi noktası, eserdeki dışavurumcu özelliklerde toplanacaktır.... Farklı insanlar tarafından farklı yorumlar yapılabilir. Bizim yapacağımız resimden elde edilen verilere dayanan kişisel bir yorum olacaktır” (Boydaş, 2004: 46-47).

Yorumlama safhasında kişisel görüşlere yer verilir. Eseri yorumlayan kişi eserin neden yapıldığını, sanatçının eseri yaparken hissettiklerini öznel ifadelerle sanatçının duygularını anlamaya yönelebilir. Eseri kendi bakış açısı ile yorumlar ve eserin ana fikri hakkında fikirlerini beyan edebilir. Sanatçının yaşadığı zaman ve sosyal yaşamı hakkında kendi yorumu ile bağdaşım kurabilir.

Yorumlama safhasına sanat yapıtı hakkında şimdiye kadar öğrenilenler temel alınarak aşağıdaki sorular yöneltilebilir:

1. Sanat eseri sizde hangi duyguları uyandırıyor, neden?
2. Sanat eserindeki ana fikir nedir?
3. Sanatçı eseri ile nasıl bir iletişim içerisindedir?
4. Sanat eseri karşısında kendinizi mutlu, üzüntülü ya da başka etki altında mı hissediyorsunuz?

5. Bu şekilde hissetmenizin nedeni nedir, renkler mi, formlar mı, dokular mı?
6. Sanatçı yer, zaman, inanış, kültürel ve sosyal farklılıklar hususunda neler söylüyor, size nasıl bir mesaj ulaştırıyor?
7. Sanatçı eserinde bir öykü veya mitolojik bir konuyu dramatize ederek mi anlatmış, nereden anlıyoruz?
8. Sanatçı eserinde, sizce hangi formları ve görüşleri abartmış?
9. Bu sanat eserinin toplumda nasıl bir fonksiyonu vardır?
10. Farklı sanat izleyicileri, bu eseri nasıl yorumlar?
11. Resimdeki insanların yaşadıklarını düşündüğünüzde, onlar ne yapıyorlar, ne söylüyorlar, kıyafetleri ve benzeri özellikler size ipucu veriyor mu?
12. Dokunduğunuz zaman eserin yüzeyinden neye benzer bir his alırdınız?
13. Sanat eserinden yola çıkarak, sanatçının neleri sevdiğini düşünüyorsunuz?
14. Sanat eseri hakkında bir oyun veya skeç oluşturunuz.
15. Eğer siz bir sanat tarihçisi veya eleştirmeni olsaydınız, sanatçı ve eseri hakkında ne söyler, ne yazardınız?
16. Sanat eserinin evrensel bir mesajı var mı?
17. Sanat eseri, ne gibi bir ses veriyor?
18. Sanat eseri, ne gibi bir tat veriyor?
19. Sanat eseri nasıl kokuyor?
20. Bu esere bir süre sonra tekrar baktığınızda duygularınız üzerinde farklılaşmalar oluyor mu?
21. Bu çalışmaya bir başlık bulunuz (Karabulut ve Diğerleri, 2008: 101-102).

I.4.4. Yargı (Judgement)

“Yargı sanat eleştirisinin en son aşamasıdır. Bu adımda, daha önce elde edilen bütün veriler kullanılır. Daha önceki aşamaların başlıca önemi üç tip estetik özelliklerle toplanmıştır. Bunlar:

1-Gerçek veriler

2-Görsel veriler

3-Anlatımcı veriler. Sanat eleştirisinin son aşamasında önemli rol oynayacaklardır” (Boydaş, 2004: 47).

“Yargı safhasında ‘Bu eser başarılı bir eser midir?’ sorusuna cevaplar bulunmaya çalışılır Bu aşamada eseri analiz ederken bir takım somut bilgilere dayalı sonuçlar almak için sorular yöneltilir. Bu aşamada çocuğun resim hakkındaki kişisel anlamlandırmasının yanında kendi dünyasını hikâye etmesine çalışılır” (Alakuş ve Mercin, 2005: 43).

Bu aşama eseri inceleyen kişi öznel ifadelerle eser hakkında yargısal ifadelerde bulunur. Eser hakkında ne düşündüklerini ifade edebilir ve kendisine olan katkılarını sıralayabilir. Bu açıdan kişinin estetik bilinci, sanat eserine olan bakış açısı ve sanat eseri hakkındaki bilgileri gelişme gösterebilecektir.

Bu son safhada şu sorular sorularak bireylerin eser hakkındaki yargıları ölçülebilir:

1. Bu sanat eseri konusunda ne düşünüyorsunuz?
2. Sizce iyi sanat nedir, neyin iyi olduğu konusunda kimler karar verir?
3. Sanatçı ünlü olunca, eseri daha mı güzel olur, ne düşünüyorsunuz?
4. Bu sanat eseriyle bilginiz arttı mı, (gelişti mi?)
5. Bu eser ne kadar eskidir?
6. Bu eserin sizce değeri ne kadardır?
7. Bu sanat eserine bakınca yabancılik hissediyor musunuz?

8. Bu esere sahip olmak bir durum simgesi veya üst düzey göstergesi midir? (Karabulut ve Diğerleri, 2008: 104).

I.5. Sanat Tarihi

“Sanat tarihi sanatın doğuşundan günümüze kadar, dünyada var olan tüm sanatçı ve sanat yapıtlarının en genel anlamda analizlerini yapan akademik bilimsel bir disiplindir” (Artut, 2004: 51).

Sanat tarihi belki diğer alanlardan daha çok, öğrencilere ve yetişkinlere görsel dünyayla ilgili bilgiler verir (Özsoy ve Şahan, 2009: 201). Örneğin; tarih öncesinde ilkel resimleri örnek alacak olursak insanlar yazıdan önce çizimler yapmıştır ve binlerce yıl öncesinde mağaralara çizilen bu resimler insanların kendilerini bu şekilde ifade ettikleri hakkında bilgi verir. Sanat tarihi insanların ilkel çağlardan günümüze kadar yapmış olduğu tüm sanat ürünlerini süzgecinden geçirerek inceler ve insanların kendilerini ifade etme biçimlerini farklı boyutlarını tanımlar. Sanat ürünleri dönemlerine göre tasnif edilir ve belli bir yargıya varmak amaçlanır.

Bu açıdan sanat tarihini ele alacak olursak; “Plehanov’a göre bir sanat ürününü yargılamak, onu çağının koşulları içine yerleştirmeli ve aceleye getirilmiş genellemelerden kaçınmalıyız. Sanat ürünleri insanın toplumsal ilişkilerinden doğduğuna göre, bir sanat ya da edebiyat yapıtının anlaşılabilmesi için her şeyden önce sanatçının içinden geldiği toplumsal ve sosyal psikolojiyi bilmek gerekir” (San’dan akt. Özsoy, Şahan, 2009: 210). Bu açıdan yargı boyutunu ele alırken söz konusu araştırma da sanat tarihi boyutunun önemini vurgulamış olmuştur.

Öyle ki araştırmada katılımcılarla (öğrenci) yapılacak olan pedagojik sanat eleştirisi incelemesinden önce Milli Eğitimin (2011 tarihinden beri kullandığı, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında kullandığı, “Grafik ve Fotoğraf” alanı Çağdaş Sanat akımları) ders kitabının da yer alan sanat akımları, sanat tarihi kapsamında ele alınacaktır. Seçilen sanat akımları ders sürecinde anlatıldıktan sonra pedagojik sanat eleştirisi basamakları uygulanacaktır. Bu açıdan önce “Grafik ve Fotoğraf” alanının, Milli

Eğitim m¼fredatında yer alan sanat akımlarını kuramsal çerçeve içerisinde açıklayalım.

I.6. Sanat Akımları

Öncelikle şundan söz etmek gerekir ki araştırmada yer alan sanat akımları 1860 Empresyonizm sanat akımından, 1945- 1960 sonrası sanat akımlarını içine almaktadır. Fakat bu sanat akımları da m¼fredatta var olan sanat akımlarına göre şekillendirme yapılmış olup, Sanat akımları; Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm, Kubizm, Fütürizm, Dada, Sürrealizm, Soyut Sanat, Pop Art, Op Art, Kinetik Sanat ve Kavramsal Sanat olarak belirlenmiştir.

I.6.1. Empresyonizm

Araştırmacı tarafından öğrencilere MEB'in kaynak kitabından alınan Empresyonizm ile ilgili görseller ekrana yansıtılarak sırasıyla öğrencilere gösterilirken aynı zamanda empresyonizm anlatılmıştır.

“İzlenimcilik olarak da bilinir.19. yy.ın ikinci yarısında Fransa'da oluşmuştur. Resim tarihindeki sürekli yeniliklerin hareket noktası sayılır. Empresyonizme göre, açık havada bulunan eşyaların renk görünimleri günün her saatinde değişir (MEB, 2011: 3). Açık havada çalışan sanatçılar gün içerisindeki ışığın etkisini resmetmek istedikleri için tek ve hızlı fırça darbelerini kullanır. Atölyelerin yapay ışığından ziyade açık hava da resimleri kişisel izlenimleriyle yapmayı tercih etmişlerdir.

“Rengi eşit ve tonlar yerine daha dağınık, seyrek fırça darbeleriyle uygulamışlar ve akademili resamlara göre daha açık ve parlak renkler kullanmışlardır” (Little, 2006: 84). Empresyonizm sanatçıları ışık alanları sıcak renkleri kullanarak, gölge yerleri ise soğuk renkleri kullanarak boyamışlardır.

Temsilcileri Edouard Manet, Claude Monet, Camille Pissarro, Georges Seurat, Paul Signac, Vincent Van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cezanne, Edgar Degas, Henri De Toulouse-Lautrec, Pierre-August Renoir'dir (MEB, 2011: 3).

Resim 1: Claude Monet, 1872. Tuval üzerine yağlıboya. ‘‘Gün Doğumu- İzlenim’’. 48 x 63 cm. Marmottan Monet Müzesi, Paris.

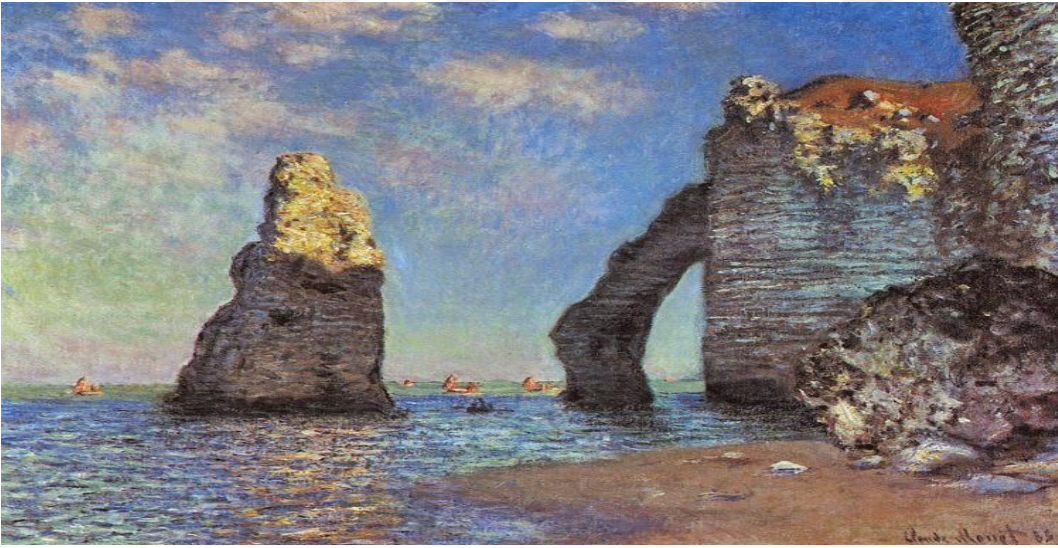
Empresyonizm sanat akımının temsilcisi olan Monet’in ‘ Gün Doğumu- izlenim’ adlı eseri akımın öncülüğünü yapar. Eserde deniz ve gökyüzü mavi renkler ile gösterilirken sisli olan havanın içerisinde güneşin turunculuğu ile mavi-mor ve turuncu-kırmızı arasında bir zıtlık yakalanmıştır. Monet bu eserinde manzara ile içinde figürler bulunan bir resim yapmayı tercih etmiştir. Resimde balıkçı tekneleri ve yelkenliler sol tarafta yer alır. Denize yansıyan yakamoz ve denizin dalgalarının koyu mavilerle betimlenmesi resme hareket hissi katmaktadır. Fırça darbelerinin belirgin olması ve denizin dalgalı hissini izleyiciye vermesi empresyonizm sanat akımının bir yansımasıdır.

Resim 2: Şemsiyeli kadın, Monet, 1875, Tuval üzerine yağlıboya 100 x 81 cm. USG, Washington.

Resim 3: Bale Okulu (Degas), 1874, tuval üzeri yağlıboya, Orsay Müzesi, Paris.

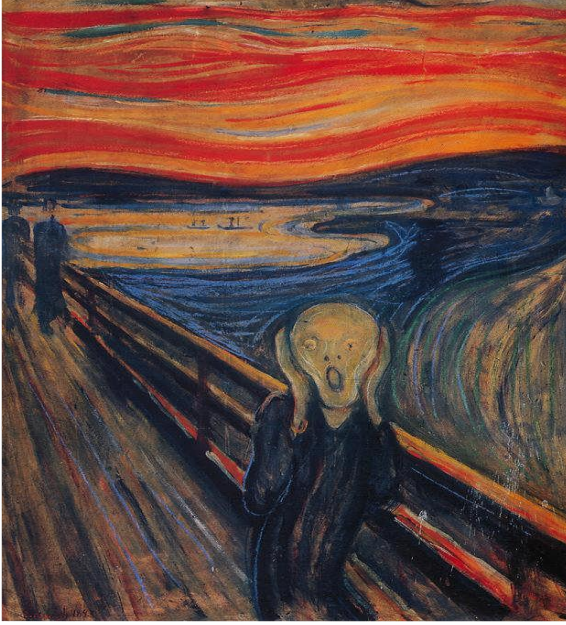
Resim 4: Claude Monet, Fırtınadan sonra Étretat'ta Uçurum, 1885, Clark Sanat Enstitüsü, Williamstown, Massachusetts

I.6.2. Ekspresyonizm

“Ekspresyonizm bir hayat anlayışı, bir dünya görüşüdür. Fakat bu görüşte önemli olan kişinin ruhsal durumudur. Doğa ikinci planda kalır. Bu akımın sanatçıları, kendilerini boğan, ezen ızdırapları sanatlarına sokmuşlar, haksızlıklara

karşı olan isyanlarını, yeni bir renk ve biçim görüşüyle anlatmak istemişlerdir” (MEB, 2011: 14)

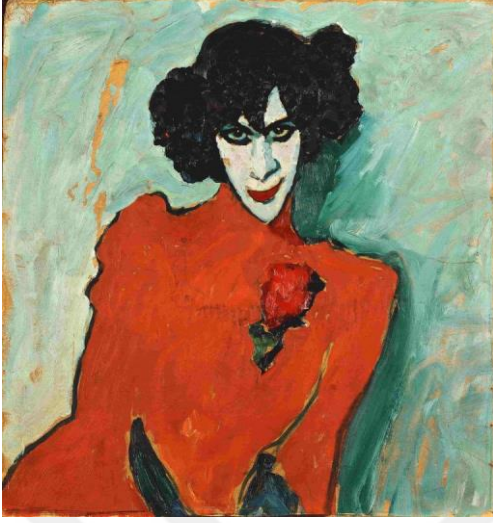
Dışavurumculuk olarak da bilinen ekspresyonizm sanat akımında nesnelere görüldüğü gibi değildir. Nesnelere sanatçıda bıraktığı duygular iç dünyası ile resmedilmiştir. Ekspresyonizm sanat akımında korkunç karnaval maskeleri, çirkin ve korkunç yüzlü insanlar eserlerde yer almıştır. Fovizm sanat akımından etkiler de içinde bulunduran ekspresyonist sanatçılar “Çizgileri karpisli, kullandıkları renkler ile fovist ressamlarınki gibi cesaretlidir. Temsilcileri ise, Van Gogh, Munch, Kirchner, Nolde, Rouault, Modigliani, M.Beckmann ,O.Kokoshka’dır” (MEB, 2011: 14).

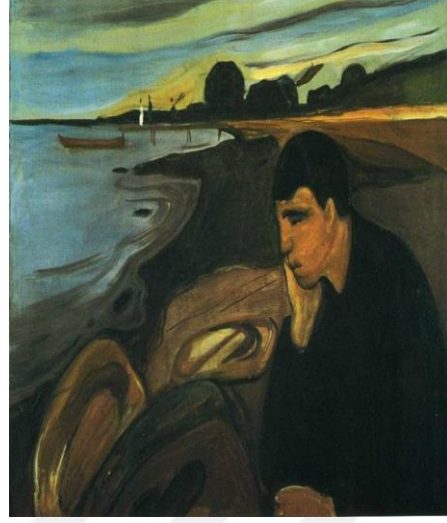
Resim 5: ‘Çığlık’ Munch 1893, 91x73,5cm, Ulusal Galeri Oslo

“Bu akımın temsilcisi Edward Munch’dır. Haykıran figürü “ Çığlık” en ünlü yapıtıdır” (Artut, 2004: 64). Bu tabloda Munch, gökyüzünü sarı, turuncu ve kırmızı ile renklendirmiş resmin tam ortasında yüzü izleyiciye dönük bir insan figürü elleri ile kulaklarını kapatmakta, gözleri korkutucu bir anı dondurmuş gibi sonuna kadar açık ve korkunç bir çığlık atıyor izlenimi veriyor. Arkada yer alan iki kişi bütün bu olanlardan habersiz gibi köprüde yürümeye devam ediyor fakat resmin geleninde korku anı hissediliyor.

Resim 6: Jawlensky ‘‘ Dansı Portresi’’
1909, 70 x 67 cm. Lenbachhaus, Münih.

Resim 7: Melankoli 1894, Much, 81 x 101 cm.
Yağlıboya, Ulusal Galeri, Oslo, Norveç.

Resim 8: lü Anne ve Çocuk, 1899, Much, yağlıboya, 104,5 x 179, 5 cm. Munch Müzesi.

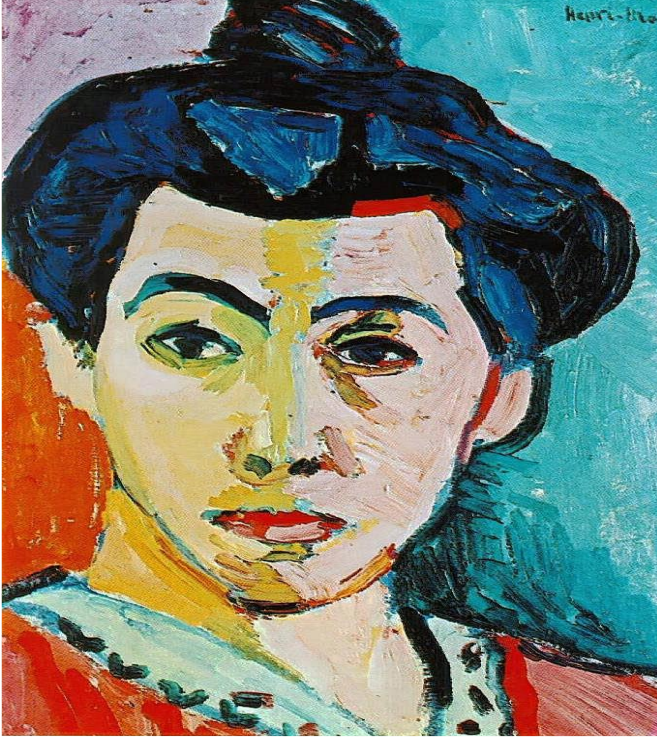
I.6.3. Fovizm

‘‘20. yy.’ın modern resim akımlarından biridir. Bir grup genç Fransız sanatçılarının 1905’te Paris’te açtıkları bir sergiyle doğmuştur. Bunların çarpıcı ve hırçın çalışmalarına bakılarak verilen ‘fovlar (vahşiler)’ adı, akımın adı haline gelmiştir (MEB, 2011: 21).

‘‘Fovlar renkleri doğrudan tüpten çıktığı gibi kullanıyor ve karıştırmadan ya da yeni tonlar yaratmadan yine doğrudan tuvale uyguluyorlardı... Sonuç olarak,

resimler hemen her zaman parlak desenli düz yüzeyler olarak görünüyordu” (Little, 2006: 100). Fovist sanatçılar bu canlı, saf ve parlak renkleri fırça darbeleri ile uygular ve nesnelere doğada var olan renkleri ile resmetmek yerine bambaşka renklerle dile getirmeye çalışırlar.

Fovist ressamlar resimlerinde doğayı ele alan bir diğer sanat akımıdır, tıpkı empresyonizm de olduğu gibi doğa resminin konusu olmuştur fakat doğayı renk ve biçim olarak ele almak yerine duygularını katarak resmetmişlerdir. Resimleri genellikle neşeli, sevinçli, huzur verici renklerle bezelidir denilebilir. Temsilcileri ise; “Henri Matisse, André Derain, Maruice De Vlaminck ve Raoul Duffy’dır” (MEB, 2011: 21).

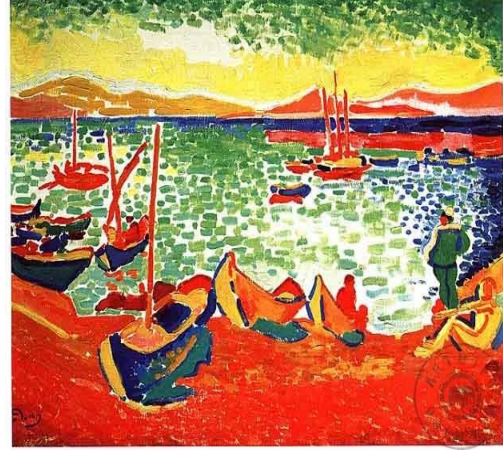
Resim 9 : Yeşil Çizgili Porte 1905 (Matisse), 40,5x32,5cm, Devlet Güzel Sanatlar Müzesi, Kopenhag.

Matisse'nin eşini resmettiği Yeşil Çizgili portresinde saçları maviye boyamış ve arka zemindeki turuncu ile kıyafetteki kırmızılığın dengesini sağlamak amacıyla saça küçük kırmızılıklar eklemiştir. Yüzü farklı acılardan gelen ışığa göre resmeden Matisse arka planı mor, mavi, turuncu renklerle zıtlıklar yakalayarak boyamıştır. Renkleri tüpten çıktığı gibi fırça darbeleri belirgin bir şekilde kullanmıştır.

Resim 10: Kırmızı Tarla (Sazdan Evler), Vlaminc, Ulusal Modern Sanat Müzesi. 1933, 73 x 93 cm.

Resim 11: A. Derain, Sahilde Tekneler, 1905, 72 x 91 cm. Merzbacher Vakfı Koleksiyonu.

I.6.4. Kübizm

Pablo Picasso ve Georges Braque ‘ın özellikle 1907-1914 yılları arasında Paris’te geliştirdikleri Kübizm 20. yy.ın en etkili yenilikçi akımlarından biridir” (MEB, 2011: 28). Akımın bilinen ilk tablosu ise resim 12’ de gösterilmiştir. “Kübizm Picasso’nun 1907’de tamamladığı ‘Avignonlu Kızlar’ adlı tablosu ile başlamış sayılır” (Tansuğ, 1999: 244).

“Geleneksel perspektife, ışık- gölge kullanımlarına ve sanatı doğanın taklit edilmesi olarak gören kuramlara karşı çıkmış; doğadaki biçim, doku, renk ve mekânları taklit etmek yerine, parçalara ayrılmış nesnelere çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimde yan yana getirerek yeni bir gerçeklik yaratmıştır” (MEB, 2011: 28).

Kübizm sanat akımı analitik ve sentetik olmak üzere iki döneme ayrılmıştır. “analitik ve sentetik terimleri, bir nesnenin Kübizm’e göre, gözlemine ve Kübizm’e göre, örneğin kolaj gibi sanatsal teknikleri birbirinden ayırt etmek için kullanılıyordu” (Little, 2006: 107). Temsilcileri ise; “Pablo Picasso, Juan Gris, Fernand Léger, Georges Braque, Jacques Lempchitz, Aleksander Archipenko’dır” (MEB, 2011: 28).

Resim 12: Avignon'lu Kızlar 1916 Picasso
1907, 263,9 x 233,7 cm. Modern Sanat Müzesi.

Resim 13 : Normandiya Limanı Georges Braque
1909, 80 x 80 cm. yağlı boya, Fransa.

Kübizm sanat akımının en çok bilinen bir diğer eseri ise; Picasso'nun 'Guernica' (Resim 14) adlı tablosudur. "Anlama kuvvet kazandırmak için figürler sembolleştirilmiştir. Örneğin; yerde bitkin yatan fakat kırık kılıcını bırakmayan asker figürü, umutsuzluğun ve yenilginin sembolüdür. Solda, kolları arasında ölü çocuğunu tutan ananın ızdırabı, tabloyu seyredenleri de duygulandırmaktadır. Boğanın zalimliği, ortadaki ampul ise gerçek ışığı yansıtmaktadır" (MEB, 2011: 31).

Resim 14: 'Guernica' Pablo Picasso, 351x782cm. Kraliçe Sofia Ulusal sanat Müzesi, Madrid.

İspanya da bir kasaba olan Guernica, Nazi İtalya'sının uçaklarını test etmek amaçlı Guernica'yı bombalar ve çok sayıda insanın ölümüne neden olur. Picasso bu haberdan çok etkilenir ve savaşın yıkıcılığını, yapılan katliamı anlatmak için Guernica'yı resmeder. Kullandığı siyah, beyaz ve gri renklerle bombalarla yerle bir

olan adeta sis görünümü alan Gunernica'yı betimlemiştir. Picasso'ya bir sergide Alman bir general “ Bu tabloyu siz mi yaptınız” diye sorar bunun üzerine Picasso “Hayır siz yaptınız” şeklinde cevap verir. Sanatla ilgilenen çoğu kişinin yakinen bildiği bu diyalog oldu oldukça ünlüdür.

I.6.5. Fütürizm

“Fütürizm akımı 1909'da şair Marinetti'nin, çağdaş makinenin biçimi ve ritmini yücelten makalesiyle başlamıştır” (Tansuğ, 1999: 246) şiir ile ortaya çıkan bu akım daha sonra resimde ortaya çıkmış ve geleneksel görüşlere karşı çıkmıştır.

“Fütürizmde yapılmak istenen, evrendeki hareketin bir anını tespit etmek değil; hareketin kendini duyurmaktır. Her şey hareket halindedir, değişmektedir. Hareketli varlıkların gözde bıraktıkları etki algılanıncaya kadar hareket değişir. Bu nedenle koşan bir at, dört değil yirmi ayaklıdır ve ayakların hareketi üçgen biçimindedir” (MEB, 2011: 35). Gelecekçilik anlamına gelen bu akımın temsilcileri ise; Umberto Boccioni, Carlo Carla, Giacomo Balla, Gino Severini ve Marinetti'dir (Artut, 2004: 64).

Resim 15: Duchamp 'Merdivenden İnen Çıplak'

1912, tuval üzeri yağlıboya, 146 x 89 cm.

Philadelphia Sanat Müzesi

Resim 16: Giacomo Balla 'Tasmalı Köpek'

1912, 89,9 x 109,9 cm. Modern Sanatlar Müzesi,

New York.

I.6.6. Dadaizm

“Dadacılık birinci dünya savaşı sırasında ortaya çıkmıştır... Dadacılar edinilmiş bütün ahlaki politik ve estetik inançların savaşa tahrip olduğunu ilan ettiler. Sanata karşı yıkıcı, saygısız ve özgürleştirici bir yaklaşımın savunuculuğunu yaptılar. Dadacılık yerini 1920’ler de Gerçeküstücülüğe bırakmıştır” (Little, 2004: 110). Ayrıca dada akımı kendisinden sonra gelen Pop art, Kavramsal Sanat gibi akımların ortaya çıkmasında da rol oynamıştır.

“Sanat ve estetik duygusu olmayan Dadaistlerin mantıksız konu seçtikleri; kâğıt, tahta ve benzeri malzemelerden garip tekniklerle resim yaptıkları görülür. Çocuksu heyecanlarla, her türlü akılcılığa, Avrupa uygarlığına ve savaşa karşı bir protesto hareketidir.... Temsilcileri ise Dumchamp, Picabia, Schwitters, Ernts, Hausmann’dır” (MEB, 2011: 42).

Marcel Duchamp, “1913’te ilk hazır yapım nesneyi ya da başka bir ifade ile bir sanatçı tarafından sanat yapıtı olarak kabul edilmiş endüstri üretimi nesneyi üretti” (Buchholz ve Diğerleri, 2012: 446). Duchamp, (Resim 17) sıradan bir bisiklet tekerleğini ters çevirerek bir tabure üzerine oturttu ve onu sanat yapıtı olarak sergiledi. Böylelikle bir sanayi nesnesine kendi imzasını atmıştır.

Resim 17: ‘Bisiklet Tekerleği’ Marcel Duchamp
1913, 126 cm. Doğal Tarih Müzesi, Darmstadt.

Resim 18: M.Oppenheim Kürklü Çay Fincanı
1936 - Museum of Modern Arts New York.

I.6.7. Sürrealizm

“1916’den beri etkisini sürdüren modern sanat akımıdır. Figürler asla var olmayacak düşsel bir ortamda bir kompozisyon içinde sunulur. İlkel toplumların sanatları da sürrealistlerin diğer ilgi noktasıdır. Sürrealist ressamlar doğanın mantıklı görünüşünü değil, insanın bilinçaltında ve rüyalarındaki âlemi göstermek istemişlerdir” (MEB, 2011: 51). Sürrealizm akımının etkileri “Salvador Dali, Hans Arp, Yves Tanguy ve Miro gibi ünlü sanatçıların yapıtlarında görülür” (Artut, 2004: 65).

Sürrealizm sanat akımının en bilinen eserlerinden biri Salvador Dali’nin “Eriyen Saatler” diğer bir adıyla ‘Belleğin Azmi’ adlı tablosudur.

Resim 19: ‘Eriyen Saatler’ Salvador Dali 1931, tuval üzeri yağlıboya, 24,1 x 33 cm. Modern Sanat Müzesi, New York.

Resim 20: Salvador Dali ‘Manzarada Anlaşılmaz Öğeler’ 1934, yağlıboya.

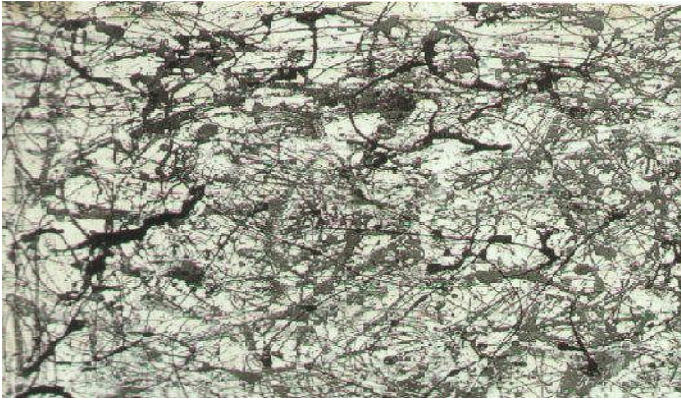
Salvador Dali'nin 'Manzarada anlaşılmaz Öğeler' adlı tablosunda;

Ön planda ressam şövalesinin önünde bilinçaltındaki konuyu resmediyor. Sağda ve solda birbirinden farklı betimlenmiş ufka doğru daralan duvar formları var (duvarlar çocukluğundaki engelleri simgeliyor). Sanatçı bu eserinde çocukluğuna doğru bilinçaltı yolculuğa çıkmış. Eserde kullandığı her simge özel anlamlar taşıyor ve bu anlamları yalnızca kendisi biliyor. Resmin ortasındaki küçük çocuk kendisidir. Çocuk ve onun ardındaki sırtı dönük oturan kişi çocukla ilgisiz durumda görünüyor. Çocuğun yüzü karanlık ve ürkütücü simgelere yönelmiş. Belli ki, çocuklukta korkutucu ve sevgisiz bir eğitim almış. Geri plan ve gökyüzü, bilinmeyen gelecek hayallerle dolu ve bilinmezlik içeriyor (MEB, 2011: 55).

I.6.8. Soyut Sanat Akımı

“Soyut Ekspresyonizm (soyut ifadecilik), 1940'dan sonra Amerika da ortaya çıkan ve bütün dünyaya yayılan bir sanat akımıdır. Soyut Sanat Akımı, Soyut ifadecilik, Abstre ya da nonfigüratif (figürsüz) diye de adlandırılan ve doğa görüntülerine bağlı olmayan bir akımdır” (MEB, 2011: 58).

Soyut sanat akımında çizgi ve renkler düzenli bir şekilde oluşturularak kişisel kompozisyonlar üretilir. Örneğin; “Pollock'un sıkça kullandığı ve geliştirdiği akıtmalarında tuval yere serilmiş ve farklı yoğunluklardaki boya onun üzerine serpilmiş ya da savrulmuştur” (Buchholz ve Diğerleri,, 2012: 474).

Resim 21: Jackson Pollock Siyah ve Beyaz 1948 tuval üzerine Doğaçlama No.9 1917 t.ü.y.b 63 x 67 cm emay 208 x 122 cm.

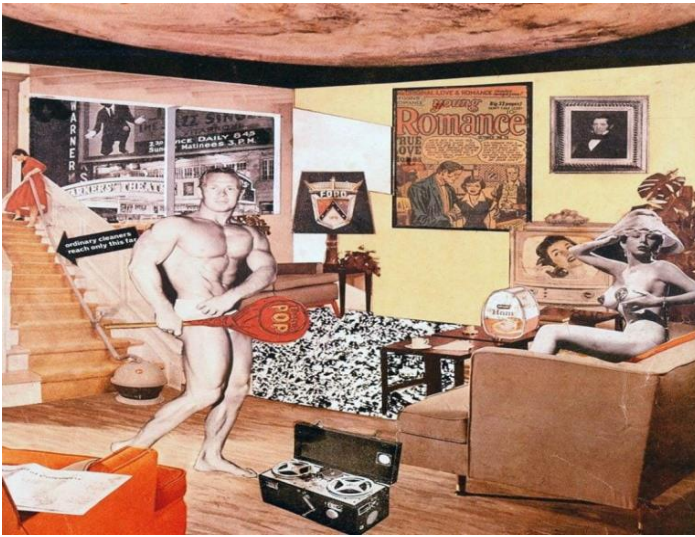
Temsilcileri ise; “Wassily Kandinsky, Piet Mondrian, Robert Delaunay, Kazimir Maleviç, Jean Arp, Wols, Jackson Pollock, Nicolas de Stael, Mark Rothko, Hans Hartung, Antoni Tapies” dir (MEB, 2012: 60).

I.6.9. Pop-Art

Halk sanatı anlamına gelen popüler sanat örneklerini İngiltere de vermiş, Amerika ve Fransa da yeni bir sanat ürünü olarak gelişmiştir (Artut, 2004: 67). Pop-Art İngiltere ve ABD’de farklı ortamlarda ve birbirinden bağımsız bir şekilde ortaya çıkmış ve kitle iletişim araçları sayesinde hızla yayılmıştır.

“Bu akımın özelliği endüstri toplumunun günlük tüketim eşyalarını, kitlesel iletişim çağının teknikleri ile anlatmaktır. Bu tür objeler, çevrelerinden yalıtılıp, abartılı boyutlarda ve çoğunlukla resimli roman ya da reklamcılık teknikleri kullanılarak resmedilmiştir. Konuları çok değişik olabilmektedir” (MEB, 2011: 63). Pop-Art akımının konuları arasında konserve kutuları, sigara paketleri, Coca Cola şişeleri gibi imgeler günlük yaşamdan alınarak resmedilmiştir.

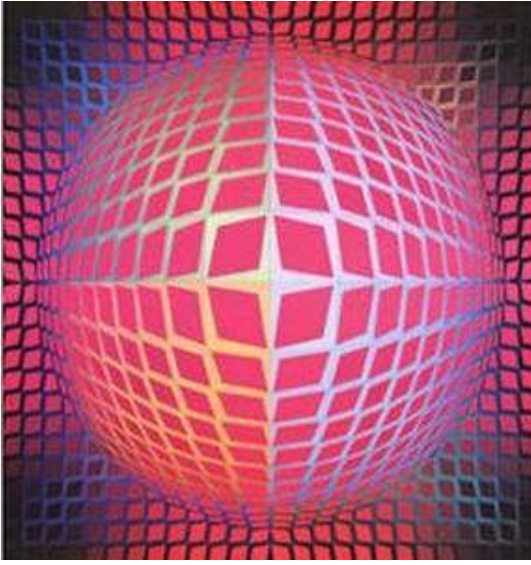
“Hamilton’ın Pop Sanat’a öncü ve örnek sayılan kolaj çalışmasında yer alan yağlıboya tuvalinde atletik vücutlu bir kişinin elindeki raketin üzerine ‘Pop’ yazısı vardır. Ayrıca Ynes Klein ve Jean Tinguely tanınmış Pop-Art sanatçılarıdır” (Artut, 2004: 67).

Resim 22: Hamilton “‘Bu Günün Evlerini Bu Denli Farklı, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?’ Kolaj, (41,9 x 29,8 cm) 1956.

I.6.10. Op-Art

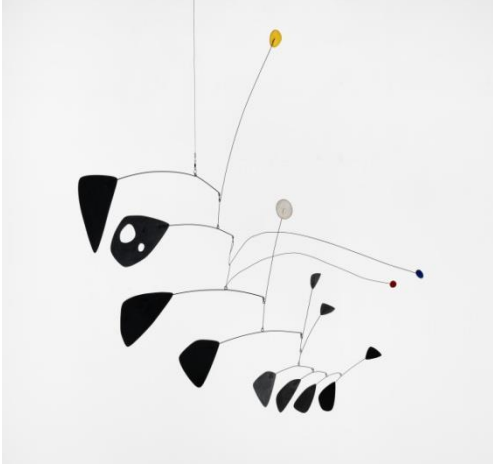
“Bu akımın özelliği bir derinlik ya da üç boyutluluk yanılsaması yaratmayı amaçlayan soyut sanat ürünlerini içerir” (MEB, 2011:63). “1960’lı yıllarda ortaya çıkan Op-Art, görsel iletişim ile izleyicide görsel tepkiler uyandırmayı amaçlayan, üç boyutluluk yanılsaması ile renk, biçim ve çizgilerin görsel etkiler yaratmak amacıyla sistematik olarak gerçekleştirilen soyut sanat ürünlerini içerir” (Artut, 2004: 68). Optik sanat göz yanılgılarını (illüzyonu) içerisinde barındırır.

Resim 23: Victor Vasarely (Op- art) 1969, 200 x 200 cm, Michel Vasarely Koleksiyonu.

I.6.11. Kinetik Sanat

1960 sonrasında “Optik sanatın durağan devingenliği yerine makinelerle yapılan ve yaratılan bir devingenliği öneren anlayışa kinetik sanat denmektedir. Bu sanat, elektronik sistemlerle cisimlere devinme ve hız kazandırılmasından elde edilen devinimsel görüntü sanatıdır” (MEB, 2011: 63). Kinetik sanatın gelişiminde Bauhaus, Rus Konstrüktivistleri ve özellikle Alexanandre Calder etkili olmuştur (Artut, 2004: 69). Victor Vasarely de kinetik sanatın kurucuları arasında yer almaktadır.

Resim 24: Alexander Calder, Kırmızı ve Mavi Noktalı Alexander Calder Antenleri, 1953.

I.6.12. Kavramsal Sanat

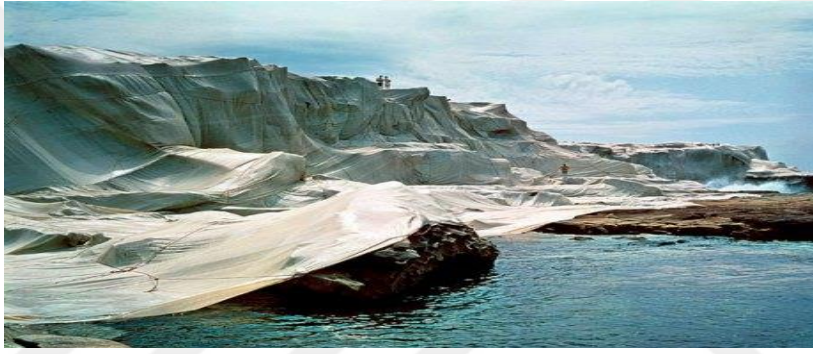
“1960’lı yılların sonunda sanat dünyasında adı geçen sanat anlayışının ortaya çıkması ile sanatçılar, sanat yapıtı üretmek yerine bir dizi tartışma ve söyleşilerle sanat kavramlarını irdeleyerek, bu düşüncelerini de basılı yayın haline getirerek sanat uygulamaları ile bütünleştirmişlerdir (Artut, 2004: 70). Kavramsal sanat farklı şekillerde ortaya çıkmıştır ve sürekli bir devinim içerisinde.

Kavramsal sanat; bireylere gündelik yaşam hakkında soru sormayı öğretir. Birbirimizle nasıl iletişim kurarız? Nasıl hareket ederiz? Nasıl yaşarız? Bu akımın sanatçıları meta üretmemeye, müzelere ve koleksiyonlara girmemeye baştan kararlıdır. Çünkü bu eğitim, işin temel felsefesine aykırıdır. Kavramsal sanat türleri ve temsilcileri; Land Art (Çevre Sanatı) Javacheff, CHRİSTO, Kaligrafik Art (Sözcük sanatı, Yazısal sanat) Joseph KOSUTH, Happening (Anlık Olay Sergileme) Wolf VOSTELL (MEB, 2011: 69).

Resim 25: Joseph Kosuth 1966 Galeri 669, Los Angeles USA.

Resim 26: Christo ve Jeanne – Claude Paketlenmiş kıyı 1969, Avustralya.

1.7. Türkiye’de Sanat Eğitimi

“Ülkemizde genel eğitim içerisinde sanat eğitimi tarihi, başlangıçta sistemli bir şekilde gelişim göstermeyen, Nigarhane ve Nakkaşhanelerde usta-çırak ilişkisine dayalı bir eğitim sistemidir” (Yılmaz, 2011: 25).

18. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü durdurmak maksadıyla askeri ve eğitim alanında gerçekleştirilen yenilikler sonucu resim derslerinin, önce askeri okulların daha sonra da sivil okulların programlarına dahil edildiği görülmektedir (Özsoy ve Alakuş, 2009: 61). “1834’te Mekte-i Fünun-i Harbiye açılarak, askeri okulların programlarında resim, perspektifi desen gibi dersler verilmiş ve batılı anlamda resim eğitimi ülkemize böylece girmiştir” (Artut, 2004: 106). Avrupa’ya yollanan askeri okul öğrencileri ile böylece Türk Resim Sanatının öncüleri olan asker ressamlar yetişmiştir.

“1839 da Tanzimat döneminde Batı Avrupa’dakilere benzeyen öğretmen okulları açılmıştır. ‘Darülmuallimin-i Rüşdi’ 1848 yılında, ‘İlk öğretmen Okulu’ 1862 yılında ve Kız Öğretmen Okulu’ 1870 yılında açılarak eğitim vermeye başlanmıştır. Bu okulların müfredatında resim derslerinin de yer aldığı bilinmektedir (Özsoy’dan akt. Yılmaz, 2011: 26).

“Birinci Meşrutiyet (1876) ve ikinci Meşrutiyet (1908) dönemlerinde sivil ‘İptidai’ ve ‘Rüştiye’ (ilk ve ortaokul) mektepleri açılmış ve ‘Hüsnü Hat’ (Güzel Yazı) güzel sanatlar dersi olarak verilmiştir. Ayrıca Kız Rüştiyelerinde ‘El Hünéri’ dersleri verilmiştir” (Özsoy ve Alakuş, 2009: 62). Literatür tarandığında görülüyor ki Osmanlı’nın ilk yıllarında daha çok ezberci çizimlerle eğitim verilmektedir. Öğretmenlerin çizdiği krokilerden ya da kopya resimlerden öğrenciler çizim yapmaktadır. Yapılan resimlerin düzeltmeleri öğretmenler tarafından yapılmaktadır ve öğretmenin çizdiği resimlere benzeyip benzemediğine bakılarak değerlendirmeye gidilmektedir.

“1848 yılında Darülmuallimin-i Rüştinin açılışı ile ilk kez bir öğretmen okulu açılmıştır. Bu okul Satı Bey’in müdürlüğü, Baltacıoğlu’nun öğretmenliği döneminde resim eğitimi açısından önemli etkinlikler gösterir” (Artut, 2004: 106). Öyle ki bu dönemde ‘kolaydan zora’ olarak adlandırılan yöntem Satı Bey’in önerisiyle “ önce iki boyutlu, sonra üç boyutlu çizimleri, basitten karmaşığa izlenen bir ardılıkla uygulanmasını kapsamıştır... Öğrenciler önce iğneler, çiviler, çimler gibi basit ve temel nesnelerin çizimini sonra basamaklar halinde okka, bardak, kitaplar, kutular, yapraklar, çiçekler gibi karmaşık nesnelerin resimlerini yaparlar” (Özsoy ve Alakuş, 2009: 63).

“1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi (Güzel Sanatlar Akademisi) kurulmuş. Akademik sanat eğitiminin temelleri atılmıştır. Osman Hamdi Bey okulun ilk müdürü olmuştur” (Artut, 2004: 106).

“1915 yılında İsmail Hakkı Baltacıoğlu resim öğrenimi için Almanya’ya gönderilmiş ve döndüğünde ilk Resim-iş müfredatını oluşturmuştur” (Artut, 2004: 106). Bu süreçten sonra Cumhuriyetin kurulmasından sonra, “1925 ve 1926 yıllarında Dewey, Stiehler ve Parker gibi yabancı eğitimciler ülkemize davet

edilmiştir” (Yılmaz, 2011: 28). Bu davetin sonunda “1926 yılında kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır” (Özsoy ve Alakuş, 2009: 64). Atatürk’ün sanat ve eğitim konusundaki duyarlılığı sayesinde; “ örgün eğitimde resim, el işi, müzik derslerinin konması ve yaygın eğitimde de 1932’de açılmaya başlanan Halkevleri ve daha fazla sayıdaki ‘halk odaları’ ile yaygın anlamda bir sanat eğitimi hareketi başlamıştır” (Yılmaz, 2011: 30). “Yine bu dönemde Sanayi-i Nefise Talimatnamesi (Güzel Sanatlar Yönergesi) hazırlanmış ve bir kurul oluşturulmuştur... 1924-1927 yılları arasında ortaöğretim kurumlarının ilk kısmı olan ortaokullarda resim dersi haftada bir saat ve zorunlu olarak programlanmıştır (Özsoy ve Alakuş, 2009: 64).

“1940 yılında Köy Enstitülerinin kuruluşu, sanat derslerine geniş yer verilmesi” (Artut, 2004: 106) gerçekleşmiştir. Sonrasında ise “1962 yılında düzenlenen 7. Milli eğitim Şurasında; ‘ eğitim ve sanat’ konusuna geniş yer verildiği görülmüştür” (Yılmaz, 2011: 31).

1982 yılında “2547 sayılı YÖK yasası ile 3 yıllık Eğitim Enstitüleri fakültelere dönüştürülerek, Resim Bölümlerinin ders içeriği, 4 yıllık lisans programına göre düzenlendi. 1990 yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açıldı. 1992 de ise İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretimi Programı genişletilerek yürürlüğe konuldu” (Artut, 2004: 107).

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Programı 2006 yılından itibaren ilköğretim okullarında uygulamaya başlanmıştır. Bunun sonucu olarak ‘Resim-iş’ dersinin adı ‘Görsel Sanatlar’ olarak değişmiştir (Yılmaz, 2011: 32). 2017 itibarıyla ortaöğretimde 2 saat zorunlu ders olan görsel sanatlar dersinin 2020 itibarıyla yeni düzenlemelerle seçmeli dersler kapsamına tekrar alınması gündemdedir.

I.8. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren; topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, Kılıç ve Diğerleri, 2018: 16).

I.9. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Özel Amaçları

Kültürel kimliğinin yapılandırılması, sanatın insan hayatında anlam oluşturması, bilgiyi sorgulayan özgün ve özgür düşünen bireylerin yetişmesinde görsel sanatlar dersi, hayati önem taşımaktadır. Görsel Sanatlar

Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş, farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, ileriki hayatlarında da sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetiştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, Kılıç ve Diğerleri, 2018: 51).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Sanat hakkında bilgi sahibi olması,
2. Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,
3. Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,
4. Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,
5. Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,
6. Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,
7. Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,
8. Görsel Sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,
9. Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,
10. Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,
11. Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,
12. Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümlenme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,
13. Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,

14. İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasının öneminin kavranması amaçlanmaktadır (MEB, Kılıç ve Diğerleri, 2018: 51).

I.10. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yapısı

“9, 10, 11 ve 12. sınıflar için geliştirilen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda öğrenme alanı temelli yaklaşım esas alınmıştır. Programda; 9, 10, 11. ve 12. sınıf düzeyinde Sanat Eleştirisi ve Estetik, Kültürel Miras ile Görsel Sanatlarda Biçimlendirme adı altında üç öğrenme alanı yer almaktadır. Bu üç öğrenme alanı kapsamında teorik bilgilere ve uygulamaya ilişkin çalışmalara yer verilmiştir” (MEB, Kılıç ve Diğerleri, 2018: 54).

9. sınıf müfredatında yer alan Sanat Eleştirisi ve Estetik başlığına bu araştırma uyumlu seçilmiş olup 9. sınıf kazanımlarına ek olarak sanat akımları eklenerek öğrencilerin sanat hakkındaki bilgisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmaya konu olan okulun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olması dolayısıyla 9. Sınıf sonrasında bölümlere ayrılacak olan öğrenciler Grafik ve Fotoğrafçılık, El Sanatları, Moda Tasarımı gibi içerisinde görsel sanatlar derslerini de kapsayan bölümlere ayrılacaktır. Bu açıdan ders planı yapılırken Grafik ve Fotoğrafçılık alanının ders müfredatına da araştırma paralel ilerlemiştir. Genel olarak tüm 9. sınıflarda ortak müfredat programı kullanılmaktadır. Fakat okulumuzun meslek lisesi olmasından ötürü sadece 9. sınıflarda görsel sanatlar dersi bulunmaktadır (EK-1).

I.11. Meslek Liselerinde Sanat Eğitimi

İlk çağlardan bu yana usta-çırak ilişkisi ile günümüze kadar gelen meslek eğitiminin geçmişi uzun yıllara dayanır. Cumhuriyet’in ilanından sonra endüstrinin gelişmesiyle, sanayileşme artıkça iş gücüne olan gereksinimde artmıştır ve meslek eğitimi önem kazanmıştır. Günümüze kadar gelen meslek eğitimi sürekli çağa ayak uydurmak zorunda kalmıştır.

Mesleki ve teknik eğitim alan programları, bireyleri iş hayatına hazırlamak amacıyla tasarlanmış olup iş gücü piyasası ihtiyaçları ve iş analizi yaklaşımını esas alır. Bu yaklaşımda meslekler analiz edilerek meslek profili tanımlanır ve

meslek elemanının yapması gereken iş/görev ve işlemler belirlenir. Bir yandan öğretim programı, söz konusu iş ve işlemleri yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, tutum ve tavırları kazandırmayı ders ve modüller yoluyla ortaya koyarken eğitim etkinlikleri bu çerçeveye uygun olarak bireyleri iş hayatına hazırlayacak şekilde planlanır. Öğretim programı; eğitsel etkinliklerin hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesini içeren detaylı bir plandır. Bu plan;

- Sektör beklentilerine cevap veren, ulusal ve uluslararası bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip meslek elemanları yetiştirecek,
- Her yeterlik seviyesinde bireye yatay ve dikey geçiş imkânı tanıyacak,
- Bireylere, farklılıkları ve özelliklerine uygun seçenekler sunacak şekilde hazırlanır (MEB, 2017: 1).

Ortaöğretim kurumlarının içerisinde yer alan meslek okullarının bazı bölümlerinde sanat eğitimi verilmektedir. Meslek okulları nasıl ki Ticaret, Sanat, Yapı, Kimya, Akşam Sanat, Endüstri Meslek, Kız Meslek gibi kategorilere ayrılıyorsa aynı şekilde bu meslek okullarından sanat eğitimi veren alanları da kategorize etmek mümkündür. Meslek Liselerinin müfredat programında sanat eğitimi ile ilgili olan; Temel Desen, Temel Tasarım, Temel fotoğraf, Perspektif, Mesleki Resim, Geleneksel El Sanatları, Giysi Teknik Çizimleri, İllüstrasyon vb. dersler yer almaktadır. Bu dersler sanat eğitimi gerektiren, estetik algı ve bakış açısı gerektiren derslerdendir. Ayrıca Meslek Liselerinde öğrenciler alan seçmeden önce görsel sanatlar ve müzik derslerini de 9. sınıfta almaktadır. 10-11 ve 12. Sınıf düzeylerinde görsel sanatlar ve müzik dersleri yer almamaktadır. 10-11 ve 12. Sınıf düzeylerinde söz konusu araştırmada yer alan meslek lisesinde sanat eğitimi ile ilgili olan alanlar ve dersler şöyledir:

10.sınıf düzeyinde Çocuk Gelişimi bölümünde, dramatik etkinlikler; Giyim Bölümünde, giysi teknik çizimleri; El Sanatları bölümünde, geleneksel el sanatları ve temel tasarım; Grafik Bölümünde temel desen, temel fotoğraf, temel tasarım, perspektif. 11. Sınıf düzeyinde Grafik Bölümünde grafik desen, illüstrasyon; El

sanatları bölümünde 11. Sınıf öğrencisi azlığı sebebi ile 2018-2019 eğitim öğretim yılında mevcut değildir. 12. Sınıf düzeyinde Grafik Bölümünde desen dersleri bulunmaktadır.

Meslek okullarındaki bu dersler öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmekten çok, onların mesleki alanlarına yardımcı olma niteliğini taşımaktadır (Telli'den akt. Altınkurt, 2015: 5).

I.12. Kopya Kuramlar

“Sanatın okullara ders olarak girdiği yıllarda doğru çizme, gördüğünü doğru yansıtmaya resim-çizim derslerinde amaçlanan bir davranıştı ve fotoğraflık benzetme geçerliydi. Bu yetiyi elde etmenin yollarından biri olarak da kopya uygulanan bir yöntemdi. Büyük ustaların yapıtlarından, fotoğraflarından, resimli kartlardan yararlanmanın öğreticiliğine inanılırdı” (Kırışoğlu, 2005: 191-192). Bir diğer görüşte ise;

Wilson'lar (1977), çocukların resim yapmayı öğrenmeye başladıklarında kopya yaparak işe başladıklarını belirten görüşleri ile sanat eğitimi dünyasını şaşırtmışlardır. Bu açıklamaları ile Lowenfeld'in (1947) baskın doğalcı sanat eğitimi kuramına karşı olmuşlardır. Bu kuramda, hiçbir şeyi kopya etmemeleri ve büyüklerin, çocukların hayallerine etki yapmamaları vurgulanmıştır (Yolcu, 2009: 216).

Kopya kuramı günümüzde de görsel sanatlar derslerinde farklı uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır. Bazı eğitimciler kopya kuramını yararlı bulurken bazı eğitimcilerde yaratıcılığı sınırladığını ifade etmektedirler. Kopya kuramı bir başka cisme, resme, fotoğrafa, bakılarak yapılan resimlerdir. Gençler derslerde genellikle kopya kuramını kullanmakta ve akıllarından resim yapmakta zorlanmaktadırlar. Okullarda kopya yöntemi röprodüksiyon yöntemi ile kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kopya yöntemi yararlı görülebilir fakat bu alışkanlık halini almamalı sadece eğitici niteliğinde yararlanılmalıdır.

“Kopyayı reddeden eğitimcilerin gerekçelerinde; görsel örneklerin kullanılmasının, kitap resimlerinin, resimli kartların, çizgi romanların, çocuğu kalıplaşmış imgelere götüreceği, onu uygululuğa yönelteceği (Read'den akt. Kırışoglu, 2005), çocukta özgür anlatımı ve yaratıcılığı engelleyeceği, bağımlılığı artıracağı (Lowenfeld'den akt. Kırışoglu, 2005) kaygıları yatar” (Kırışoglu, 2005: 192).

Kısaca kopya yöntemin faydalı olduğunu düşünenler kopyayı eğitici, geliştirici, güven ve mutluluk kazandırıcı olarak görürken, kopyanın faydalı olmadığını düşünenler kopyayı yaratıcılığı önleyici bulmuşlardır.

I.13. İlgili Araştırmalar

Elmascan'ın (2018) yapmış olduğu araştırmada “Eugéne Delacroix'nin Eserlerinin Araştırmacı Sanat Eleştirisi Yöntemine Göre Değerlendirilmesi” ele alınmış ve dönemin toplumsal olayları açısından, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemine göre eserler incelenmiştir. Araştırma tarama modelinde desenlenmiş ve bu modele dayalı nitel araştırma yöntemlerinde betimsel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Demir'in (2009) yapmış olduğu araştırmada “Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi” incelenmiş ve sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerine ne tür bir etkisi olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrenme süreçleri içerisinde sanat eleştirisi ve algılama süreçleri, üç boyutlu çalışmalara yönelik uygulama becerileri ve duyuşsal özellikleri araştırılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın modelini durum (Örnek Olay) çalışması oluşturmaktadır.

Demirer'in (2010) yapmış olduğu araştırmada; “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eleştirisi Yöntemiyle Toplum Kazandırılması” ele alınmış ve ilköğretim okulunda kaynaştırma eğitimi alan iki öğrencinin görsel sanatlar dersindeki çalışmaları sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu sayede sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak var olan yeteneklerini ve ifade edemedikleri

duygularını ortaya çıkararak içinde buldukları durum yorumlanarak çocukların kendilerine olan güven ve ifade yeteneklerini geliştirmelerine faydalı olunması amaçlanmıştır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi içerisinde durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Veriler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemleriyle elde edilmiştir.

Çetin'in (2006) yapmış olduğu çalışmada; "Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana sanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi" araştırılmış ve Türkiye'de Eğitim Fakültelerinde Resim-iş Anabilim Dallarında müze eğitiminin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve ana sanat atölye uygulamalarına etkisini literatür tarama, yapılmış organizasyonların sonuçlarının değerlendirilmesi ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi yöntemiyle hazırlanmıştır. Resim-iş Eğitimi Öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi konulu nitel araştırma uygulanmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle çıkan sonuçlar betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Barlas'ın (2010) yılında yapmış olduğu çalışmada; "Resim-İş Eğitimi Öğrenci Çalışmalarının disipline dayalı sanat Eğitimi Yöntemine Göre Sanat Eleştirisi Alanında Değerlendirilmesi" adlı bir konu edinmiştir. Bu çalışma, eğitim fakülteleri resim ana sanat bölümü öğrenci çalışmalarının sanat eleştirisi alanında değerlendirilmesine yönelik nicel bir araştırmayı hedeflemiştir. Yapılan bu araştırmanın sonucunda, araştırma ölçeği doğrultusunda, çalışmalarda sanat ilke ve elemanlarının uygulanışında yetersizlik tespit edilmiştir.

Aydoğan'ın (2010) yapmış olduğu doktora tezinde "Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi Türkiye'de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği" konu almış ve sanat eleştirisi dersinin yetkin bir şekilde gerçekleştirilmesi üzerinde durmuştur. Türkiye'deki Resim-iş Öğretmenliği Lisans Programlarındaki mevcut şartların bu dersin gerekliliklerini ne ölçüde karşıladığını, yaşanan bu değişimlere ne ölçüde cevap verebildiğini, mevcut şartlar dışında ne gibi ihtiyaçların var olduğunu saptamaya yönelik bir nitel araştırmayı ve sanat eleştirisini birçok yönüyle ele alan kapsamlı bir literatür taramasını içermektedir.

Özaltın'ın (2016) yapmış olduğu “Sanat Eleştirisini Kùltürünün Türkiye'de Gelişimi 1880-1980” adlı çalışmada sanat eleştirisinin ortaya çıkışını, tarihsel süreçlerini, dönüm noktaları ve ana kaynakları ile incelerken, esas olarak Türkiye'de sanat eleştirisini kùltürünün gelişimini konu almaktadır.

Alan yazın incelendiğinde sanat eleştirisini bazında yapılan tüm araştırmalarda sanat eleştirisini yapıldıktan sonra öğrencilere ya da bireylere görsel sanatlar alanında bilişsel ya da psikomotor bir çalışma yapılmadığı görülmüş. Bu gözlemden yola çıkarak öğrencilere 14 haftalık araştırma sürecinde, 8 hafta boyunca sanat akımları anlatılmış. 9. haftadan itibaren pedagojik sanat eleştirisini uygulamasını yaptırmış ve sürecin sonunda son 3 haftalık dönemde araştırmaya konu olan gruptan kazanımları doğrultusunda ürün/çalışma elde etmeleri istenmiştir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma ortamı, katılımcılar, araştırmacının rolü, veri toplama araçları, verilerin analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

II.1. Araştırma Modeli

Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde Kız Meslek Lisesinde okuyan 15 öğrenci ile sanat akımları ders anlatımı sonrasında pedagojik sanat eleştirisi uygulaması yapan 15 öğrencinin süreç sonundaki ürünlerini gözlemlemeye yönelik bir araştırmadır. Araştırma eylem araştırması ile tasarlanmıştır.

Alan yazında eylem araştırması için ortak bir tanım olmamakla birlikte çeşitli tanımlar yapılmıştır.

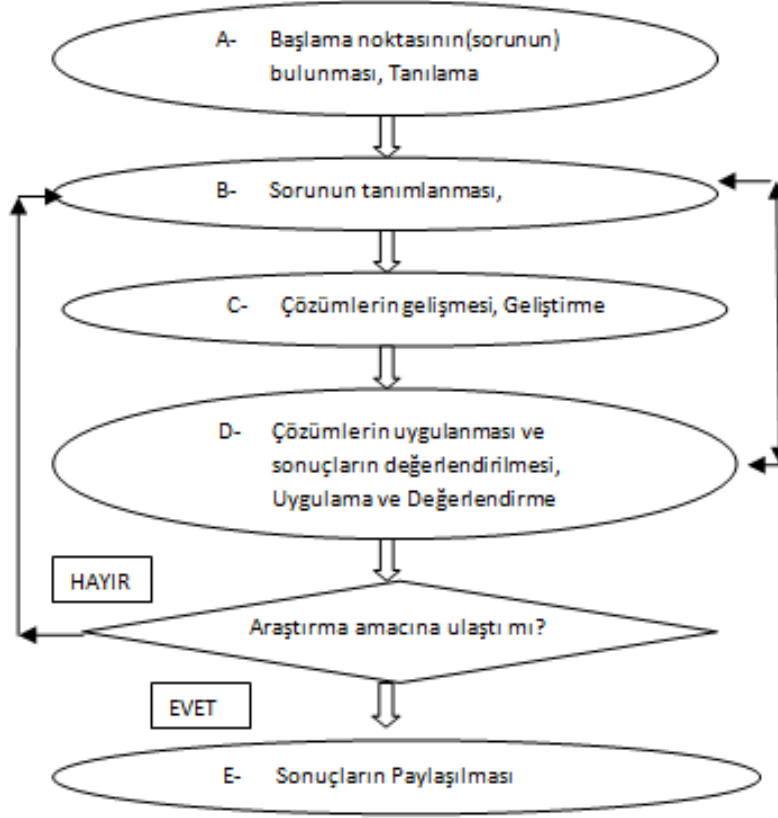
“Eylem araştırması, eğitim uygulamalarını geliştirmek için uygulayıcılar tarafından yürütülen, uygulamaları sistematik olarak anlamak, değerlendirmek ve değiştirmek amacını güden bir araştırmadır” (Ekiz, 2006; akt: Ersoy ve Avcı, 2017: 110). Başka bir tanımda ise “Eylem araştırması bir grup insanın bir problemi tanımlaması, problemi çözmek için bir şeyler yapması, çabalarının ne kadar başarılı olduğunu görmesi, eğer sonuçtan tatmin olmazlarsa yeniden denemesi kısaca, yaparak ve yaşayarak öğrenmesidir” (O’Brien, 2003; akt: Aksoy, 2003: 477). Bir diğer tanımda eylem araştırması, “Öğretmenler tarafından gerçekleştirilen, eğitim-öğretim faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğü ve öğrencilerin ne kadar iyi öğrendikleri hakkında bilgilerin toplandığı, daha sonra ise gelişmeye yönelik eylemlerin gerçekleştirildiği sistematik bir süreç olarak betimlenmiştir” (Mills, 2011; akt: Gürgür, 2017: 38). Bu doğrultuda araştırma kapsamında da 2018-2019 eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi ve geliştirilmesi ele alınmıştır. Görsel sanatlar alanının da kullanmaya elverişli olan bu araştırma türü araştırmamıza hem araştırmacıyı hem de öğrencileri aktif olarak katmaktadır.

Eylem araştırmasının anahtar özellikleri ise;

1. Eylem araştırması sistematiktir.
2. Bir yanıtla başlamaz.
3. Bir eylem araştırmasının kesin ve etkili olması için karmaşık veya ayrıntılı olması gerekmez.
4. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmanızı yeterince planlamalısınız.
5. Eylem araştırması projeleri çeşitli uzunluktadır.
6. Gözlemler düzenli olmalı fakat uzun olmak zorunda değildir.
7. Eylem araştırma projeleri basit ve resmi olmayandan, ayrıntılı ve resmi olana kadar bir aralıkta yer alır.
8. Eylem araştırması bazen kurama gömüktür.
9. Eylem araştırması nicel araştırma değildir.
10. Sayısal eylem araştırması projelerinin bulguları sınırlıdır (Johnson, 2019: 20-22).

Eylem araştırması aşamalarını ele alacak olursak; “Her bir eylem araştırması kendi özelliklerine göre diğerlerinden farklılaşmaktadır. Eylem araştırmalarının aşamaları kesin ve değişmez değildir. Yapılacak araştırmanın özelliklerine göre bu aşamalar farklılaşabilir. Bununla birlikte bir eylem araştırmasının aşamaları şekil 1’de görüldüğü gibi yapılandırılabilir” (Büyüköztürk ve Diğerleri, 2009: 282).

Şekil 1: Eylem Araştırması Aşamaları

Eylem araştırması türleri Ersoy ve Avcı'ya göre (2016), teknik/bilimsel/ işbirlikli eylem araştırması, uygulamalı / karşılıklı işbirliği / tartışma odaklı eylem araştırması, özgürlükçü / geliştirici / eleştirel eylem araştırması, sınıf içi eylem araştırması ve katılımcı eylem araştırması olarak ayrılmıştır.

Bu araştırma ise; eylem araştırması türlerinden sınıf içi eylem araştırması olarak planlanmıştır. “Sınıf içi eylem araştırmaları öğretmenler tarafından sınıf içi uygulamaları geliştirmek amacıyla kullanılır. Öğretmenler öğrencilerden topladıkları verilere dayanarak çıkarımlarda bulunur. Sınıf içi eylem araştırmaları çoğu zaman bireysel çabaların ürünüdür. Ancak bir okuldaki öğretmenler bir araya gelerek de sınıf içi araştırma yapabilir” (Hendricks (2012)’den akt. Ersoy ve Avcı, 2017: 117).

II.2. Araştırma Ortamı

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi görsel sanatlar dersinde ders öğretmeni ve aynı zamanda araştırmacı olan sorumlu araştırmacı tarafından planlanmıştır. Uygulama süreci toplam 14 hafta sürececek olup 9. sınıf ders müfredatı da göz önüne alınarak bağlantılı olarak planlanmış ve 9. sınıf öğrencileriyle sınıf (derslik) ortamında gerçekleştirilmiştir. Sınıf ortamı Görsel 1 (Bkz.) de verilmiştir.

II.3. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 2018-2019 eğitim- öğretim yılı içerisindeki 9. sınıfta okuyan 15 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçsal örnekleme tekniklerinden olan, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, “Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb.), örnekleme alınır” (Büyüköztük ve Diğerleri, 2011: 91). Araştırma da yer alan öğrenciler ölçüt örnekleme yöntemine göre araştırmacının belirlediği; çalışma yapraklarını düzenli teslim eden, devamsızlık sorunu olmayan, araştırmaya gönüllü katılan ve istekli olanlardan seçilmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilerin asıl isimleri saklı tutulmuş olup her bir öğrenciye kod adları verilmiştir.

Araştırma süreci eylem araştırması olarak planlanmıştır ve araştırmacıda sürece dâhil olduğu için katılımcılar arasında yer almıştır. Araştırmaya araştırmacı da aktif olarak katılmış olup dersin planlanmasını, işlenişini, takibini, anlatımını, uygulanmasını ve rehberliğini üstlenmiştir.

II. 4. Araştırmacının Rolü

Araştırma eylem araştırması türlerinden sınıf içi eylem araştırması ile oluşturulmuştur. Öğretmenler tarafından sınıf içinde yapılan etkinlikleri geliştirmek için kullanılan sınıf içi eylem araştırmaları için Ersoy ve Avcı'ya göre (2017), örneğin; “Burada bir sanat eğitimcisi, sanat yoluyla sınıfındaki öğrencilere farklılıklara saygı duymayı öğretmede sanatın nasıl bir katkı sağlayacağını incelemek

isteyebilir. Yalnız öncelikle sınıftaki öğrencilerin farklılıklara saygı göstermeme sorununu yaşıyor olmaları gerekir. Eğer böyle bir sorun varsa sanat eğitimcisi hangi yöntemi uygulayarak bu sorunu çözebileceği konusunda bir eylem araştırması yapabilir.” Bu çalışmada kapsamında ise araştırmacı, sınıfta öğrencilerin sürekli dile getirmiş olduğu “Aklımdan resim yapamıyorum” sözlerine yönelmiş ve dersi nasıl daha aktif hale getirebilirim? Sorusuyla öğrencilerin ürünlerini geliştirebilmek adına sınıf içi eylem araştırmasını seçmiştir.

II.5. Verileri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak video kayıtlar, öğretmen ve öğrenci günlükleri, çalışma yaprakları, gözlem, yarı-yapılandırılmış görüşme ve ürün değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Video kayıtlar: “Öğrencilerin sözel olmayan davranışları, ders boyunca oldukları yer ve hareketleri, sizin pedagojik teknikleriniz veya performansınız hakkında genel bir bilgi sağlar” (Johnson, 2019: 96). Video kayıtlar sınıfın tamamını görece şekilde yerleştirilmiş ve her hafta 2 ders saati (40 dk) olmak üzere, 20’şer dakikalık videolar dört bölüm bir ders saati edecek şekilde kayıt altına alınmıştır. 1. Hafta DVD1, 2. Hafta DVD2 şeklinde ders süreci boyunca her hafta isimlendirilmiş ve hard diske kaydedilmiştir. Video kayıtlar araştırmanın veri analizi kısmında tek tek izlenerek araştırmaya veri sağlayan kısımlar bulgular ve yorum kısmına yansıtılmıştır.

Görüşme: “Görüşme araştırılan konuda karşılıklı konuşma yoluyla sözel bilgi toplama tekniğidir” (Şahin, 2015: 151). Araştırmada görüşme tekniği kullanılmış olup yarı-yapılandırılmış görüşmelerle veriler toplanmıştır. “Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akısına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir” (Türnüklü, 2000, s. 547). Bu açıdan yarı- yapılandırılmış görüşmelerde hazırlanan sorular dışında sorularda sorulabildiği için araştırmacı gerekli gördüğünde soru ekleme gibi bir şansa sahiptir. Araştırmada araştırmacı tarafından 3 alan uzmanının görüşü alınarak önceden hazırlanan sorular ile görüşme verileri süre

kısıtlaması yapılmaksızın ders anlatım sürecinin sonunda 9. haftada başlayarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır (EK-2).

Araştırma Günlüğü: “Araştırmamızın tüm bölümleriyle ilişkili gözlemlerinizi ve düşüncelerinizi kaydetmek için kullandığınız bir defterdir. Araştırmanızın kronolojik olarak parçalarını bir araya getirmeye çalıştığınızda çok önemli bir kaynaktır.” (Johnson, 2019: 81). Söz konusu araştırma da araştırmacı ve öğrenci günlükleri olmak üzere her hafta katılımcılar tarafından iki tür günlük tutulmuş ve veri analizleri yapılarak bulgular ve yorum kısmına eklenmiştir.

Çalışma Yaprakları: “Öğrencilerin yapması gerekenlerin belirtildiği işlem basamaklarını içeren, bilgilerini kendi kendilerine yapılandırmalarına yardım eden ve aynı anda tüm sınıfın verilen etkinliğe katılımını sağlayan önemli materyallerdendir” (Aydoğdu ve Kesercioğlu, 2005: 217). Araştırmada çalışma yaprakları, sanat akımları ders anlatım sürecinin başlamasından itibaren, derslerin başında ilk çalışma yaprağı ve sonunda son çalışma yaprağı şeklinde öğrencilere dağıtılmıştır.(Ek-3,4,5) Bu süreci izleyen 9. hafta da ise bu çalışma yapraklarına ek olarak pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağı öğrencilere dağıtılmış ve veri analizi kısmında analiz edilerek bulgular ve yorum kısmında araştırmaya yansıtılmıştır. Çalışma yaprakları hazırlanırken 3 alan uzmanı görüşüne başvurulmuştur.

Gözlem: “Belirli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ya da şarta ait bilgi toplama amacıyla, belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiş olarak tanımlanabilir” (Şahin, 2015: 162). Araştırmacı araştırma boyunca verileri toplarken gözlemci konumunda yer almıştır ve sürece dair (EK-6) gözlem formunu öğrenciler açısından doldurmuştur.

Ürün Değerlendirme Ölçeği: “Bu düzey belirleme listesi, Fen Bilimi projeleri, buluş, drama, dans veya deney gibi her tür ürün veya performansı analiz etmek ve değerlendirmek için kullanılabilir” (Johnson, 2019: 97-98). Araştırmada kullanılan ürün değerlendirme ölçeği MEB’in 9. sınıf müfredatında yer alan değerlendirme ölçeğinin 3 alan uzmanına da danışılarak araştırma konusuna göre uyarlanması ile elde edilmiştir. (EK-7) Söz konusu değerlendirme ölçeği süreç sonunda 3 alan uzmanının öğrenci ürünlerini değerlendirmesi ile sonuçlanmış ve verileştirilmiştir.

II.6. Verilerin Analizi

Araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. Öncelikle makro düzeyde araştırmacı tarafından verilerin dökümü sağlanmıştır. Hafta hafta 15 öğrenciden elde edilen, görüşme formu, çalışma yaprakları ve öğrenci günlüklerinin yer aldığı yazılı dokümanlar bilgisayar ortamına aktarılmış analiz yapılmıştır. Ayrıca araştırmacı günlüğü, video kayıtları ve öğrencilerin sanatsal ürünleri ile ilgili dokümanları da değerlendirilmiştir.

Nitel araştırmacı insanlarla deneyimleri ve algıları hakkında konuşur. Daha resmi bir şekilde kişisel veya grup mülakatları da yapılabilir. İlgili kayıtlar ve dokümanlar incelenir. Bu gözlemler, mülakatlar ve doküman incelemeleri yoluyla detaylı alan notları toplanmaktadır. Bu alan notlarından elde edilen büyük çapta ham veri, içerik analizine tabi tutularak önemli tema, kategori, açıklayıcı durum örneklerine ayrılıp okunabilir anlatı betimlemelerine dönüştürülür. Alan çalışması ve sürekli analizlerden elde edilen temalar, örüntüler, anlayışlar ve iç görüler nitel araştırmanın meyveleridir (Patton, 2014: 5).

Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına paralel olan veriler daha sonra mikro düzeyde dökümlerle; görüşme, çalışma yaprakları ve öğrenci günlüklerinden alınıp içerik analizi kullanılarak temalara ayrılmış, temalara bağlı kodlar kategorileştirilmiştir. Elde edilen tema ve kodlara bulgular ve yorum kısmında yer verilmiştir. Temalar oluşturulurken araştırmacı tarafından kodlanan veriler alan uzmanları tarafından kontrol edilerek tekrar kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik Miles ve Huberman'a göre (2015), (güvenirlik= görüş birliği sayısı/ toplam görüş birliği+ görüş ayrılığı sayısı) ile hesaplanmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik %82.9 olarak hesaplanmıştır. Bu güvenilirlik sayısı ise kodlayıcılar arası güvenilirlik açısından yüksektir.

Üç alan uzmanı tarafından ürün değerlendirme formuna göre öğrenci ürünleri değerlendirilmiş ve değerlendirmelerin ortalaması alınarak bulgular ve yorumlar kısmına eklenmiştir. Ayrıca MEB'in 9. sınıf öğretmen kılavuz kitabında yer alan gözlem formu araştırmaya uyarlanarak; Gözlem formu araştırmacı tarafından

doldurulmuş ve frekans sistemi ile toplanıp tabloya dönüştürülmüştür. Örneğin; eserin niteliklerini açıklayabildi. Ölçütünde 10 öğrenciden olumlu, 5 öğrenciden olumsuz dönüt alınmıştır.

Araştırmada veriler amaç ve alt amaçlara bağlı kalarak ele alınmış ve içerik analizi yapılan tüm veriler içerisinde araştırmanın amaçlarına ışık tutacak verilere yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlama kısmında araştırmanın veri toplama araçlarından yararlanılmış bu verilerden doğrudan alıntılar yapılarak tema ve kodlarla bağlantılı şekilde ele alınmıştır. Elde edilen bu verileri araştırmacı kendi görüşlerini de yansıtarak yorumlamıştır.

II.7. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

“Bir nitel araştırma deseni olan eylem araştırması sağlamlık, geçerlilik ve güvenilirlik kavramlarını içerir. Alan yazında, eylem araştırmasının kalitesinin artırılması ve bulguların uygulamaya yansımaları/yön vermesi açısından sağlamlığın çok önemli olduğuna dair sıklıkla vurgu yapılmaktadır” (Gürgür, 2017: 76). Eylem araştırmalarında süreci, verileri ve verilerin denetimini, verilerin sonuçlarını kalitesini ve doğruluğunu sağlayan sağlamlığıdır. Eylem araştırmalarında sağlamlıktan kastımız; Çeşitleme, araştırmacının deneyiminden kaynaklı uzmanlardan aldığı görüşler ve değerlendirmeler, araştırmaya uzun süreli katılımın sağlanması ve araştırmacının gözlemleri ile döngüsünün tekrarlanmasıdır.

“Çeşitleme, bir şeye birden fazla bakış açısıyla bakmak demektir. Eylem araştırmalarında çeşitleme, farklı türlerde veri toplama, farklı veri kaynakları kullanma, verileri değişik zamanlarda toplama ve araştırmayı okuyan diğer kişilerin bulgularınızı doğrulaması ve düzeltilmesi amacıyla tekrardan gözden geçirmesi ile gerçekleşir” (Johnson’dan akt. Çığır, 2016: 68). Araştırma da ise veri çeşitliliği; ilk ve son çalışma yaprakları, pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağı, öğrenci günlükleri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, video kayıtları, araştırmacı günlüğü ve dokümanlar aracılığı ile sağlanmıştır. Geçerlik için aranan şart; bir şeyin ölçülmek istenileni ne derece ölçmesidir. Bu açısından veri toplama araçlarının bir arada kullanılması araştırmanın inandırıcılığı ve sağlamlığı için tercih edilmiştir.

Araştırma da güvenilirlik, benzer sonuçlar ile tekrarlanma derecesini görmek amacıyla (araştırmacının deneyiminden kaynaklı) veri toplama araçları (Çalışma yaprakları, görüşme soruları, ürün değerlendirme formu, gözlem formu) ve araştırmanın tema ve kodları belirlenirken alan uzmanlarına başvurulmuştur. Temalar ve kodlar belirlenirken; öncelikle araştırmacı verileri kodlamış sonra alan uzmanlarınca kodlama gerçekleştirilmiştir. Öğrenci ürünlerinin değerlendirilmesi aşamasında da 3 alan uzmanına başvurulmuş ve öğrencilerin ürünleri alan uzmanlarınca değerlendirilmiştir.

Araştırma da “sağlamlık için sahada uzun süreli katılım ve saha gözlemi ile birlikte sistematiklikten bahsedilmektedir” (Gürgür, 2017: 75). 14 haftalık bir süreç kullanılmış olup saha gözlemi araştırmacı tarafından sağlanarak gözlem formları tutulmuştur.

Eylem araştırması dögüsel ve sarmal bir şekilde ele alınır. “Süreçte gerçekleştirilen her dögünün odaklanılan konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabileceği ve değişimi/ gelişimi gerçekleştirmede yardımcı olabileceği, bununla birlikte ortaya çıkan sonuçların inandırıcılığını artırabileceği bilinmektedir” (Mertler (2004)’den akt. Gürgür, 2017: 74). Bu bağlamda araştırmada veri toplama araçlarından içerik analizi ile elde edilen kodlarla veriler içi bir dögü oluşmuş ve “Sanat Akımları Tanımı”, “Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulama Süreci” ve “Görsel Sanatlar Dersi Süreci” temalarına ulaşılmıştır.

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

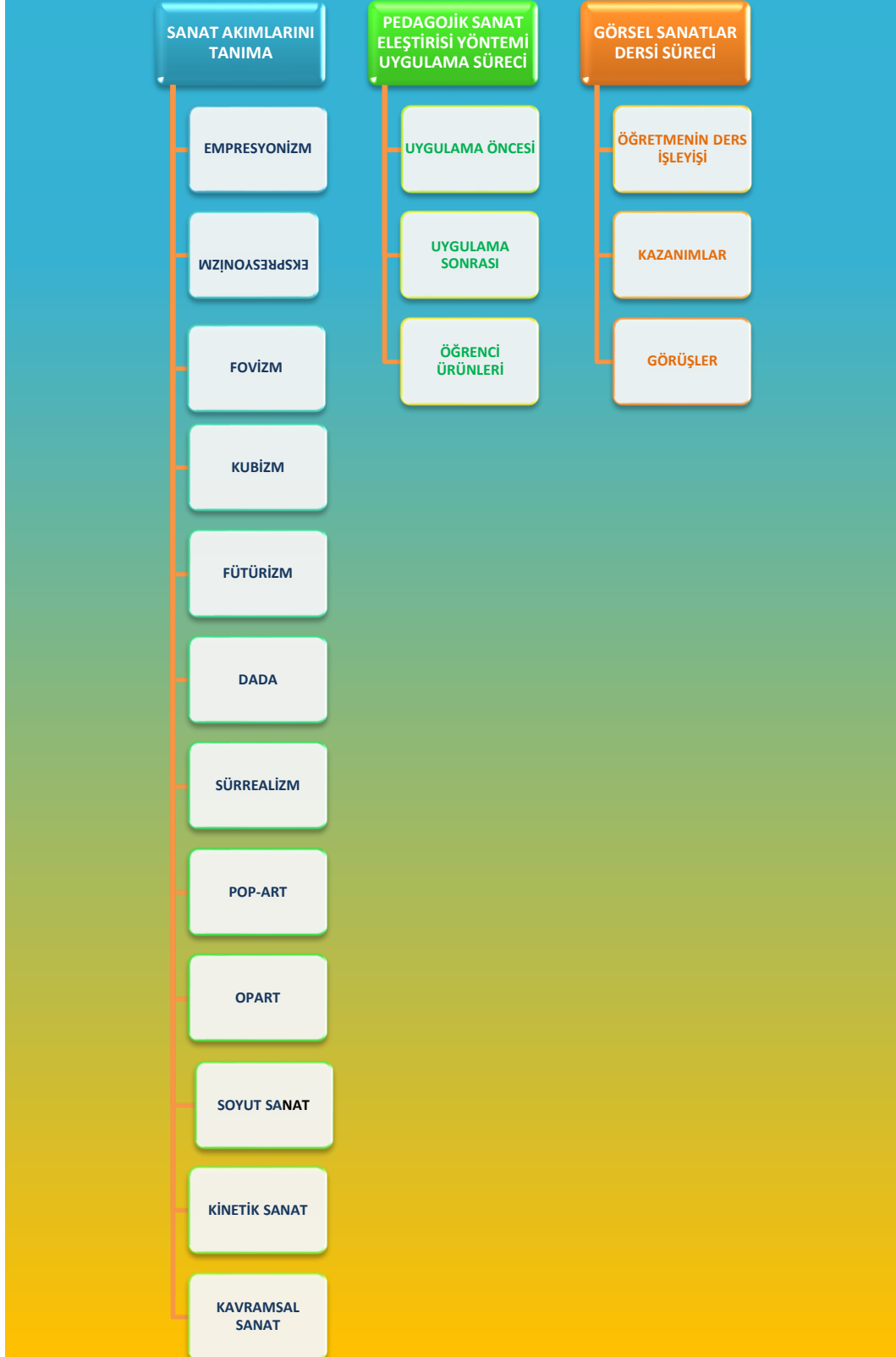
Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Görsel sanatlar ders anlatım süreci etkinlikleri MEB'in Grafik ve Fotoğraf Alanı kitabının Çağdaş Sanat Akımları 211G0087 materyali ile 9. sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabından faydalanarak ilk başlık "Sanat Akımları" olmak üzere iki başlık altında etkinlikler gruplandırılmıştır. Birinci başlık altında Sanat akımları anlatılarak pedagojik sanat eleştirisine yöntemine giriş yapılmıştır. İkinci başlık da ise; "Pedagojik Sanat Eleştirisine Uygulamaları" yer almaktadır. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisine uygulamalarını ve kendi seçtikleri akımlarla ilgili ürünlerini kapsamaktadır. Bu etkinlikler süresince hazırlanan çalışma yaprakları, görüşmeler (ses kaydı soruları), pedagojik sanat eleştirisine soruları, ürün değerlendirme formları, video kayıtlar, günlükler 3 alan uzmanı görüşü de alınarak araştırmanın içerik analizi için araştırma soruları dâhilin de incelenmiş ve elde edilen bulgular araştırma amaçları ve alt amaçları doğrultusunda ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Araştırma bulgularının yorumlanmasında uygulama sürecinde elde edilen verilerden yararlanılmış ve bu süreç de ki etkinlikler göz önüne alınmıştır.

Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisine yöntemiyle nasıl uygulanacağı ve yürütülebileceğini belirlemek amacıyla araştırmanın amaç ve alt amaçları da dikkate alınarak, içerik analizi ve kodlamalar sonucunda "Sanat Akımlarını Tanıma", "Pedagojik Sanat Eleştirisine Yöntemi" ve "Görsel Sanatlar Dersi Süreci" olmak üzere 3 ana tema belirlenmiştir. 1.alt amaç olan, "Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisine yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir?" sorusu "Pedagojik Sanat Eleştirisine Yöntemi" ile ilişkilendirilerek, 2. ve 3. alt amaç olan, "Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisine yöntemi ile edindikleri sanat akımları hakkındaki bilgileri sanatsal ürünlerinde nasıl kullanmışlardır?" sorusu ve "Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisine uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?" soruları "Sanat Akımlarını Tanıma" ve "Pedagojik Sanat Eleştirisine Yöntemi" ile ilişkilendirilerek, 4.alt amaç olan, "Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisine yöntemine göre incelenen eserler

öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?” sorusu, “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi” ve “Görsel Sanatlar Dersi Süreci” ile ilişkilendirilerek bulgular ve yorumlara yansıtılmıştır. 5.alt amaç olan, “Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?” sorusu “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi” , “Sanat Akımlarını Tanıma” ve “Görsel Sanatlar Dersi Süreci” ile ilişkilendirilerek, 6.alt amaç olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre işlenen görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu, “Görsel Sanatlar Dersi Süreci” ile ilişkilendirilerek, 7.alt amaç olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusu “Görsel Sanatlar Dersi Süreci” ile ilişkilendirilerek bulgular ve yoruma eklenmiştir.

Bulgular ve yorum kısmında ders planı verilmiş ve hafta hafta ders süreçleri anlatılmıştır. Araştırma soruları ile ilintili olan temalar ve bu temalara ait olan alt temalar ise şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamalarına Ait Temalar ve Alt Temalar

III.1 Ders İçeriğinin Oluşturulması

Sanat Eleştirisini çalışmalarının planlanmasında ve uygulanacak olan ders içeriğinin seçilmesinde Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin genel olarak “Akıldan resim yapamıyorum” ifadeleri ile özgün ürünler elde etmekte güçlük çekme probleminden yola çıkılarak araştırmaya başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının Grafik ve Fotoğraf Alanı ders kitabının da yer alan sanat akımları kazanımlarından yararlanılmış ve ders içeriği 9. sınıf Meslek ve Teknik Anadolu Liselerinde ders olarak okutulan görsel sanatlar dersi kazanımlarına uyarlanmıştır. Görsel Sanatlar ders içeriğinde olan 1. Ünite de Görsel Sanat Kültürü başlığı içerisinde 3. Başlık olan Sanat Eseri İnceleme ve 2. Ünite de Görsel Sanatlarda Biçimlendirme başlığı içerisinde bulunan 7. alt başlık olan Renkli Resim Uygulamaları ders içeriği ile uyumlu olarak sanat akımları konusu eklenmiş ve ders akışı belirlenmiştir.

Pedagojik sanat eleştirisini ders izlencesi hazırlanırken, MEB Sanat Eğitimi Programları da göz önünde bulundurularak; Öğrencilere uygulanacak olan pedagojik sanat eleştirisini uygulama öncesinde ders içi hazır bulunuşluğu artırmak ve öğrencilere sanat eleştirisini için gerekli kazanımları kazandırabilmek için sanat akımları da araştırmaya dâhil edilerek araştırmanın genel hatları belirlenmiştir. Eylem araştırmaların da süreç uzayıp kısatabileceğinden ders izlencesi öğrenciler, ortam ve araştırmacı açısından esnek ve değiştirilebilir olarak hazırlanmıştır.

Ders izlencesi içeriğinde dersin süresi, kazanımları, kazanımlara ulaşmak için izlenecek süreç ve yöneme ilişkin 14 haftalık bir ders programını içermektedir. Haftalara ayrılan konu ve etkinlikler ise tablo 1’de ifade edilerek çalışmanın haftalık çizelgesi oluşturulmuştur.

Tablo 1. 14 Haftalık Ders Programı Çizelgesi

Ders Adı: Görsel Sanatlar/ Pedagojik Sanat Eleştirisi	
Okul: Kız Meslek Lisesi	
2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı	
1.hafta	Sanat Akımları (Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm)
2.hafta	Sanat Akımları (Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm)
3. hafta	Sanat Akımları (Kübizm, Fütürizm)
4. hafta	Sanat Akımları (Kübizm, Fütürizm)
5. hafta	Sanat Akımları (Dadaizm, Sürrealizm)
6.hafta	Sanat Akımları (Dadaizm, Sürrealizm)
7.hafta	Sanat Akımları (Soyut Sanat, Pop Art, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat)
8.hafta	Sanat Akımları (Soyut Sanat, Pop Art, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat)
9.hafta	Pedagojik Sanat Eleştirisi (Pedagojik Sanat Eleştirisi uygulaması)
10.hafta	Pedagojik Sanat Eleştirisi (Pedagojik Sanat Eleştirisi uygulaması)
11.hafta	Pedagojik Sanat Eleştirisi (Pedagojik Sanat Eleştirisi uygulaması)
12.hafta	Öğrenci Ürünleri
13.hafta	Öğrenci Ürünleri
14.hafta	Öğrenci Ürünleri

III. 2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu

Araştırma süresince uygulanacak her türlü video kayıt, ses kaydı, yapılacak etkinlikler, öğrenci ürünlerinin araştırmada yer alması gibi her dönütün araştırmada kullanılacağına dair velilerin ve öğrencilerin bilgilerinin ve izinlerinin olduğu etik ilkeler doğrultusunda hazırlanan araştırmaya ilişkin açıklamaların olduğu Veli İzin Formu (EK-8) ve Yeğitek Katılım Formu (Gönüllü Katılım Formu) (EK-9) araştırma öncesinde öğrenci ve velileri bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

III. 3 Ders Başı ve Sonu Çalışma Yaprakları

Araştırmada belli haftalarda öğrencilere verilmek üzere ilk çalışma yaprağı (EK-3) ve son çalışma yaprağı (EK-4) hazırlanmıştır.

III. 4. Ders Ortamının Hazırlanması

Araştırma boyunca görsel sanatlar derslik/atölyesi okulda mevcut olmadığından dersler Kız Meslek Lisesi 9. sınıf dersliklerinden birinde yürütülmüştür.

Derslik içerisinde akıllı tahta mevcuttur. Ders için gerekli olan ses kayıt cihazı, kamera gibi veri toplayıcılar araştırmacı tarafından gerekli izinler alınarak derse dâhil edilmiştir. Derslik ortamı Görsel1 de verilmiştir.

III. 5. Eylem Araştırması Uygulama Süreci

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 13 Aralık 2018 ve 28 Mart 2019 tarihleri arasında Kız Meslek Lisesi görsel sanatlar dersinde yapılmıştır. Araştırma süresince 8 hafta boyunca çeşitli sanat akımları anlatılmış ve seçilen örneklerden ilk ve son çalışma yaprağı (Ek-3 ve Ek-4) uygulanılarak her ders saati 2 saat olmak üzere 16 saat sanat akımları konusu işlenmiş ve çalışma yapraklarıyla pedagojik sanat eleştirisi uygulamasına ön bilgilendirmeler sağlanmıştır. Bu süreci izleyen haftadan sonra 3 hafta boyunca pedagojik sanat eleştirisi uygulamaları yapılmış, bu çalışma için görüşme soruları belirlenmiş ve araştırmacı tarafından bu sorular öğrencilere dağılmıştır. Araştırmanın ilk 8 haftasında işlenen sanat akımlarından örnekler seçilmiş ve seçilen sanat akımları ile ilintili eserler, öğrenciler tarafından pedagojik sanat eleştirisi basamaklarına uygun olarak incelenmiştir. Kalan 3 hafta da ise öğrenciler ilk 8 hafta boyunca işlenen sanat akımları ve 9-11. haftayı kapsayan pedagojik sanat eleştiriri uygulamaları sonucunda tüm kazanımlarını birleştirerek seçtikleri bir veya birden fazla sanat akım ile ilgili kendi ürünlerini ortaya koymuştur.

Araştırma da 14 haftalık bu süreç araştırmacının genel ve alt amaçlarını kapsayıcı şekilde işe koşulmuştur.

Araştırmada eylem döngüsü, belirli aralıklarla alan uzmanlarıyla bir araya gelinerek görüş, fikir ve bilgilerine başvurularak yürütülmüştür. İlk hazırlık sürecinde “ön ve son görüşme soruları” olarak belirlenen dokümanlar “ilk ve son çalışma yaprağı” adını almış ve soruları alan uzmanlarınca ilk hafta başlamadan

düzenlenmiş ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. 3. Hafta itibarıyla resim yapmak isteyen öğrencilerin isteği geri çevrilmemiş ve öğrenci motivasyonunun yüksek tutulması için isteyen öğrencilerin ürünlerini üretebileceklerine karar verilmiştir. 1-8. haftaları kapsayan ilk çalışma yapraklarına ait veriler süreç içerisinde alan uzmanlarınca takip edilmiştir. Bu haftalarda araştırmacı tarafından ders içerisinde ara ara ders tekrarları sağlanmıştır. 6 ve 7. Haftalarda görüşme soruları tekrar alan uzmanlarınca gözden geçirilmiştir. 8 haftalık ders anlatım süresi içerisinde ara ara “EBA” bağlantısı kullanılarak öğrencilere ilgili konularla ilişkin videolar izletilmiş ve dikkatleri sürece çekilmiştir. İlk ve son çalışma pedagojik sanat eleştirisine yönelik belirlenecek sorular gözden geçirilmiş ve 8.hafta başında soruları güncellenmiş ve pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağı adını almıştır. Ayrıca 9. hafta başlamadan öğrenci görüşmelerinin dersi aksatmaması için bir önceki ders öğretmeninden ders rica edilerek alınmış ve görüşmeler bu süreçte gerçekleştirilmiştir.

III.6 Araştırma Uygulama Sürecinde Bulgular

Araştırmanın 14 haftalık ders süreci içerisinde bulgular, video kayıtları, ses kayıt cihazı, görüşmeler, öğrenci günlükleri, ilk ve son çalışma yaprakları, araştırmacı günlüğü, öğrenci ürünlerinden elde edilmiştir. Söz konusu olan dokümanların alıntılarına Ek’ler kısmında yer verilmiştir.

Elde edilen bulgular; ‘Sanat Akımları Tanıma’, ‘Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi Uygulama Süreci’ ve ‘Görsel Sanatlar Dersi Süreci’ olarak kategorize edilmiştir.

Sanat akımları ders işleniş süreçleri aşağıda haftalar halinde verilmiştir.

III.6.1. Birinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Birinci hafta derse başlamadan önce araştırmacı öğrencilere yapılacak etkinlik hakkında bilgi vermiştir. Araştırmacı öğrencilere sınıf ortamına getirilecek kamera ve ses kayıt cihazı ile ders işleneceği derse katılımın gönüllük esasına dayanacağı da belirtilerek öğrencilere gönüllü katılım formları ile velilerine danışmak amacıyla veli onam formlarını verilmiştir. Gönüllü olarak katılım sağlandıktan sonra derse başlanmıştır. Araştırmacı öğrencilere her ders sonrasında günlükler tutacaklarını söylemiş ve gerekli açıklamaları yapmıştır.

Araştırmanın birinci haftası ders akışı Meslek Liselerinde Sanat Eğitimi Programında kullanılan Grafik ve Fotoğraf Alanı kitabının Çağdaş Sanat Akımları 211G0087 materyalinden faydalanarak ‘Sanat Akımları’ başlığında ders içeriği belirlenmiştir. Sanat akımı ders ve kazanımlarına ilişkin plan Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Empresyonizm Ekspresyonizm Fovizm Sanat Akımları 1. Haftaya İlişkin Ders Süreci

SANAT AKIMLARI DERS İÇERİĞİ

SANAT AKIMLARI 1.HAFTA: 13 ARALIK 2018	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
<p>1. Ders: Araştırma Süreci Hakkında Bilgi Verme ve Derse Giriş</p> <p>Araştırmacı dersin nasıl ve ne şekilde işleneceği hakkında bilgilendirme yapar.</p> <p>Araştırmacı derse geçmeden önce öğrencilere ilk çalışma yapraklarını dağıtır. Seçilen görsele göre bu kâğıtları doldurmaları istenir (Bkz. Ek-3).</p> <p>2. Ders: Sanat Akımları</p> <p>Araştırmacı öğrencilere önceki kazanımlarını da kapsayacak sanat nedir? Sorusunu sorarak ön bilgilerini yoklar ve tartışma ortamı sağlar.</p> <p>Öğrencilerden fikirleri paylaşmaları istenir.</p> <p>Araştırmacı sanat akımı nedir? Açıklar. (Öğrencilere daha önceki alt öğrenme alanı olan sanata giriş bölümündeki sanatın doğuşu nasıldı? Kazanımı ile ilgili sorular yöneltir ve ardından araştırmacı öğrencilere mağara resimleri; Mısır, Mezopotamya, Yunan, Roma, Bizans, Rönesans ve Barok sanatı ile ilgili olan resimleri hatırlatır. Bu söz konusu konular araştırmamız için seçilen Modern sanat akımları işlenmeden önce 9. Sınıf Sanat Eğitimi Programında var olan içerik olup öğrencilere bağlantı kurlmaları için 1,2 dakika ders süresinde hatırlatılmıştır.)</p> <p>Empresyonizm sanat akımını araştırmacı açıklar. Araştırmacı ders süreci boyunca empresyonizmle ilişkili görseller gösterir ve ilgili soruları yönelterek öğrencileri pedagojik sanat eleştirisi sürecine hazırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p>	
KONU	EMPRESYONİZM, EKSPRESYONİZM, FOVİZM
KAZANIMLAR	Sanat akımı kavramını açıklar. Modern sanat akımlarını tanıır. Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm sanat akımları açıklar. Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm sanat akımları arasındaki

	farkı kavrar.
SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	4 Ders Saati/2 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ders slaytı, Modern Sanatın Öyküsü (Lynton), ilgili eserlerin renkli fotokopileri, kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sunum, soru-cevap, anlatım, tartışma
KAYNAKLAR	MEB, Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı
DERSE HAZIRLIK	Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker, “Sanat Akımı nedir?” sorusunu sorarak öğrencilerin öğretim sürecine dikkat çeker. Araştırmacı bu dersimizde “Sanat akımlarından bir kaçını öğrenerek baktığınız eserler hangi görüş, duyuş, anlayışla dile getirilmiş öğreneceksiniz.” diyerek öğrencileri motive eder.

Araştırmanın içeriğinde yer alan sanat akımları XIX. Yüzyıl (1880-1900) Empresyonizm (izlenimcilik) ile başlamakta MEB’in kaynak kitabı olan Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı konu akışı takip edilerek Ekspresyonizm (Dışavurumculuk), Fovizm (Yırtıcılık), Kübizm, Fütürizm (Dinamizm-Hareket), Dadaizm, Sürrealizm, Soyut Sanat, 1960 sonrasında ise Pop Art, Op Art, Kinetik Sanat ve Kavramsal Sanat olarak belirlenmiştir.

Birinci dersin başında araştırmacı elinde kaynaklar ve Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm sanat akımlarına ait dokümanlarla gelmiş, derse başlamadan önce yanında getirdiği sanat akımları ile ilişkili olan tıpkıbasım (renkli fotokopileri) öğrencilere vererek incelemelerini istemiştir ve bir örneğini tahtaya asarak bir örneğini de akıllı tahtadan açarak eseri inceleyerek bakmalarını istemiştir. Öğrenciler dersin ilk 25 dakikasında EK-3’te yer alan ilk çalışma yaprağını doldurmuştur.

Ayrıca birinci ders sürecinde Empresyonizm akımına geçilmeden önce öğrencilerin ön bilgileri (Tablo.2 de belirtildiği üzere) yoklanmış ve araştırmacı küçük hatırlatmalarla derse devam etmiştir. Sanat akımı, içinde bulunduğu dönemin toplumsal, psikolojik, ekonomik, sosyal, bilimsel yönünü içinde barındırarak yepyeni ve farklı bir şekilde ortaya çıkan düşünce, bakış ve anlayış yönünden birbirinden farklı hareketlerdir. Örneğin; sanat akımlarının biri (Rönesans) matematikten, kurallardan yararlanırken bir diğeri (Barok) bu görüşe karşı çıkmıştır. Söz konusu araştırmamıza konu olan akımlardan biri olan empresyonizm sanat akımı, sanayileşmenin- kentleşmenin bir tepkisi olarak doğmuş ve sanatçılar doğaya açılmış ve güneş ışığının doğallığı ile eserlerini ortaya koymuşlardır. Ekspresyonizm sanat akımı bu akıma karşı çıkmış ve nesnelere görüldüğünden öte sanatçıda bıraktığı izlenimlerine göre resmetmiştir. Bir diğer akımımız olan Sürrealizm 1. ve 2. Dünya Savaşları sonrasındaki buhranlı dönemin sonunda sanatçıların iç dünyalarına, yönelmesi ile ortaya çıkmıştır. Kısacası görülüyor ki sanat akımları bulunduğu ortamlardan, olay ve olgulardan etkilenmiş kendisini bambaşka bir boyutta dile getirebilmiştir denilebilir, diyerek sonrasında araştırmacı derse geçmiş ve kuramsal çerçevede bahsedilen akışa uygun olarak Empresyonizm sanat akımını anlatmıştır.

13 Aralık 2018 sanat akımları ders sürecine ait bulgular incelendiğinde; ders başlangıcında araştırmacı tarafından Empresyonizm sanat akımı anlatılmadan önce kuramsal çerçevede yer verilen, Resim 4 'de ki eser öğrenciler tarafından incelenmiş, ders içerisinde eser hakkında düşünmelerine fırsat verilmiştir. Resimde neler olduğu sınıf içinde tartışma tekniği ile incelenmiş ardından, ilk çalışma yaprağı öğrencilere uygulanmıştır.

Araştırmacı öğrencilerin ilk derste sorulara temkinli cevaplar verdiğini, kısmen çekingen, heyecanlı ve meraklı olduklarını gözlemlemiştir (13 Aralık 2018, AG).

Ayrıca öğrencilere ders akışına uyum sağlamaları için ilk hafta iki adet "ilk çalışma yaprağı" verilmiştir. Birinci hafta daha çok öğrencilerin derse adaptasyon süreci üzerinde durulmuştur. Ders sürecinde ilk çalışma yaprağı için video kayıt dökümlerinde öğrencilerin dikkatini empresyonizm resimlerin çok net olmadığı çekmiştir. Bu diyalog öğrenci ve araştırmacı arasında şöyle geçmektedir:

Yaren (öğrenci): “Hocam resimler çok net değil”

Araştırmacı: Resmin çözünürlüğü mü sana bu yorumu yaptıran yoksa fotoğraf gibi birebir görüntü algısı oluşturmaması mı?

Yaren (öğrenci): Kötü bir resim değil hocam, çözünürlüğü sanki düşük gibi...

Araştırmacı: (o an empresyonizm sanat akımı gereği hızlı fırça darbelerinden dolayı resmin bu şekilde olduğunu söylemez.) Öğrencilerine şu açıklamada bulunur: resimleri fotoğraf olarak sizlere göstereceğim için çözünürlüğü en yüksek olanları seçtim fakat senin neden bu şekilde gördüğünü daha sonra açıklayacağım... (13 Aralık 2018, VD1: 10.23- 11.39). Süreç içerisinde araştırmacı empresyonizm sanat akımını anlatırken fotoğrafların neden bulanıklık etkisi verdiğini ve fotoğraflar gibi net olmadığını açıklamıştır.

Tablo 3. Claude Monet “Fırtınadan Sonra Étretat’ta Uçurum” (Resim 4) Adlı Çalışmasına Dair Öğrencilerin İlk Çalışma Yaprağı Verileri

“Sizce resim ne anlatıyor?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
“Resim bize insanların huzur bulduğu yeri anlatıyor.”	Gül	(13 Aralık 2018, İÇY.)
“Resim bana kocaman deliğin orda bir bombanın atıldığı ama hala hayatın devam ettiğini anlatıyor”	Demet	
“Eski yapılar sanki yıkılmış ve kalıntıları var”	Buket	
“Güzel bir yerde piknik yapan aileler var göl ya da denizde yelken, gemiyle gezen kişiler var”	Nükhet	
“insanların huzur bulduğu bir yeri anlatıyor. Herkesin çok seveceği bir yaşamı anlatıyor. Yapan kişinin duygu ve düşüncesini resme yansıttığını anlatıyor.”	Fatoş	
“Denizde insanlar var gibi duruyor, kayaların üzerinde ise çöpler var”	Cansu	
“Resimde önceki zamanlarda savaş olmuş bir yeri anlatılıyor.”	Berna	
“Resim bana resmi yapan kişinin yalnız olduğunu hissettiriyor.”	Yaren	
“Resim çok iç acıcı görünmüyor kayalar var kayalar bana eskiden kalmış daha çok eskiyi anımsatan alanlar gibi geldi ve insanların terk ettiği bir yer savaş olmuş gibi görünüyor.”	Umay	
[Öğrencilerin genel olarak iki fikir üzerinde durduğu görülmektedir. Birincisi,		

<i>ortamın huzur verici olduğu, ikincisi ise; ortamda bir savaş ya da yıkık ve eski olduğu görüşüdür. Bunlardan farklı olarak yaren yalnızlık hissini vurgularken, Cansu ise kayaların üzerinde çöpler olduğunu ifade etmiştir.]</i>		
“Resim size neler hissettiriyor?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>“Resim bana yaşamın bizlere neler öğreteceğini gösteriyor. En sinirli anımızda bile resim yaparak rahatlayabileceğimizi hissettiriyor.”</i>	Fatoş	(13 Aralık 2018, İÇY.)
<i>“Daha önce kırılmış dökülmüş bir yer olduğu için sakinlik hissettiriyor.”</i>	Berna	
<i>[Öğrencilerin büyük bir kısmı bu soruyu “huzur verici ve özgürlük hissi” vurgusu yaparak cevap vermiştir.]</i>		
“Bu resim size neyi çağırıyor?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>“savaş anı”</i>	Berna	13 Aralık 2018
<i>[Öğrenciler bu soruya genel olarak mutluluk, huzur ve özgürlük yanıtını vermiştir. Farklı olarak Berna “savaş anı” yanıtını vermiştir.]</i>		
“Resimde neler görüyorsunuz?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>[Resimde bir gemi gördüklerini içinde insanlar olduğunu dile getiren öğrenciler.]</i>	Canan Derya Zühre	(13 Aralık 2018, İÇY.)
<i>“ Resimde yuvarlak bir alan var ve sanki buraya bomba atılmış da delik oluşmuş izlenimi veriyor. Denizin ortasında kocaman taşın arkasında yeşillik var. Bu resimde deniz, kayalar ve dağ ele alınmış.”</i>	Demet	
<i>“Resimde piknik yapan aileler dağlar ve taşlar denizde gemide gezen kişiler görüyorum.”</i>	Nükhet	
<i>“Bu resim de denizin içinde büyük kaya parçalarının olduğu bir alan var, resimde açık bir gökyüzü ve kayaya yansıyan güneş ışığını görüyorum.”</i>	Yaren	
<i>“Taşlık ve içindeki deniz arkada ‘D’ şeklinde bir kaya ve bence merdiven ya da köprüye benziyor.”</i>	Fadime	
<i>[öğrenciler eksikler olsa da genel olarak gözlemledikleri ortamı ilk gözlerine çarptığı biçimiyle betimleyebilmişlerdir.]</i>		
“Resimde hangi renkler kullanılmış? Sizce ressam bu renkleri neden kullandı? ” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>“ Ressam bence bu renkleri daha canlı durması için kullanmış. Taşlar ve deniz gerçekçi bir şekilde yapılmak istenmiş.”</i>	Nükhet	İÇY.

<i>“Bence insanın içini aydınlatmak ve insanlara kendilerini canlı ve heyecanlı hissettirmek için kullanılmıştır.”[Bu düşüncelere ek olarak kişisel duygulara vurgu yapmıştır. Huzur vermek amacıyla yapıldığını vurgulamıştır].</i>	Fatoş	
<i>[Öğrenciler hangi renklerin kullanıldığına dair ise genel kaniya varabilmişlerdir. Resimde kullanılan renkleri; kahverengi, mavi, beyaz, turuncu, sarı, yeşil, siyah, kırmızı renklerin kullanıldığını ifade etmişlerdir.]</i>		
“Resimde bulunan nesne (cansız varlık) ya da figürler (canlı varlık) nelerdir?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>[Sorusu genel olarak öğrenciler tarafından cansız varlıklar dağ, taş, deniz olarak yorumlanmış. Birçok öğrenci canlı varlığa yorumlarında yer vermezken bazı öğrenciler denizin üzerinde insanların varlığından söz etmiştir.]</i>	Genel olarak	(13 Aralık 2018, İÇY.)
<i>[Resimde cansız olarak kayalar ve çöpler, canlı olarak insanların varlığını dile getirmiştir.]</i>	Cansu	
“Resmi yapan sanatçı kimdir?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>[Sorusunu tüm öğrencilerin yanıtızsız bıraktığı görülmüştür.]</i>		
“Sizce resim nerede yapılmış olabilir?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>[İssiz bir yerde yapmış olabilir. Şeklinde yanıt veren öğrenciler]</i>	Derya Umay	(13 Aralık 2018, İÇY.)
<i>[Resmin ressam tarafından hayal gücüyle tasarlanıp atölye de çizilmiş bir resim olabileceğini vurgulayan öğrenciler.]</i>	Nükhet, Nermin, Deniz, Yaren	
<i>“ Bence Yunanistan da ya da Türkiye de çizilmiş olabilir.”</i>	Demet	
<i>“Ressam yaşadığı yerleri resmederek anlatmış olabilir, resim bir deniz kıyısında yapılmış.”</i>	Yaren	
“Sanatçı bu resmi yaparken nasıl bir ruh hali içinde olabilir?” sorusuna yönelik öğrenci görüşleri		
<i>[Sorusuna öğrenciler genellikle huzur ve sakinlik cevaplarını vermiş. Bazı öğrenciler ise bu bölümü yanıtlamamıştır.]</i>	Genel olarak	13 Aralık

Yukarıda yer alan ilk çalışma yaprağı etkinliği öncesinde öğrencilere Empresyonizm akımı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiş, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulanmadan önce hazır bulunuşlukları kontrol edilmiştir.

İlk çalışma yaprağı uygulamasından sonra öğrencilerin teorik bilgisinde gelişmeye açık alanların olduğu görülmektedir. Bu gereksinimden yola çıkarak öğrencilere teorik bilgi aktarılmalı, kuramsal çerçeve de bahsedilen sanat akımları anlatılarak sanat eğitimi programı kapsamındaki gelişimlerine katkı sağlanmaya çalışılmalıdır.

Araştırmacı ilk çalışma yaprağını uyguladıktan sonra sanat tarihi kavramları hakkında Sanat Eleştirisi ve Estetik öğrenme alanı içerisinde yer alan Sanata Giriş alt öğrenme alanındaki daha önce işlenen sanatın doğuşunu ve gelişimini açıklar. Kazanımını öğrencilere hatırlatarak öğrencilerin sanat akımları için gerekli olan ön bilgileri yoklanmıştır. (13 Aralık 2018, VD2: 01.23- 05.05).

Araştırmacı ikinci derste öğrencilere sanat akımı nedir? Sorusunu yöneltir. Öğrencilerin yanıtları ise şöyledir:

Araştırmacı: Sanat akımı nedir?

Demet: Resmin çağdan çağa aktarılması.

Nermin: Akıcı resim

Umay: Her defasında yenilenen resim.

Araştırmacı: Biraz bahsettik ya ilk derste Rönesans vardı, Realizm vardı sonra geldik Empresyonizme, izlenimcilik Realizmi reddediyor demiştik.

Demet: Hocam, resmin baskıcı sistemden kurtulmasını isteyerek kendi düşüncelerini ifade etmeleri.

Araştırmacı: Doğru, doğuş şekilleri bu şekilde...(13 Aralık 2018, VD3: 00.55-01.58)

Araştırmacı tarafından öğrencilerin ilgisi çekildikten sonra kuramsal çerçevede bahsedilen akışta ders süreci devam etmiş ve araştırmacı tarafından sunum yapılarak öğrencilerinde derse katılımı ile ders işlenmiştir.

Araştırmacı: (Dersi anlattıktan sonra) arkadaşınız resim net değil demişti. Şimdi cevap verebilir misiniz Empresyonizm akımında resimler neden net değil? (Araştırmacı ipucu verici açıklamalarda bulunur.)

Yaren: Çünkü güneş daha yeni doğuyor, anlık resim yapılıyor ve fırça darbeleri hızlı atılıyor

Araştırmacı: Çünkü resimlerini anlık yapıyorlar, güneş ışığının geliş acısı sürekli değiştiği için, resimleri hemen yapmaları gerekiyor. Bu yüzden de hızlı fırça darbeleri kullanmaları gerekiyor ve resimleri size bulanık izlenimi veriyor. Fotoğraf gibi net göremiyorsunuz (13 Aralık 2018, VD3: 05.05-06.48).

Ders süresi boyunca öğrencilerle Empresyonizm sanat akımı örnekleri kısaca gözden geçirilmiş ve pedagojik sanat eleştirisi için zemin hazırlanmıştır. Ders süresince öğrencilere kuramsal çerçevede değinilen Empresyonizm sanat akımı anlatılmıştır. Öğrencilere dersi kavratmak amacıyla videolar izletilmiş MEB'e ait olan EBA internet sitesinden faydalanılmıştır. Ders içerikleri bölümü sanat akımları başlığı altında; örnek gösterilen Van Gogh'un "Arles'de köprü,1888" adlı farklı zamanda ve farklı açıdan yapılmış, farklı renklere sahip iki resmi araştırmacı tarafından öğrencilere gösterilmiş ve iki resim arasındaki fark ve benzerlikleri bulmaları istenmiştir (EBA, Empresyonizm, Video: 01.36).

Resim :27 Van Gogh Arles'de köprü1, 1888
Tuval üzerine yağlı boya, 54 x 65 cm Hollanda,
Otterlo Kröller-Müller Müzesi koleksiyonu

Resim :28 Van Gogh Arles'de köprü2,1888
Tuval üzerine yağlı boya, Köln, Wallraf-
Richartz Müzesi koleksiyonu

İki resimde (Resim.27 ve Resim.28) akıllı tahta da yansıtılmış ve öğrenciler Van Gogh'un resimleri incelenmiştir.

Araştırmacı: İki resim arasındaki fark nedir? Dikkatinizi çekenleri söyleyin.

Nermin: buldum galiba, ikisi de aynı resim, birde hocam birisi soluk birisi canlı, farklı yönlerden yapılmış.

Araştırmacı: Resimlerde anlık çizimler var bakın fırça darbeleri belirgin. Aynı resimler diyenler oldu aynı resimler mi?

Canan: Hayır, renkleri farklı hocam, sol taraftaki soluk diğeri canlı duruyor.

Nermin: Hocam hem farklı yerlerden çizilmiş hem de biri akşam biri sabah çizilmiş.

Buket: Hocam biri yakın diğeri uzak çizilmiş.

Araştırmacı: Evet perspektif algısı da değişmiş diyorsun. Resimler farklı açılardan farklı zaman dilimlerinde yapılmış. Biri öğlen yapıldı ise diğeri akşam yapılmış. İkisini de 1888 yılında Van Gogh yapmış. Renkleri birinin daha canlı biri daha soluk çünkü güneşin konumuna göre vakitleri farklı (13 Aralık 2018, VD3: 15.44- 17.21).

Araştırmacı Van Gogh'un Resim 27, Resim 28 de yer alan iki eserinin ders sürecinde karşılaştırılmasını günlüğüne aşağıdaki gibi yansıtmıştır.

İki eserin karşılaştırmalı incelemesi sonunda öğrenciler, Empresyonizm sanat akımında 'an' kavramının önemini kavradılar. Empresyonizm sanat akımının farklı zamanlarda güneş ışığının değişimi ile resim yaptığını dile getirebildiler. Derste bu kavramı onlara kavratmak için kendi bahçemizden örnekler vererek anlattım. Ders sonrasında Umay öğretmenler odasına gelerek Empresyonizmle ilgili resimler yapmak istediğini söyledi ve haftaya bir tane yapabileceğini belirtti. (13 Aralık 2018, AG).

Araştırmacı ders sonunda Empresyonizm sanat akımı konularının günlük hayattan seçildiğini söylemiş ve doğada gördüğümüz herhangi bir manzaranın empresyonizm sanat akımının konusu olabileceğini vurgulamıştır. Araştırmacı ormanları, kırları, piknik alanlarını bunlara örnek vermiştir. İzlenimciliğin, doğada anlık olarak resmedilerek yapıldığını ve güneş ışıkları yönlerini değiştirmeden hızlı bir şekilde yapıldığı için fırça darbelerinin belirgin olduğunu eklemiştir. Ders süresince Empresyonizm akımı işlenirken öğrencilerin dikkatini Van Gogh'un sarı

renge eserlerinde kullanması çekmiştir ve neden hep sarı rengi kullandığını ders çıkışı sormuşlardır. Ders sonuna denk geldiği için araştırmacı bunun sebebini araştırmalarını rica etmiş ve sınıfa duyurulmuştur.

III. 6.2. İkinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Tablo 4. *Empresyonizm Ekspresyonizm Fovizm Sanat Akımları 2. Haftaya İlişkin Ders Süreci*

SANAT AKIMLARI	
2. HAFTA: 20 ARALIK 2018	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
KONU	EMPRESYONİZM, EKSPRESYONİZM, FOVİZM
<p>1. Ders: Sanat Akımları</p> <p>Empresyonizm sanat akımını kısaca tekrar edilerek öğrenmeler pekiştirilir.</p> <p>Ders başlangıcın da ilk çalışma yapacağı araştırmacı tarafından öğrencilere dağıtılır ve ekspresyonizm akımı ile ilişkili seçilen eser, ekspresyonizm sanat akımı anlatılmadan önce öğrenciler tarafından tartışılarak incelenir.</p> <p>2. Ders: Ekspresyonizm ve Fovizm sanat akımları</p> <p>Araştırmacı tarafından soru cevap yöntemiyle etkileşim halinde Ekspresyonizm ve Fovizm sanat akımları anlatılır.</p> <p>Araştırmacı ders süreci boyunca sanat akımlarına ilişkin görsellere sorular yönelterek öğrencileri pedagojik sanat eleştirisi sürecine hazırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Ders sonunda araştırmacı öğrencilere son çalışma yapraklarını dağıtır.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p>	
KAZANIMLAR	Sanat akımı kavramını açıklar Modern sanat akımlarını tanıır. Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm sanat akımlarını açıklar. Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm sanat akımları arasındaki farkı kavrar.

SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	4 Ders Saati/ 2 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ders slaytı, Modern Sanatın Öyküsü (Lynton), ilgili eserlerin renkli fotokopileri, kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sunum, soru-cevap, anlatım, tartışma
KAYNAKLAR	MEB, Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı
DERSE HAZIRLIK	Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker, bir önceki dersin genel tekrarını yapar ve ders içi etkinlikleri belirler. Araştırmacı öğrencilere yeni akımlar anlatacağını söyleyerek motive eder.

İkinci hafta ders akışı bir önceki dersin genel tekrarları ve Ekspresyonizm ile Fovizm sanat akımları konu olarak belirlenmiştir. İlk ders saatinde araştırmacı tarafından öğrencilere ilk çalışma yaprakları dağıtılmıştır (Ek-3).

Ders başlangıcında genel tekrar yapılırken Canan, “Geçen hafta merak ettiğimiz bir soru vardı. Van Gogh neden sarı rengi fazla kullanıyor? Bunu not almıştım ama araştırmayı unuttum.” diyerek ders içerisinde hatırlatma yapmıştır (20 Aralık 2018, VD1: 05.57- 06.06). Bu konu ile ilgili olarak dersin sonunda genel tekrar yapılırken araştırmacı tarafından Van Gogh hakkında da kısa bilgilendirme yapılmıştır. Van Gogh’un bir rahatsızlığı varmış, rahatsızlığından ötürü her yeri sarı renkte görüyormuş o yüzden de Van Gogh çok fazla sarı renk kullanırmış. (Nermin, o sırada şaşırarak “o yüzden!” ifadesini kullanmıştır) başka bir rivayete göre de Van Gogh’un sarı boya yediği için dış dünyayı sarı gördüğü söylenir. Van Gogh için duygusal bir çöküntü içinde diyebiliriz. Bir dönem akıl hastanesinde de yatıyor ve ortaokulda görmüş olmanız lazım “Yıldızlı Gece” adlı bir tablosu var Van Gogh’un

bu resmini akıl hastanesinde hiçbir yere bakmadan yapmıştır” (20 Aralık 2018, VD2:27.04-28.43).

20 Aralık 2018 sanat akımları ders sürecine ait bulgular; Birinci ders süresinin ilk 10-15 dakikası genel tekrar yapıp daha sonra Ekspresyonizm sanat akımına ilişkin (Resim 8) Edward Much’ın “ Ölü Anne ve Çocuk” adlı eserinin tıpkıbasımı sınıf ortamına asılarak aynı zamanda akıllı tahtada açılarak öğrencilerin ilk çalışma yapraklarını Ekspresyonizm konusu anlatılmadan önce doldurmaları istenmiştir (Ek-3). Ders esnasında araştırmacı öğrencilere eseri incelemeleri ve düşüncelerini ifade etmeleri için zaman tanımıştır. Bu sürede öğrenciler eseri incelerken araştırmacı ve öğrenciler arasındaki konuşmalar ise şu şekildedir:

Fadime: “Kızın kolları yok, sanki kolları kulağında” demiştir (20 Aralık 2018, VD1: 10.06).

Araştırmacı: (Sessizce konuşan öğrencileri fark eder.) Sesli söyleyin beraber konuşalım.

Yaren: Ölmüş galiba...

Nermin: Hocam ya hasta birisi ya da ölmüş birisi var. Onun başında herkes toplanmış.

Yaren: Bence o ayaktakilerden biri papaz.

Öğrenciler: Hocam kadın ölmüş ya onu canlı varlık olarak mı cansız varlık olarak mı yazacağız?

Araştırmacı: cansız varlık dediğimiz şeyler objeler kapı, pencere gibi... Objenesne olarak nitelendirilen varlıklar. (20 Aralık 2018, VD1: 15.00-16.15).

İkinci derste kuramsal çerçevede bahsedilen Ekspresyonizm sanat akımı anlatılmıştır. Kısaca özetleyecek olursak resme duygularında dâhil edildiği vurgulanmış ve resimlerde daha çok korku, üzüntü, ölüm, öfke vb. duygulara yer verildiğine, empresyonizm sanat akımına tepki olarak doğduğuna değinilmiştir.

Fovizim akımı anlatılırken öğrencilerde renk bilgisi kazanımının amacına ulaştığı söylenebilir. Öğrenciler ders sırasında Derain’in resim 11’deki eseri için;

fırça darbeleri var, sıcak renkler kullanılmış, sıcak bir yaz günü gibi bence, soğuk renk olarak mavi ve yeşil renk var gibi cümleler kurmuşlardır (20 Aralık 2018, VD3: 26.06-26.46).

Tablo 5. Edward Much'ın "Ölü Anne Ve Çocuk" (Resim.8) Adlı Eserine İlişkin İlk Çalışma Yaprığı Ve Son Çalışma Yaprığı Verileri

İlk ve Son Çalışma Yaprığında yer Alan Sorular	İlk Çalışma Yaprığı Verileri	Son Çalışma Yaprığı Verileri
<p>1.Sizce resim ne anlatıyor olabilir? Sorusunu;</p> <p>Buket, "Annesi veya ablası gibi bir akrabası hastalanmış olabilir. Ölüm döşğinde olabilir. Ölmüş de olabilir."</p> <p>Gül, " Annesi hastalanmış kız ağlıyor, öbür insanların üzgün olduğunu anlatıyor."</p> <p>Songül, "Ölmek üzere olan bir hastanın başında herkes bekliyor ve aradaki çocuk üzüntülü bir şekilde annesinin yanında durup etrafı izliyor ve şaşkın şaşkın bakıyor."</p> <p>Canan, "Yatak da hasta yatan kadın var, küçük kız çok endişeli galiba annesi yatağın başında 4-5 kişi bekliyor. Yani hastanın başında bekliyorlar."</p> <p>Derya, "Hasta bir adam var. Hasta adam yatak da yatıyor ve onu ziyarete gelen insanlar var olarak yorumlamıştır."</p> <p>Berna, Bir çocuğun annesinin ölümü üzerine şaşkın yüz ifadesiyle durumu karşılaması ve arkadaki insanların çaresiz bir halde olmalarını anlatıyor. Şeklinde yorumlamıştır."</p> <p>Fadime, "Küçük kızın annesi veya ablası hasta kız buna üzülüyor ağlıyor. Orda hemşireler var küçük bir odanın içindeler. Kızın kolları yok."</p> <p>Umay, "Çocuk annesi veya başka bir akrabası olan birine üzülüyor. Kadının gözleri kapalı ölmek üzere olabilir. Hasta olabilir. Yandaki adamı düşünceli görüyorum. Karşısındaki insanlar ona teselli veriyor. Kapının orda ki kadın üzgün gibi görünüyor." Şeklinde yanıtlamışlardır (20 Aralık 2018, İÇY).</p> <p>[Genel olarak öğrenciler, Annesi hastalanmış kız ağlıyor öbür insanların üzgün olduğunu anlatıyor ya da hasta bir insan var yatak da yatıyor yanıtlarını vermişlerdir.]</p>	<p>1.Soruya;</p> <p>Canan, "Bir çocuğun annesi ölmüş ailesinin de yanında bekleyenler var."</p> <p>Gül," Kadın ölmüş insanlar başında kız korktuğu için kulaklarını kapatmış."</p> <p>Cansu, "Yatan kadın ölmüş ve ayakta duranlarda ağlıyorlar, en önde duran çocuk yatan kadının kızı olabilir."</p> <p>Derya, "Bir çocuk annesi ölmüş dışarıdan gelen sesleri duymamak için kulaklarını kapatıyor." [Öğrenci, ders sürecinde öğrendiklerini yansıtabilmiş.]</p> <p>Yaren, "Ölmüş bir annenin başında ağlayan akrabaları ve kızı" şeklinde cevap vermişlerdir(20 Aralık 2018, SÇY).</p> <p>[Çoğu öğrenci ilk çalışma yaprağı ile benzer ifadeler kullanmıştır. İlk çalışma yaprağında konuyu doğru olarak bir çoğu yorumlayabilmişti.]</p>	
<p>2.Resim size neler hissettiriyor? Sorusunu;</p> <p>Fatoş, "Kötü bir olayı hissettiriyor."</p>	<p>2. soruyu, [öğrencilerin büyük bir çoğunlu ilk çalışma yapraklarında vurguladıkları</p>	

<p>Gül, “Üzüntü veren bir an olduğunu hissediyorum.”</p> <p>Canan, “Üzgün ve endişeli hissettiriyor.”</p> <p>Derya, [üzüntü hissine hüznü de eklemiştir.]</p> <p>Berna, “Üzgün duygular hissettiriyor çünkü küçücük çocuğun annesi ölmüş. Bu durum beni üzdü.”</p> <p>Deniz, [Farklı bir his daha ekleyerek onda korku duygusunu çağrıştırdığını ifade etmiştir.]</p> <p>Fadime, “Mutsuzluk, hastalık, ölüm, üzüntü, karartı yani kötü şeyler.” Şeklinde ifade etmiştir. (20 Aralık 2018, İÇY).</p> <p>[Genel olarak; öğrencilerin cevabı. “Üzüntü veren bir an olduğunu hissediyorum.” şeklinde olmuştur.]</p>	<p>gibi üzüntü, acıma, korku vb. yanıtlar vermişlerdir.]</p> <p>Cansu, “Ben bu resimde olsaydım annemin ölümünü görmekten içim paramparça olurdu.” [Cansu bu yorumlara ek olarak farklı bir şekilde içselleştirerek yanıtlamıştır.]</p> <p>Gül, “Ölü bir annenin kız çocuğunun hissettiklerini hissettiriyor.”</p> <p>Fadime, “Korku ve dehşet” (20 Aralık 2018, SÇY).</p>
<p>3.Bu resim size neyi çağrıştırıyor? Sorusunu;</p> <p>Fatoş, “Resim bana ruhsuz, cansız bir şeyi anımsatıyor.”</p> <p>Derya ve Zühre, “Hüzün”</p> <p>Gül, “Annesi hastalanmış kız”</p> <p>Deniz, “ Küçük bir kızın sevdiğini kaybetmiş olması ya da kaybedecek olması”</p> <p>Yaren, “Üzgün olan insanların durumlarının kötü olduğunu ne yapacaklarını bilemediklerini çağrıştırıyor.” Şeklinde yanıtlamışlardır. (20 aralık 2018, İÇY).</p> <p>[Genellikle “ ölüm” olarak yanıtlanmış, birçok öğrenci ise bu soruyu boş bırakmıştır.]</p>	<p>3.soruyu, [ilk çalışma yapraklarında genellikle, ölüm, hüznün, hastalık gibi duygu ve durumları ifade ederken ders süreci sonunda öğrenciler bu soruya aşağıdaki yanıtları vermiştir]</p> <p>Gül, “Bu resim Much’ın ‘Çılgık’ resmine benziyor.”</p> <p>Demet, “Annesi ölünce yalnız kalmış bir kızı”</p> <p>Nükhet ve Fatoş, “Ölüm”</p> <p>Derya, “Korku dehşeti çağrıştırıyor.”</p> <p>Zühre ve Umay adlı öğrenciler cenaze evini çağrıştırdığını ifade etmiştir(20 Aralık 2018, SÇY).</p>
<p>4.Resimde neler görüyorsunuz? Sorusunu;</p> <p>Buket, “Çocuk, hasta insan, kızlar ve adam var.”</p> <p>Gül, “Resimde insanlar görüyorum”</p> <p>Nermin, “İnsanlar, hasta birisi, yatak”</p> <p>Canan, “Kadın yatak da yatıyor, etrafında birileri bekliyor, endişeli bekleyen kız korkuyor.”</p> <p>Cansu, “Ortada bir çocuk duruyor ve arkasında bir yatak ve onun üzerinde hasta bir kadın yanlarında siyah elbiseli adamlar ve diğer yanlarında beyaz elbiseli bir kadın var, galiba beyazlı kadın hemşire, hasta kadın ölmüş gibi duruyor o yüzden siyah giymiş olabilirler.”</p> <p>Berna, “Çocuk annesinin ölümünü şaşkınlıkla karşılıyor. Arkadaki insanlar bu durum üzerine ne yapacaklarını bilemiyorlar, bunu görüyorum.”</p> <p>Yaren, “Resimde ölmüş biri var yanında papaz ve ölen</p>	<p>4. soruyu, [Bazı öğrenciler ilk çalışma yapraklarından farklı yanıtlamışlardır.]</p> <p>Nermin, “Ağlama seslerini duymamak için kulağını kapatan kız”</p> <p>Gül, “Ölü anne, kız çocuk ve büyük insanlar.”</p> <p>Cansu, “Ölü bir kadın onun yanında duran siyah insanlar ve onun yanında beyaz elbiseli bir kadın var, resmin önünde de çocuk var annesi öldüğü için çok üzgün görünüyor.”</p> <p>Umay, “İmam ya da papaz var, insanlar var, çocuk var duymak istemediği için kulaklarını kapamış.” Şeklinde yanıtlamışlardır (20 Aralık 2018, SÇY).</p>

<p><i>kişinin tanıdıkları bir de küçük çocuk var.”[Şeklinde yorumlamış ve ilk defa yatağın gerisinde bulunan figürlerden birini din görevlisi şeklinde yorumlamıştır.]</i></p> <p>Umay, “Gelen insanlar siyah giydiği için kadının gözleri kapalı olduğundan cenaze evi gibi geldi’ şeklinde ifade etmiştir (20 Aralık 2018, İÇY).</p> <p>[Bazı öğrenciler, ölen ya da hasta olan bir insan ve yakınlarını gördüklerini söylemişlerdir. Öğrenciler ders öncesinde yanıtladıkları ilk çalışma yapraklarında birkaç öğrenci dışında çoğunluğu ana temaya odaklanmış ve etraftaki diğer unsurları fazla önemsememiş ya da fark etmemiş gibi görünmektedirler.]</p>	
<p>5.Resimde hangi renkler kullanılmış? Sizce ressam bu renkleri neden kullandı? Sorusuna;</p> <p>Nükhet, “Sarı, beyaz, kırmızı siyah renkleri çok kullanmış çünkü bir kişi ölmüş ve diğer kişiler siyah giyinmiş, kadın öldüğü için kıyafetinde beyaz renk kullanılmış.”</p> <p>Fatoş, Resim de siyah, turuncu, sarı, koyu yeşil, beyaz, koyu mavi renkler kullanılmış. Bu renkler resmi canlandırmak için kullanılmış olabilir.”</p> <p>Nermin, “Sarı, beyaz, gri, yeşil, siyah, mavi, kahverengi, turuncu renkleri kullanmış. Üzüntülü bir an olduğu için bu renkleri kullanmış olabilir.”</p> <p>Derya, “Kırmızı, siyah, beyaz, kahverengi, koyu yeşil, açık kahverengi ressam sevdiği renkleri kullanmış olabilir ya da hüznü anlatan renkleri kullanmış olabilir.</p> <p>Berna, “Ölü kadının yatağı için beyaz renk kullanılmış. Kefen gibi düşünülmüş olabilir. Arkadaki insanlar siyah giymişler. Yas tuttıkları için siyah kullanılmış.”</p> <p>Umay, “Siyah renkleri oda da ölmüş biri olduğu için kullanmıştır.” (20 Aralık 2018, İÇY).</p> <p>[Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin kullanılan renkleri; sarı, turuncu, kırmızı, yeşil, kahverengi, siyah, beyaz olarak yanıtladıkları görülmektedir. Bu renklerin neden kullanıldığını yedi öğrenci cevaplamış diğer öğrenciler görüş bildirmemiştir.]</p>	<p>5. soruya, [ilk çalışma yapraklarından farklı yanıtlar veren bazı öğrenciler görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.]</p> <p>Buket, “Sarı, kırmızı, siyah, beyaz, turuncu renklerini bence ekspresyonizmin renkleri olduğu için kullanmış olabilir.”[Teorik bilgiyi kavramıştır.]</p> <p>Nükhet, “Turuncu, kırmızı, beyaz, yeşil, siyah renkleri kullanmış, resmin üzücü olduğunu dile getirmek için bu renkleri kullanmış.”</p> <p>Derya, “Kırmızı, sarı, koyu yeşil, beyaz, siyah, kahverengi orda ki hüznü anlatıyor.”</p> <p>Umay, “Turuncu, siyah, beyaz, yeşil, kahverengi renkler matem rengi olduğu için olabilir.”şeklinde yorumlamıştır (20 Aralık 2018, SÇY).</p>
<p>6.Resimde bulunan nesne (cansız varlık) ya da figürler (canlı varlık) nelerdir? Sorusunu;</p> <p>Demet, “Kapı, duvar, yatak, çekmece cansız, insan canlıdır.”</p> <p>Nermin, “Dört tane cansız varlık, yatak, komedin, duvar, parke, yedi tane insan var.”</p>	<p>6. soruya, [verilen yanıtlar genellikle ilk çalışma yaprağında verilen yanıtlara benzemektedir.]</p> <p>Cansu, “Cansız varlıklar; kapı, yatak, kenarda duran sehpa. Canlı olanlar; önde duran çocuk yatak da duran kadın, ayakta duran siyah elbiseli bayanlar ve ayakta</p>

<p>Cansu, “Yatak, kapı cansız varlıktır . Bir çocuk, hasta bir kadın, siyah giyinmiş insanlar bir de hemşire var.”</p> <p>Berna, . “Cansız olanlar; yatak, dolap, kapı, ölü kadın, canlı olanlar; şaşkın bir çocuk, ölü kadının şaşkın kocası ve dört ne yapacağını bilmeyen insanlar.”</p> <p>Yaren, “Yatak, komedin, kapı var altı tane insan var, bir tane ölmüş kişi var.” Şeklinde yanıtlamıştır (20 Aralık 2018, İÇY.).</p>	<p>duran beyaz elbiseli kadın”</p> <p>Yaren, “Kapı, komedin, yatak; altı tane insan ve bir tane ölmüş kişi.”</p> <p>Umay, “Altı tane insan var, bir kişi cansız ölen kişi, kapı sehpa vb. nesnelere var.” (20 Aralık 2018, SÇY).</p> <p>[Yaren ve Umay ders sonunda kavram karmaşası yaşamış ve ölüm olayını cansız nesne kavramı ile karıştırmıştır. Bu yanlış daha sonraki süreçte öğrencilere kişisel olarak araştırmacı tarafından iletilmiştir.]</p>
<p>7.Resmi yapan sanatçı kim olabilir? Sorunu; [Öğrenciler resmi yapan sanatçı hakkında bilgim yok şeklinde ya da boş bırakarak bilmediklerini ifade etmişlerdir.]</p> <p>a) Sizce resim nerede yapılmış olabilir? Sorusunu da çoğunlukla öğrenciler boş bırakmıştır.</p> <p>Canan, “Bir atölye, okul, ev olabilir.”</p> <p>Berna, “Bu resmi olayın geçtiği odaya yakın bir oda da veya o oda da yapmış olabilir.” Şeklinde yanıtlamıştır.</p> <p>b) Sanatçı bu resmi yaparken nasıl bir ruh hali içinde olabilir?</p> <p>Nükhet, “Bence ressam bir olay yaşamış ya da görmüş bu yüzden resmi yapmış.”</p> <p>Nermin, “Ressam buna şahit olmuş ve çizmiş olabilir.”</p> <p>Cansu, “Kendi hayatından almış olabilir.”</p> <p>Derya, “Ressamın rüyasındaki bir resmi çizmiş olabilir ya da gördüğü bir şeyi çizmiş olabilir.”</p> <p>Berna, “Resmi yapan bir olaydan etkilenerek yapmış olabilir.”</p> <p>Deniz, “Ressam hayal gücüne dayanarak yapmış olabilir.”</p> <p>Fadime, “Bu sanatçı bana göre başından geçen bir olayı üzüntülü bir şekilde anlatmış.” şeklinde yanıtlamıştır (20 Aralık 2018, İÇY.).</p>	<p>7. soruya,</p> <p>Nükhet, “ Munch’ın resmi olabilir. Çünkü ‘Çılgılık’ adlı eserinde de bir kişi ellerini kulaklarına götürmüş bağıırıyordu.”[Net bir şekilde görülmektedir ki bazı öğrenciler ders sonrasında teorik bilgi ve diğer eserlerle bağdaşım kurma açısından gelişme göstermektedir.]</p> <p>Nermin, Canan, Derya, Berna, Zühre, Buket, Deniz, Fadime, Gül, Fatoş, Umay, “Munch” olarak yanıtlamıştır.</p> <p>Yaren, “Resmi yapan sanatçı hakkında bir bilgim yoktu ama derste işledikten sonra öğrendim resmi yapan kişi Edward Munch’tur.”</p> <p>Öğrenciler nerede ve nasıl bir ruh hali içinde yapılmış olabilir sorularına ise;</p> <p>Nükhet, “Bence sanatçı resmini yaşadığı bir olayın etkisinde olduğu için aklından yapmıştır.”</p> <p>Fatoş, “Üzgün olduğu için yapmış olabilir.”</p> <p>Nermin, “Sanatçı bu anı yaşadığı için çizmiş olabilir.”</p> <p>Derya, “Ceza evinin içinde yapmış olabilir.”</p> <p>Berna, “Bir olaydan etkilenerek resmi yapmış olabilir.”</p> <p>Zühre, “ Evde ya da bahçe gibi bir yerde”</p> <p>Yaren, “Bence resmi yapan kişi o oda da gördüklerini çizmiş.”20 Aralık 2018, SÇY).</p>

İlk Çalışma yaprağında, öğrencilerin genel olarak cevaplarına bakıldığında resimde anlatılmak istenen ana temayı yakaladıkları görülüyor. Hepsi resimde anlatılmak istenen olayın ölüm ya da bir hastalık olduğunun farkında ve ders öncesinde sadece Fadime, mekânın farkında olduğu ve resimdeki küçük kızın kollarını fark ettiğini gösteriyor. 2. Sorudan yola çıkarak, ekspresyonizm sanat akımı ders sürecinde anlatılmadan önce yapılan bu ilk çalışma yaprağında öğrenci yorumlarından görülüyor ki, Ekspresyonizm akımının kaynağı olan ölüm, üzüntü, korku ve dehşet verici duyguların yer aldığı resimler öğrencilere yansımakta ve resimlerden bu hissi kavrayabilmektedirler. 4. Soru ile ilintili olarak, Nermin, Cansu ve Zühre cansız bir nesneyi resimde gördüklerine dâhil etmiştir. Cansu, Deniz ve Umay siyah, beyaz kıyafetlere vurgu yaparak, betimleme aşamasından bizlere ufakta olsa ayrıntılar verebilmiştir.

İlk çalışma yaprağı ve son çalışma yaprağını karşılaştırdığımızda, öğrencilerin çoğunun birçok teorik bilgiyi kazandığı ve yorumlarını geliştirdiği görülmektedir. Öğrenciler öğrendikleri teorik bilgileri dikkatlerini çektiği şekliyle uygulamaya dönebilmiştir. Teorik bilgi gerektiren sorular dışındaki soruları öğrenciler benzer şekillerde ifade etmişlerdir. İlk çalışma yaprağında cevap veremedikleri birçok soruya ders sonrasında cevap verebilmişlerdir.

III.6.3. Üçüncü ve Dördüncü Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Tablo 6. Kübizm Fütürizm Sanat Akımları 3. ve 4 Haftaya İlişkin Ders Süreci

SANAT AKIMLARI	
3.HAFTA: 27 ARALIK 2018	
4. HAFTA: 03 OCAK 2019	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
<p>1. Ders: Genel Tekrar, İlk Çalışma Yapağı Etkinliği</p> <p>Araştırmacı derse başlamadan önce bir önceki haftanın kısaca tekrarını yapar, öğrencilere bir önceki haftayı soru- cevap şeklinde hatırlatır.</p> <p>Araştırmacı derse geçmeden önce öğrencilere ilk çalışma yapraklarını dağıtır. Seçilen görsele göre bu kağıtları doldurmaları istenir (Bkz. Ek-3).</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>2. Ders: Kübizm, Fütürizm Sanat Akımları</p> <p>Kübizm ve Fütürizm sanat akımını araştırmacı açıklar. Araştırmacı ders süreci boyunca Kübizm ve Fütürizm sanat akımları ile ilişkili görseller gösterir ve ilgili soruları yönelterek soru- cevap yöntemiyle ders işlenir. Araştırmacı öğrencileri sanat eleştirisi sürecine hazırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Ders sonunda Kübizm, Fütürizm sanat akımları ile ilintili olan son çalışma yaprakları dağıtılır ve öğrenciler tarafından cevaplanır.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p>	
KONU	KÜBİZM, FÜTÜRİZM
KAZANIMLAR	Sanat akımı kavramını açıklar. Modern sanat akımlarını tanır. Kübizm, Fütürizm sanat akımları açıklar. Kübizm, Fütürizm sanat akımları arasındaki farkı kavrar.

SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	4 Ders Saati/2 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ders slaytı, Modern Sanatın Öyküsü (Lynton), ilgili eserlerin renkli fotokopileri, kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sunum, soru-cevap, anlatım, tartışma
KAYNAKLAR	MEB, Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı, Başvuru Kitapları Sanat, EBA- sanat akımları-video kayıtları.
DERSE HAZIRLIK	<p>Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker.</p> <p>Bir önceki dersin konusu kısaca tekrar edilerek öğrenilen bilgiler kalıcı hale getirilir.</p> <p>Araştırmacı bu dersimizde “Öğrendiğimiz sanat akımlarına da yenilerini ekleyeceğiz ve baktığımız eserler hangi görüş, duyuş, anlayışla dile getirilmiş öğreneceksiniz.” diyerek öğrencileri motive eder.</p> <p>Araştırmacı son çalışma yaprağını öğrencilere dağıtır ve öğrenci gelişimlerini gözlemler.</p>

Üçüncü hafta, birinci derste, araştırmacı ders içerisinde öğrencilere ve kendisine kaynaklık etmesi açısından “Sanat” adlı kitabı yanında getirmiş, derse girdiği ilk dakikalardan itibaren kitabın içeriğinden genel hatlarıyla bahsetmiş ve öğrencilere ders içerisinde incelemeleri için kitabı vermiştir. Sonrasında yeni işlenecek olan akıma ilişkin görsel, akıllı tahtadan açılarak öğrencilere tıpkıbasımı gösterilip, tahtaya asılmış ve ilk çalışma kâğıtları (Ek-5) öğrencilerin ilgili görseli incelemeleri için dağıtılmıştır.

Araştırmacı, günlüğünde üçüncü haftayı şu şekilde ifade etmiştir.

Bazı öğrenciler sınıfa girdiğimde resim yapıyorlardı. Akımları tamamen anlattıktan sonra ya da süreç içerisinde istedikleri zaman resim yapabileceklerini öğrencilere söylemiştim fakat üçüncü haftada araştırmacının

başında dört elle resim yapmaya başlayacaklarını hiç düşünmemiştim. Öğrencilerin dikkatini çekebilmiş olmak, onlarda sanat akımlarıyla ilgili bilinç uyandırmış olmak, beni araştırma için oldukça heyecanlandırdı. Fatoş ve Cansu adlı öğrenciler ders arasında yanıma gelip, ‘‘Hocam, artık resim yapmak istiyoruz.’’ Diyerek kendilerini ifade ettiklerinde istekli oluşları, süreç için beni heyecanlandırdı aynı zamanda öğrenciler adına bana umut verdi. Ders içerisinde öğrencilere resim yapmayı özleyip özlemediklerini sorduğumda geneli özlediğini ifade etti. Bir iki öğrenci hayır cevabını verdi (27 Aralık 2018, AG).

27 Aralık 2018 Kübizm, Fütürizm sanat akımları ders sürecine ait bulgular ele alındığında;

Birinci ders sürecinde resim 14’de görseli verilen ‘‘Guernica’’ adlı eser öğrenciler tarafından incelenirken araştırmacı ve öğrencilerin diyaloglar şu şekildedir:

Araştırmacı: Tahtaya bir bakalım.

Öğrenciler: Karmaşıklık var. İç içe girmiş, korku gibi bir şey var...

Derya: Hocam, ölmüş birileri var burada (şaşkın ifade),

Umay: Ejderha var hocam, boğa, dinazor var.

Buket: Ben ortaokulda bunun remini çizmiştim.

Araştırmacı: Bu resmi biliyor olabilirsiniz. (Resim oldukça ilgi çekti ve öğrenciler kendi aralarında konuşmaya başladı bir süre sonra uğultular oluştu) Tamam öncelikle beni dinlemeniz gerekli... Tahta da gördüklerinizi şu şekilde istiyorum, sizleri yönlendireyim o zaman, ‘‘Resim ne anlatıyor olabilir?’’ diye sizlere soruyorum.

Fatoş: Hocam sıkılmış insanların ruh halini anlatıyor (27 Aralık 2018, VD2, 17.15- 19.28).

İkinci ders saatinde Kübizm akımı kuramsal çerçevede bahsedildiği şekilde anlatılmıştır.

Araştırmacı: Doğadaki biçim, doku, renk ve mekânları taklit etmek yerine parçalara ayrılmış nesnelere çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimde yan yana getirerek yeni bir gerçeklik yaratmışlar...

Buket: Yapboz gibi hocam

Araştırmacı: Evet yapboz gibi (27 Aralık 2018, VD2, 05.25- 06.02). Ayrıca araştırmacı ‘‘Guernica’’ hakkında bilgi vermiştir. ‘‘Guernica’’ hakkında geniş çaplı bilgiye kuramsal çerçevede değinilmiştir.

27 Aralık 2018 tarihine ait araştırmacı günlüğüne yansıyan diğer düşünceler ise şu şekildedir:

Öğrenciler Kübizm sanat akımını işlerken öğrencilerin diğer akımlar kadar rahat bir şekilde resimler üzerinde konuşamadıklarını fark ettim. Resimleri incelemeleri ve orada neler olduğunu anlamaları zaman alıyordu ve bu ders içersinde aktif olmalarını ve derse katılma durumlarını da etkiliyordu (27 Aralık 2018, AG).

İkinci ders devamında Fütürizm akımına geçilmiştir ve kuramsal çerçevede bahsedildiği üzere ders akışı sağlanmıştır.

M. Duchamp’ın, ‘‘Merdivenden İnen Çıplak’’ (Resim 15) incelenirken;

Öğrenciler: aaaa!

Deniz: Hocam, çok karışık

Buket: Sanki göz yanılması gibi, adamlar var gibi...

Araştırmacı: Merdivenden inen bir insan var. Resmin adı ‘‘Merdivenden İnen Çıplak’’

Derya: Nasıl? Anlamadım

Fadime: Hocam hani kâğıda resim çizip sayfaları hareket ettiriyorlar ya ona benziyor (27 Aralık 2018, 20.08- 21.50).

Canan: Hocam sadece merdivenden inen bir insan değil de sanki elinde kitaplar defterler dağılmış ve bir insan iniyor gibi (27 Aralık 2018, 20.08- 22.26).

Fütürizm sanat akımı üzerine araştırmacı günlüğünde şu gözlemlerine değinmiştir.

Öğrencilerin Fütürizm akımına geçildiğinde oldukça şaşkın olduğunu gözlemledim. Ders sürecin de hareket unsuru katılmaya çalışılan resimler oldukça dikkatlerini çekti ve koşan köpeklere, atlara hocam hareketliler yanıtını verebildiler fakat her görseli yeniden şaşkınlıkla karşıladılar, görselleri başta anlamakta oldukça zorlandılar buna rağmen çok dikkatli bakmaya çalışıp görselleri anlamaya çalıştılar (27 Aralık 2018, AG).

03 Ocak 2019 Kübizm, Fütürizm sanat akımları ders sürecine ait bulgular ele alındığında;

Dördüncü haftanın birinci ders saatinde araştırmacı işlenilen akımların kısa tekrarlarını yaparak öğrencilere hatırlatır ve öğrenmeleri pekiştirmeye çalışır. Bu ders süresi ise araştırmacı günlüğüne söyle yansımıştır:

Birinci derste öğrencilerle selamlaştıktan sonra derse dikkatlerini çekmek için direk soru ile başladım. “Hangi sanat akımında işin içine kolaj giriyordu?” dediğimde öğrenciler önce duraksadı daha sonra onlara hatırlatmak amaçlı işlenilen sanat akımlarını tek tek söyledim. Yaren, “En son olan hocam” diyerek cevap verdi. Aynı şekilde Nermin, “Kübizmde vardı.” yanıtını verdi. Sonrasında konuları tekrar ederek soru-cevap şeklinde dersimizi işledik ders esnasında bazı öğrencilerin resimlere yeni yorumlar yapabildiğini fark ettim Nermin, resimlerdeki fırça vuruşlarını kendi kendine karşılaştırıyordu. “Bir önceki resim de fırça darbeleri daha az sonrasındaki de daha fazla” gibi yorumlar yapıyordu (3 Ocak 2019, AG.).

Dördüncü haftanın ikinci ders saatinde araştırmacı son çalışma yapraklarını dağıtılarak öğrencilere doldurmaları için zaman vermiştir. (Ek-4). Araştırmacı, “son çalışma yaprağından anlamadığınız yerleri sorabilirsiniz.” diyerek öğrencilere soru sormaları için fırsat vermiştir.

III.6.4. Beşinci ve Altıncı Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Tablo 7. Dadaizm, Sürrealizm Sanat Akımları 5. ve 6. Haftaya İlişkin Ders Süreci

SANAT AKIMLARI	
5. HAFTA: 10 OCAK 2019	
6. HAFTA: 17 OCAK 2019	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
<p>1. Ders: Genel Tekrar, İlk Çalışma Yaprağı Etkinliği</p> <p>Araştırmacı derse başlamadan önce bir önceki haftanın kısaca tekrarını yapar, öğrencilere bir önceki haftayı soru- cevap şeklinde hatırlatır.</p> <p>Araştırmacı derse geçmeden önce öğrencilere ilk çalışma yapraklarını dağıtır. Seçilen görsele göre bu kâğıtları doldurmaları istenir (Bkz. Ek-3).</p> <p>2. Ders: Dada, Sürrealizm Sanat Akımları</p> <p>Dada ve Sürrealizm sanat akımlarını araştırmacı açıklar. Araştırmacı ders süreci boyunca söz konusu akımlarla ilişkili görseller gösterir ve ilgili soruları yönelterek soru- cevap yöntemiyle ders işlenir. Araştırmacı öğrencileri sanat eleştirisi sürecine hazırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p> <p>Ders sonunda Dada ve Sürrealizm sanat akımları ile ilintili olan son çalışma yaprakları dağıtılır ve öğrenciler tarafından cevaplanır.</p>	
KONU	DADA, SÜRREALİZM
KAZANIMLAR	Sanat akımı kavramını açıklar. Modern sanat akımlarını tanıır. Dada, Sürrealizm sanat akımları açıklar. Dada, Sürrealizm sanat akımları arasındaki farkı kavrar.
SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta

KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	4 Ders Saati/2 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ders slaytı, Modern Sanatın Öyküsü (Lynton), ilgili eserlerin renkli fotokopileri, kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sunum, soru-cevap, anlatım, tartışma
KAYNAKLAR	MEB, Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı, Başvuru Kitapları Sanat, EBA- sanat akımları-video kayıtları.
DERSE HAZIRLIK	Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker. Bir önceki dersin konusu kısaca tekrar edilerek öğrenilen bilgiler kalıcı hale getirilir. Araştırmacı bu dersimizde “ Öğrendiğimiz sanat akımlarına da yenilerini ekleyeceğiz ve baktığımız eserler hangi görüş, duyuş, anlayışla dile getirilmiş öğreneceksiniz.” diyerek öğrencileri motive eder.

Birinci ders saatinde araştırmacı tarafından genel kısa bir tekrar yapılmış ve bir önceki dersin tekrarı öğrencilerle soru cevap şeklinde ilerlemiştir. Dersin devamında Sürrealizm sanat akımıyla ilgili olan Salvador Dali'ye ait olan 'Eriyen Saatler' adlı eserin (Resim 19) tıpkıbasımını sınıf ortamına getirilmiş ve eserin fotoğrafı akıllı tahtadan açılarak öğrencilerden ilk çalışma yapraklarını bu esere göre doldurmaları istenmiştir.

İlk çalışma yaprağı etkinliği bittikten sonra birinci ders saatinin devamında Dadaizm sanat akımı kuramsal çerçevede bahsedildiği üzere, araştırmacı tarafından görsellerle desteklenerek anlatılarak öğrencilerle tartışma yöntemi kullanılarak görseller kısaca yorumlanmıştır. Ders sürecine ait araştırmacı öğrenci diyalogları ise şöyledir:

Marcel Dumchamp'a ait olan “Bisiklet Tekerleği”, (Resim 17) adlı eseri incelenirken;

Araştırmacı: Arkadaşınızın biri dedi ki, hocam gözüyle gördüğü gibi mi çiziyor, diğeri bence bu fotoğraf hocam dedi.

Öğrenciler: Bence de bence de fotoğraf hocam.

Yaren: Bence böyle resmi koymuş bir şeyin üzerine aynısını çizmiş.

Araştırmacı: Peki bir bakın bakalım dikkatlice, sizce bu çizim mi? Yoksa fotoğraf mı?

Canan: Hocam, Güzel Sanatlar Lisesi sınavlarında soruluyor ya çizmek için koymuş yani.

Öğrenciler: Fotoğraf (10 Ocak 2019, VD1 07.30-09.37).

Öğrencilerin derse ilgisi Dumchamp'ın “ Bisiklet Tekerleği” adlı hazır nesne kullanarak yaptığı eser ile başlanmış ve öğrencilerin dikkati çekilerek ders anlatılmıştır. Ders sürecine ilişkin araştırmacı günlüğüne yansıyanlar ise şu şekildedir:

Dadaizm sanat akımını öğrencilere anlattığımda öğrencilerin genellikle sessiz ve diğerk akımlara göre daha ilgisiz kaldığını fark ettim. Ders içerisinde bahsettiğim Dumchamp eserlerini öğrenciler kübizm sanat akımında olduğu gibi şaşkıın ifadelerle izlediler. Resimlerin boya, tuval ve kâğıtlardan hazır nesnelere geçmesini farklı buldular. Ben ders sunumunu yaparken bazı öğrencilerin bir yandan beni dinleyip bir yandan da etkilendikleri akımlarla ilgili resimler yapmaya çalıştıklarını fark ettim (10 Ocak 2019, AG.).

İkinci ders saatinde Sürrealizm sanat akımı, araştırmacı tarafından anlatılmıştır. Öğrencilerle birlikte tartışma yöntemi kullanılarak Sürrealizm sanat akımı ve eserler hakkında fikirlerini ifade etmeleri sağlanmıştır. Salvador Dali'nin “Anlaşılmaz Öğeler” (Resim 20) adlı eseri hakkında araştırmacı ve öğrenciler arasında geçen diyalog ise;

Araştırmacı: Yine Dali'nin bir resmi, sağ köşede oturan Dali'nin kendisi resim yapıyor. Kendi çocukluğunu resimde ifade etmiş. Solda görünen duvar,

Dali'nin çocukken yapamadığı, önüne engel çıkan isteklerini ifade ediyormuş. Resmin arka taraflarına doğru bakılınca farklı şeyler var neye benziyor sizce?

Yaren: Hocam sanki üç harflilere benziyor.

Araştırmacı: Evet, korkutucu figürler onlar, Dali'nin korkularını simgeliyor.

Derya: Hocam, bulut olan yerde sanki kadın yüzü var. İleride birisi daha var.

Araştırmacı: Bakın resmin ilerisine doğru bir çocuk var, sol tarafta Dali'nin korkuları varken sağ tarafta bir boşluk var, orda da bizlere Dali geleceğın bilinmezliğini anlatıyor (10 Ocak 2019, VD2,24.30-26.48).

17 Ocak 2019 Dadaizm ve Sürrealizm sanat akımları ders sürecine ait bulgular ele alındığında;

Altıncı haftanın birinci ders saatinde işlenen akımların tümünün önce genel tekrarı yapılmıştır. Öğrencilere işlenen tüm akımlarla ilgili soru-cevaplarla hatırlatmalar yapılmış öğrencilerin soruları da araştırmacı tarafından yanıtlanmıştır. İkinci ders saatinde ise son çalışma yaprakları dağıtılarak altıncı haftanın konusu olan Dadaizm ve Sürrealizm sanat akımları hakkında öğrencilerden görüşleri alınmıştır. Öğrenciler son çalışma yaprağını doldururken araştırmacı onlara zaman tanımış ve anlamadıkları yerlerde soru sormalarına olanak tanıyarak sorularını yanıtlamıştır. Altıncı haftaya dair araştırmacı günlüğünde şunları belirtmektedir.

Birinci ders saatinde soru-cevap şeklinde yaptığımız tekrarın öğrenciler üzerinde düz anlatımla yapılan tekrarlardan daha verimli geçtiğini fark ettim. Öğrenciler hemen kafalarına akımlara ait özellikleri kodlamaya başladılar. Renkler, fırça vuruşları, şekiller kısacası akımlara ait olan ne kadar kod varsa yavaş yavaş çıkmaya başlamıştı. Öğrenciler artık Empresyonizm dediğimde 'anlık çizim', Fovizm dediğimde 'canlı resimler' gibi ifadeleri kullanmaya başlamıştı (17 Ocak 2019, AG.).

III.6.5. Yedinci ve Sekizinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin

Bulgular

Tablo 8. Soyut Sanat Op Art Kinetik Sanat Kavramsal Sanat Pop Art Sanat Akımları 7. ve 8. Haftaya İlişkin Ders Süreci

SANAT AKIMLARI	
7. HAFTA: 7 ŞUBAT 2019	
8. HAFTA: 14 ŞUBAT 2019	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
<p>1. Ders: Genel Tekrar, İlk Çalışma Yaprak Etkinliği</p> <p>Araştırmacı derse başlamadan önce bir önceki haftanın kısaca tekrarını yapar, öğrencilere bir önceki haftayı soru- cevap şeklinde hatırlatır.</p> <p>Araştırmacı derse geçmeden önce öğrencilere ilk çalışma yapraklarını dağıtır. Seçilen görsele göre bu kağıtları doldurmaları istenir (Bkz. Ek-3).</p> <p>2. Ders: Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art Sanat Akımları</p> <p>Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art sanat akımlarını araştırmacı açıklar. Araştırmacı ders süreci boyunca söz konusu akımlarla ilişkili görseller gösterir ve ilgili soruları yöneltmek soru- cevap yöntemiyle ders işlenir. Araştırmacı öğrencileri sanat eleştirisi sürecine hazırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p> <p>Ders sonunda Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art sanat akımları ile ilintili olan son çalışma yaprakları dağıtılır ve öğrenciler tarafından cevaplanır.</p>	
KONU	Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art
KAZANIMLAR	Sanat akımı kavramını açıklar. Modern sanat akımlarını tanıır. Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art sanat akımları açıklar. Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art sanat

	akımları arasındaki farkı kavrar.
SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	4 Ders Saati/2 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ders slaytı, Modern Sanatın Öyküsü (Lynton), ilgili eserlerin renkli fotokopileri, kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sunum, soru-cevap, anlatım, tartışma
KAYNAKLAR	MEB, Grafik ve Fotoğrafçılık Alanı Kitabı, Başvuru Kitapları Sanat, EBA- sanat akımları-video kayıtları.
DERSE HAZIRLIK	Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker. Bir önceki dersin konusu kısaca tekrar edilerek öğrenilen bilgiler kalıcı hale getirilir. Araştırmacı bu dersimizde “ Öğrendiğimiz sanat akımlarına da yenilerini ekleyeceğiz ve baktığınız eserler hangi görüş, duyuş, anlayışla dile getirilmiş öğreneceksiniz.” diyerek öğrencileri motive eder.

İlk ders saatinde bir önceki haftanın 5-10 dakika kısa bir tekrarı yapılmıştır. Derse başlamadan önce ise öğrencilere Hamilton’a ait olan ““Bu Günün Evlerini Bu Denli Farklı, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?” (Resim 22) adlı eserin tıpkıbasımını öğrencilere getirilerek gösterilmiş ve incelemeleri istenmiştir. Aynı görsel tahtadan da açılarak öğrencilerin ilk çalışma yapraklarını doldurmaları istenmiştir. Öğrencilere bu süre zarfında gerekli süre verilmiştir.

İlk çalışma yaprağı etkinliği bittikten sonra birinci ders saatinin devamında Soyut sanat akımı kuramsal çerçeve ile ilintili olarak araştırmacı tarafından öğrencilere anlatılmıştır. İkinci ders saatinde ise; Op-art, Pop-Art sanat akımları

Kuramsal çerçeve ile ilintili ele alınarak öğrencilerle görseller tartışılmış ve bu iki akım araştırmacı tarafından anlatılmıştır.

14 Şubat 2019, Soyut Sanat, Op Art, Kinetik Sanat, Kavramsal Sanat Pop Art sanat akımları ders sürecine ait bulgular ele alındığında;

Yedinci haftanın ilk dersinde, bir önceki ders işlenen Soyut Sanat, Op-art, Op-art sanat akımları öğrencilere hatırlatılarak tekrar yapılmıştır. Dersin devamında Kinetik sanat ve Kavramsal sanat kuramsal çerçeve ile ilintili olarak anlatılmıştır. İkinci derste ise dersin başında tüm akımlarla ilgili genel bir tekrar yapılmıştır. Soru-cevap şeklinde ilerleyen tekrarlarla hızlı bir şekilde 8 haftalık sanat akımları ders süreci kısaca tekrar edilmiştir. İkinci ders saati içerisinde öğrencilere Soyut Sanat, Op-art, Op-art sanat akımları ile ilgili olan son çalışma yaprakları (EK-4) dağıtılmıştır. Öğrencilere çalışma yapraklarını doldurmaları için süre verilmiş ve ders sonunda çalışma kağıtları araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Sekizinci haftaya yönelik araştırmacı günlüğünde şu ifadeleri kullanmıştır:

Sanat akımları ders anlatım sürecinin başladığı andan itibaren hem tedirgin hem de oldukça heyecanlıydım. Tedirginliğimin sebebi Meslek Lisesi olmamızdan ötürü öğrencilerin kazanım seviyelerinin düşük olduğunu sürekli diğer branş öğretmenlerimden duymamdı. Heyecanım ise görsel sanatlar dersini işlerken öğrencilerime yeni bir ufuk açabileceğimin düşüncesiydi. Gel gelelim durum görsel sanatlar ders süreci olarak orta halli bir şekilde sonuçlandı diyebilirim. Öğrencilerimin çalışma isteği, araştırmaya ve anlattıklarına olan saygıları beni her defasında daha fazla işime bağladı. Sonuç olarak sekizinci hafta sonunda son çalışma yapraklarına göz atarak şunu söyleyebilirim ki öğrencilerin birçoğu verilen kazanımlara ulaşabildi. Empresyonizmi dinlerken çok heyecanlı ve meraklıydılar oldukça dikkatli dinlediler. Ekspresyonizm de gerçekten dehşete düştüler diyebilirim. Fovizm sanat akımı ile Ekspresyonizmin farklarını artık biliyorlar. Kübizm onlar için artık geometri ile ilişkilendi. Sürrealizm çalışmak isteyen bunu deneyen öğrencilerim oldu. Dadaizm sanat akımını kendilerince yorumladıklarında emek olmadığını ile getirerek yapmama kararı aldılar. Fütürizm de biraz

kafaları karıştı. Soyut sanat hakkında hepsi çok kolaymış hocam ifadelerini kullansalar da yapabilirsiniz dediğimde şöyle bir düşündüler. Pop-art'ı reklamcılık olarak kodladılar, Op-art çalışmalarını az çok biliyorlardı. Kinetik sanat ve kavramsal sanat hakkında pek görüş bildirmediler. Genel olarak sekiz haftanın sonunda verimli bir ders süreci olduğunu ve keyifli geçtiğini söyleyebilirim (14 Şubat 2019, AG.).

Araştırmanın pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulama süreçleri aşağıda haftalar halinde verilmiştir.

Bu kısımda 14 haftalık olan eylem araştırmasının 6 haftalık süreci ele alınmıştır. Pedagojik sanat eleştirisi örnekleri dokuz, on ve on birinci haftalarda anlatılmıştır. Pedagojik sanat eleştirisi sonrasında öğrencilerin yaptığı ürünler (resimler) on iki, on üç ve on dördüncü haftalarda ele alınmıştır.

III.6.6. Dokuz, On ve On birinci Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Pedagojik sanat uygulamaları kapsamında araştırmacı ilk başta pedagojik sanat eleştirisi sorularını 3 alan uzmanı ile beraber tekrar gözden geçirmiş ve alan uzmanlarınca soruların kısaltılması kararı alınmıştır. Üzerine araştırmacı pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarına geçmeden öncelikle çalışma yaprağında yer alan soruları alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda kısaltmıştır.

Birinci ders saatinden önceki ders saati ders öğretmeninden rica edilerek araştırma için alınmış ve öğrencilerle görüşmeler bu ders saatinde yapılmıştır. Görüşme sorularında yer alan “Bir eser inceleme ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” ve “Sizce bir eser nasıl incelenir? Soruları ile öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemi hakkındaki ön bilgileri ve hazır bulunuşlukları gözlenmiştir.

Araştırmacı 21 Şubat 2019 tarihindeki ilk pedagojik sanat eleştirisi uygulaması öncesinde öğrencilere genel hatları ile kuramsal çerçevede bahsedilen pedagojik sanat eleştirisi basamaklarını açıklamıştır. Önceki haftalarda işlenen sanat akımları kazanımları ile ilişki kurarak önümüzdeki 6 haftalık ders sürecini tamamlayacaklarını belirtmiştir. Pedagojik sanat eleştirisi sorularını yanıtlamak ve eseri incelemek zaman

aldığından 3 hafta boyunca tüm ders saati eser incelemesine ayrılmış ve öğrencilerin anlamadıkları sorular olduğu takdirde araştırmacıya sorabilecekleri hatırlatılmıştır. Birinci ve ikinci ders saatinde öğrencilere inceleyecekleri görselin röprodüksiyonları verilerek incelemeleri için fırsat tanınmıştır.

Tablo 9. *Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Uygulama Süreci 9. 10. ve 11. Haftaya İlişkin Ders Süreci*

PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI	
9. HAFTA: 21 ŞUBAT 2019	
10. HAFTA: 28 ŞUBAT 2019	
11. HAFTA:07 MART 2019	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
<p>1. Ders: Pedagojik Sanat Eleştirisi</p> <p>Araştırmacı Pedagojik sanat eleştirisi uygulamasına geçmeden önce yapılacaklar hakkında bilgi verir.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere pedagojik sanat eleştirisi çalışma yapraklarını dağıtır. Seçilen görsele göre bu kâğıtları doldurmaları istenir (Bkz. Ek-5).</p> <p>2. Ders: Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Kağıdı</p> <p>Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler yorum yaparak, fikirlerini ifade eder.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.</p> <p>Ders süreci boyunca öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi basamaklarını uygular.</p>	
KONU	Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi
KAZANIMLAR	<p>Sanat eserinin niteliklerini açıklar.</p> <p>Sanat eserinde yer alan unsurları açıklar.</p> <p>Sanatsal düzenleme öğelerini ve ilkelerini görsel sanat eserleri üzerinde açıklar.</p> <p>Sanat eserini yorumlar</p> <p>İncelediği sanat eseri hakkında yargıya varır.</p>
SINIF	9

SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	6 Ders Saati/3 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Akıllı tahta ağ bağlantısı, ilgili eserlerin renkli fotokopileri(eser röprodüksiyonları), kamera ve ses kayıt cihazı.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Sanat eseri inceleme, araştırma, uygulama
KAYNAKLAR	MEB 9. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Başvuru Kitapları Sanat, araştırmacı, öğrenci
DERSE HAZIRLIK	Araştırmacı elinde ders sürecinde işlenecek eserlerin tıpkıbasım kopyalarını getirerek öğrencilerin ilgisini çeker. Araştırmacı, “Bir eser incelerken nelere dikkat edersiniz?”gibi sorularla öğrencilerin dikkatini öğretim sürecine çeker. “Sanat eserlerini incelerken doğru ve etkili incelemeyi, sanat eserinde yer alan unsurları, sanatsal düzenleme öğelerini, eseri yorumlamayı ve estetik yargıya varmayı öğreneceksiniz.” gibi ifadeler kullanarak öğrencileri motive eder.

İlk hafta Alfred Sisley’e ait olan “Port Marly’de Sel Baskını” adlı eser öğrenciler tarafından incelenmiştir. Öğrenciler belirli bir süre akıllı tahtadan açılan ve sınıfa getirilen eserin tıpkıbasım fotokopilerinden eseri incelemişlerdir.

Sisley’in “Port Marly’de Sel Baskını” adlı eserinin birçok versiyonu vardır. Sisley de Van Gogh gibi farklı zamanlarda aynı mekânları resmeden bir ressamdır.

Ağaçlar, kayıklar ve binalar parlak suyun içinde düzenlenmiştir. Ağaçların ve dalların güçlü dikey hareketi şarap dükkanının kenar çizgisiyle dengelenmiştir; sırasıyla renkleri ve pencereleri koyu çizgilerle sunar....Resmin genelindeki mavi ve gri gökyüzünden başlayan renk ve ton değerleri, sudaki yansımanın, pencere perdelerinin ve mavi çatının solgun turkuazı ile bağlantılıdır (Newall, 2012: 46-47).

Sisley fırça darbelerini farklı yönlere atar. Suyu o kadar belirgin vermiştir ki fırça darbeleri yüzeyde görünür.

Resim 29: Alfred Sisley “Port Marly’de Sel Baskını” 1876, 81 x 60 cm. tuval üzerine yağlı boya Orsay Müzesi, Paris.

28 Şubat 2019 tarihindeki pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarının ilk ders saati araştırmacı günlüğüne şöyle yansımıştır:

Öğrencilere çalışma yaprakları dağıtıldığı anda bazı öğrencilerin soruları anlamakta zorlandığını fark ettim. Anlamadıkları soruları sorabileceklerini yineledim. Bazı öğrencilerinde arkadaşlarından bakarak yapmaya çalıştığını video kayıtlarını izlediğimde fark ettim. Genel itibariyle artık hepsi resim yapmak istiyordu. Birkaç tane resmi ürün aşamasına geçmeden getiren öğrencilerim oldu. Araştırma sonunda 3 ürün elde etmeyi planlamıştık fakat bazı öğrencilerin ürünleri araştırma da birden fazla yer alacak durumda görünüyor (28 Şubat 2019, AG.).

Resim 30: Henri Matisse “The Red Room (Kırmızı Oda) 1908, tuval üzeri yağlıboya, 180 x 220 cm. Hermitage Müzesi, St. Petersburg.

Öğrencilere ikinci hafta Henri Matisse “Kırmızı Oda” adlı eseri incelemişlerdir. Öğrencilere eseri incelemeleri ve pedagojik sanat eleştirisi basamaklarını uygulamaları için iki ders saati verilmiştir. Ayrıca birinci ders saatinde 5-10 dakika bir önceki haftanın pedagojik sanat eleştirisi örneği olan eser araştırmacı tarafından öğrencilere kısaca açıklanmıştır.

Bu büyük yağlı boya aslında ‘Yeşil Uyum’ siye sunulmuştur, sonra Matisse bunu maviye boyamış ve Şçukin’e satmış ve Mavi Uyum olarak sergilenmiştir. Ama teslimattan önce yeniden fikri değişmiş ve onu parlak, göz kamaştırıcı bir kırmızıya yeniden boyamıştır. Yoğun renklerin ötesinde sonraki çalışmalarının temel özelliği olacak dekoratif unsurların öne çıktığı ilk çalışmalarından biridir (Crepaldi, 2001: 60).

Matisse bu eserinde yoğun kırmızı renk kullanmıştır. Masa ve duvarlar birbirine karışmış masa üzerinde meyve tabakları ve karaf lar vardır. Pencere

görüntüsü tuval gibi algılanmakta ve eserin büyük bölümünü motifler oluşturmaktadır.

On birinci hafta da (7 Mart 2019) ise James Ensor'un "Entirika" adlı çalışması ele alınarak öğrenciler tarafından pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Resim 31: James Ensor'un "Entirika" 1890, tuval üzerine yağlıboya, 90 x 150 cm. Güzel Sanatlar Müzesi, Anvers.

Ensor maskeli ucubelerle doldurduğu acayip resimlerinde yabancılaştırılmış, tuhaf bir dünyayı betimler. Eserlerinde maskeyle insan, seyircinin bilmesine imkân olmayan bir etkileşim sürecinde adete iç içe geçmiştir. Resimde gerçek bir yüz gibi görünen suret aslında maske midir, yoksa maskeye benzeyen surat gerçek bir insan yüzü mü betimler? Ensor sürekli olarak insanın varoluşu, ölüm ve dinsel konularla uğraşır (Krausse, 2005: 82).

Ensor 'Entirika' adlı eserinde sert fırça darbeleri kullanarak insan yüzlerini korkunç maskeler şeklinde betimlemiştir. Ekspresyonizm akımı gereği renkler yoğun ve bir korku, dehşet anı olarak resmedilmiştir.

III.6.7. On iki, On üç ve On dördüncü Hafta Ders İşleniş Süreci ve Sürece İlişkin Bulgular

Tablo 10. *Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Uygulama Süreci 12. 13 ve 14. Haftaya İlişkin Ders Süreci*

PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI	
12. HAFTA: 14 MART2019	
13. HAFTA: 21 MART2019	
14. HAFTA:28 MART 2019	
DERS	GÖRSEL SANATLAR
1. Ders ve 2. Ders: Pedagojik Sanat Eleştirisi Öğrenciler sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile edindikleri bilgileri uygulama aşamasına yansıtmaya çalışır. Araştırmacı öğrencilerden fikirlerini ifade etmelerini ister. Öğrenciler ürünlerini ortaya koyar. Araştırmacı öğrencilere işlenen konular hakkında araştırma yapabileceklerini söyler.	
KONU	Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi
KAZANIMLAR	Sanat eserinden etkilenerek ürün ortaya çıkarır. Sanatsal düzenleme öğelerini ve ilkelerini kendi ürünlerinde kullanabilir. Seçtiği bir sanat akımıyla bağdaşım kurarak ürün üretebilir. İncelediği sanat eserleri ile kendi ürünü arasında bağ kurabilir.
SINIF	9
SÜRE	2 Ders Saati/ 1 Hafta
KONU KAZANIMLARININ SÜRESİ	6 Ders Saati/3 Hafta
ARAÇ GEREÇLER	Resim kâğıdı, kalem, boya (suluboya, guaj boya, kuru boya vb.), silgi vb.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Ürün üretme/ uygulama

KAYNAKLAR	MEB 9. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, araştırmacı, öğrenci
DERSE HAZIRLIK	<p>Araştırmacı öğrencilerine istedikleri bir sanat akımı ile ilgili resim yapabileceklerini söyler.</p> <p>Araştırmacı, öğrencileri özgür bırakarak kendilerini ifade etmelerine olanak tanır.</p> <p>Öğrencilere gerekli malzemeleri emin eder ve çalışma ortamını hazırlar. “Kendinizi ifade edebileceğiniz tek çizgi sadece bugün değil her zaman kıymetlidir.” Diyerek onları motive eder.</p>

Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile işlenen ders süreci sonunda öğrenciler araştırmanın son 3 haftası ürünlerini üretmişlerdir. 14 Mart, 21 Mart ve 28 Mart 2019 tarihlerini kapsayan bu süreç de 15 öğrenci ile araştırma yürütülmüş olup öğrenciler tarafından toplam 56 adet ürün üretilmiştir. Öğrenciler sürece en az 3 ürün ile katılmış olup 4’er, 5’er ürün üreten öğrenciler de bulunmaktadır.

Öğrencilerin süreç sonundaki ürünleri, 3 alan uzmanı tarafından 100’lük sistem esas alınarak Görsel Sanatlar Dersi Ürün Değerlendirme Çizelgesine göre değerlendirilmiştir (Ek-7). Söz konusu ürünlerin not ortalamaları, 3 alan uzmanının notlarının ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Hesaplama Tablo.11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğrenci Ürünlerinin 3 Alan Uzmanınca Değerlendirilmesi ve Ortalamaları

Öğrenci Sırası	1. Alan Uzmanı	2. Alan Uzmanı	3. Alan Uzmanı	Ortalamalar
Gül				
1. Resim	70	75	80	75
2. Resim	70	80	95	81,6
3. Resim	85	85	90	86,6
4. Resim	80	85	95	86,6
5. Resim	90	90	80	86,6
Demet				
1. Resim	70	75	80	75
2. Resim	80	85	95	86,6

3. Resim	70	85	95	83,3
Buket				
1. Resim	70	85	75	76,6
2. Resim	70	75	90	78,3
3. Resim	70	80	95	81,6
4. Resim	70	80	85	78,3
Nükhet				
1. Resim	80	65	95	80
2. Resim	85	85	95	88,3
3. Resim	85	75	95	85
Fatoş				
1. Resim	95	75	90	86,6
2. Resim	95	90	95	93,3
3. Resim	90	70	95	85
4. Resim	95	90	90	91,6
Nermin				
1. Resim	80	80	90	83,3
2. Resim	90	85	95	90
3. Resim	90	85	80	85
4. Resim	80	70	95	81,6
5. Resim	95	80	95	90
Canan				
1. Resim	90	95	95	93,3
2. Resim	85	75	95	85
3. Resim	95	95	95	95
4. Resim	95	85	95	91,6

5. Resim	90	90	95	91,6
Cansu				
1. Resim	80	70	80	76,6
2. Resim	90	80	90	86,6
3. Resim	80	75	80	78,3
4. Resim	85	75	85	81,6
5. Resim	80	70	95	81,6
Derya				
1. Resim	85	70	80	78,3
2. Resim	80	75	90	81,6
3. Resim	80	80	90	83,3
4. Resim	85	85	95	88,3
Berna				
1. Resim	85	75	80	80
2. Resim	80	70	85	78,3
3. Resim	80	75	95	83,3
4. Resim	90	90	95	91,6
Zühre				
1. Resim	85	50	95	76,6
2. Resim	80	75	95	83,3
3. Resim	95	80	90	88,3
Deniz				
1. Resim	90	80	95	88,3
2. Resim	85	85	95	88,3
3. Resim	75	70	90	78,3
4. Resim	85	85	95	88,3

Fadime				
1. Resim	75	70	80	75
2. Resim	80	70	90	80
3. Resim	75	75	95	81,6
Yaren				
1. Resim	100	85	95	93,3
2. Resim	95	85	95	91,6
3. Resim	100	90	95	95
4. Resim	95	85	95	91,6
Umay				
1. Resim	90	70	90	83,3
2. Resim	85	75	95	85
3. Resim	95	85	85	88,3
4. Resim	95	75	85	85
5. Resim	95	85	95	91,6

Genel olarak bakıldığında bazı öğrenciler, araştırmacının ders sürecinde sanat akımları ile ilintili olarak gösterdiği sanat eserlerinden ve araştırmacının lisans dönemi çalışma örneklerinden etkilenecek ürün üretmelerinin yanında özgün, imge tasarımları ile de ürünler üretmiştir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak işlenen ders sürecince sanat akımlarına yönelik çalışmaları:

Gül adlı öğrencinin çalışmaları: Empresyonizm, Ekspresyonizm, Fovizm, Pop-art ve Dadaizm sanat akımlarından esinlenerek yapılmış çalışmalar olup birçoğu son çalışma yaprağı verileri ve günlükleri uyum sağlamaktadır. Alan uzmanlarınca yapılan değerlendirmelerde başarılı bulunmuştur.

Resim 32:Gül'ün 1 numaralı çalışması
(Empresyonizm sanat akımı, not ortalaması 75)

Resim 33:Gül'ün 2 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı not ortalaması 86,6)

Resim 34:Gül'ün 3 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı not ortalaması 86,6)

Resim 35:Gül'ün 4 numaralı çalışması
(Pop-art sanat akımı not ortalaması 86,6)

Resim 36: Gül'ün 5 numaralı çalışması (Dadaizm sanat akımı, not ortalaması 86,6)

Demet adlı öğrencinin çalışmaları: Kübizm sanat akımından etkilenerek yapılmış olup üç resmi de bu akıma aittir. Alan uzmanlarınca tüm resimlerin ortalaması bir kez daha alındığında genel ortalaması 81.64 olduğundan başarılı bulunmuştur.

Resim 37: Demet'in 1 numaralı çalışması (Kübizm sanat akımı, not ortalaması 75)

Resim 38: Demet'in 2 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 86,6)

Resim 39: Demet'in 3 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Buket adlı öğrencinin çalışmaları: Ekspresyonizm sanat akımı etkisinde yapılmış 3 üründen oluşmaktadır. Alan uzmanlarının değerlendirilmesiyle geliştirilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Resim 40: Buket'in 1 numaralı çalışması

(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 76,6)

Resim 41: Buket'in 2 numaralı çalışması

(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 78,3)

Resim 42: Buket'in 3 numaralı çalışması

(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 81,6)

Resim 43: Buket'in 4 numaralı çalışması

(Ekspresyonizm- Pop-art sanat akımı,

not ortalaması78,3)

Nükhet adlı öğrencinin çalışmaları: Fovizm, Pop-art ve Kübizm sanat akımlarından etkilenilerek oluşturulmuştur. Alan uzmanlarının değerlendirmesinde başarılı bulunmuştur.

Resim 44: Nükhet'in 1 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 80)

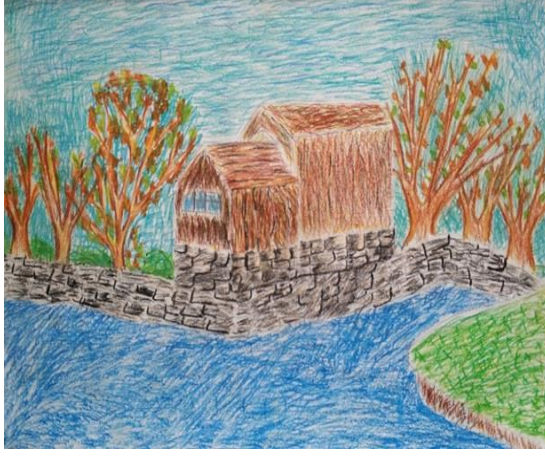
Resim 45: Nükhet'in 2 numaralı çalışması
(Pop-art, Kübizm sanat akımı, not ortalaması 88,3)

Resim 46: Nükhet'in 3 numaralı çalışması
(Pop-art, sanat akımı, not ortalaması 85)

Fatoş adlı öğrencinin çalışmaları: Empresyonizm, Kübizm, Op art, Fovizm ve Sürrealizm sanat akımlarından etkilenilerek resmedilmiştir. Alan uzmanlarının değerlendirmesinde öğrenci orta derecenin üzerinde notlar almış ve başarılı görülmektedir.

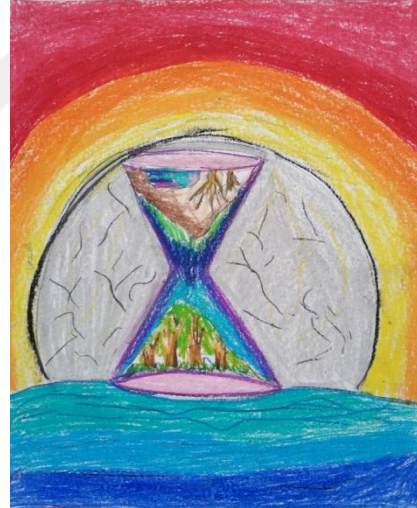
Resim 47: Fatoş'un 1 numaralı çalışması
(Empresyonizm sanat akımı, not ortalaması 86,6)

Resim 48: Fatoş'un 2 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 93,3)

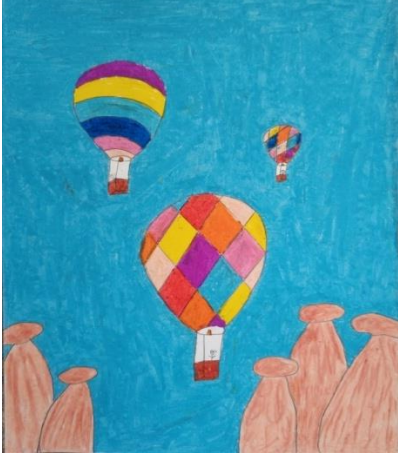

Resim 49: Fatoş'un 3 numaralı çalışması
(Op art sanat akımı, not ortalaması 85)

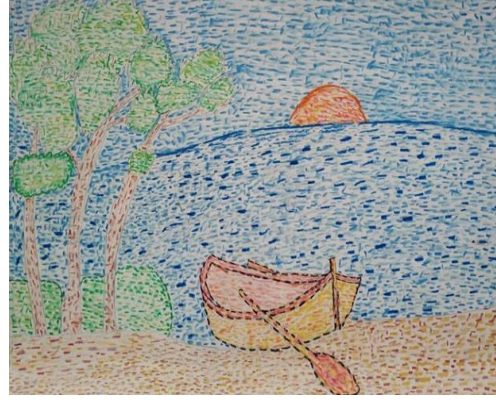

Resim 50: Fatoş'un 4 numaralı çalışması
(Fovizm, Sürrealizm sanat akımı, not ortalaması 85)

Nermin adlı öğrencinin çalışmaları: Kübizm, Fovizm, Ekspresyonizm, Pop-art akımlarından etkilenecek resimler yapmıştır. Alan uzmanlarınca verilen notlarda öğrenci başarılı bulunmuştur.

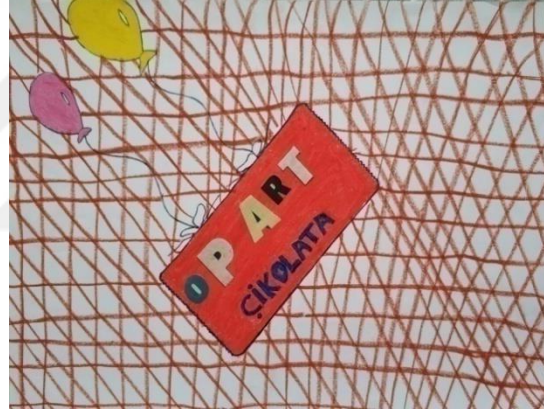
Resim 51: Nermin'in 1 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Resim 52: Nermin'in 2 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 90)

Resim 53: Nermin'in 3 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 85)

Resim 54: Nermin'in 4 numaralı çalışması
(Pop-art sanat akımı, not ortalaması 81,6)

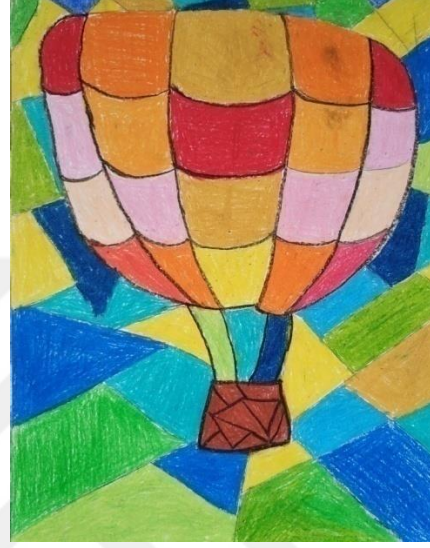
Resim 55: Nermin'in 5 numaralı çalışması (Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 90)

Canan adlı öğrencinin çalışmaları: incelendiğinde genellikle fovizm sanat akımı ile resimler yaptığı görülmüştür. Bir tane kübizm akımına ait çalışması bulunmaktadır. 3 alan uzmanı not ortalaması ise öğrencinin çalışmalarının alan uzmanlarınca başarılı bulunduğunu gösteriyor.

Resim 56: Canan'ın 1 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 93,3)

Resim 57: Canan'ın 2 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 85)

Resim 58: 3 numaralı çalışması

Resim 59: 4 numaralı çalışması

Resim 60: 5 numaralı çalışması

(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 95, Kübizm sanat akımı not ortalaması 91,6 Fovizm sanat akımı not ortalaması 91,6))

Cansu adlı öğrencinin çalışmaları:

Resim 61: Cansu'nun 1 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 76,6)

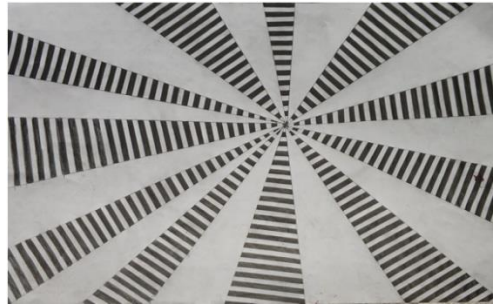
Resim 62: Cansu'nun 2 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 86,6)

Resim 63: Cansu'nun 3 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 78,3)

Resim 64: Cansu'nun 4 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 81,6)

Resim 65: Cansu'nun 5 numaralı çalışması (Op-art sanat akımı, not ortalaması 81,6)

Derya adlı öğrencinin çalışmaları: Sürrealizm, Kübizm, Ekspresyonizm akımlarından oluşmaktadır. Alan uzmanlarınca Derya başarılı bulunmuştur

Resim 66: Derya'nın 1 numaralı çalışması
(Sürrealizm sanat akımı, not ortalaması 78,3)

Resim 67: Derya'nın 2 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 81,6)

Resim 68: Derya'nın 3 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Resim 69: Derya'nın 4 numaralı çalışması
(Sürrealizm sanat akımı, not ortalaması 88,3)

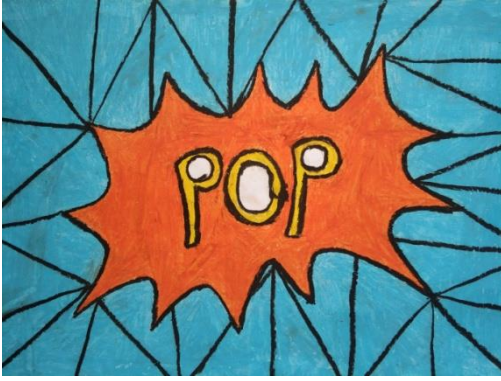
Berna adlı öğrencinin çalışmaları: Kübizm, Pop art ve Fovizm sanat akımlarından etkilenecek resmedilmiş olup alan uzmanlarının değerlendirmesi sonucunda başarılı bulunmuştur.

Resim 70: Berna'nın 1 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 80)

Resim 71: Berna'nın 2 numaralı çalışması
(Pop art sanat akımı, not ortalaması 78)

Resim 72: Berna'nın 3 numaralı çalışması
(Pop art sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Resim 73: Berna'nın 4 numaralı çalışması
(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 93,6)

Zühre adlı öğrencinin çalışmaları: Pop-art ve Kübizm sanat akımı ağırlıklıdır. Tüm resimlerinde Kübizmin etkisi görülüyor. Alan uzmanlarının not ortalamalarına bakıldığında resimleri başarılı bulunmuştur.

Resim 74: Zühre'nin 1 numaralı çalışması
(Pop-art, Kübizm sanat akımları, not ortalaması 76,6)

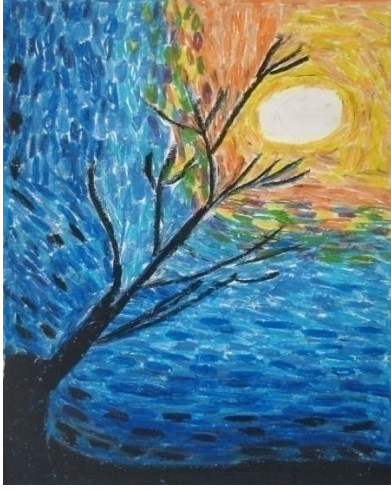

Resim 75: Zühre'nin 2 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Resim 76: Zühre'nin 3 numaralı çalışması
(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 88,3)

Deniz adlı öğrencinin çalışmaları: Empresyonizm, Ekspresyonizm ve Pop-art sanat akımları ile ilgili resimler yapmıştır. Alan uzmanlarınca ürün değerlendirmesinde başarılı bulunmuştur.

Resim 77: Deniz'in 1 numaralı çalışması
(Empresyonizm sanat akımı,
not ortalaması 88,3)

Resim 78: Deniz'in 2 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 88,3)

Resim 79: Deniz'in 3 numaralı çalışması
(Ekspresyonizm, not ortalaması 78,3)

Resim 80: Deniz'in 4 numaralı çalışması
(Pop-art Sanat akımı, ortalaması, 88,3)

Fadime adlı öğrencinin çalışmaları: Kübizm, Ekspresyonizm sanat akımları ile resimler yapmıştır. Alan uzmanlarının not ortalamaları göz önüne alındığında geliştirilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Resim 81: Fadime'nin 1 numaralı çalışması

(Ekspresyonizm sanat akımı, not ortalaması 75)

Resim 82: Fadime'nin 2 numaralı çalışması

(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 80)

Resim 83: Fadime'nin 3 numaralı çalışması

(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 81,6)

Yaren adlı öğrencinin çalışmaları: Empresyonizm, Kübizm ve Op-art sanat akımları ile çalışmalar yapmış olup alan uzmanlarınca yapılan değerlendirmede başarılı bulunmuştur.

Resim 84: Yaren'in 1 numaralı çalışması

(Empresyonizm sanat akımı, not ortalaması 93,3)

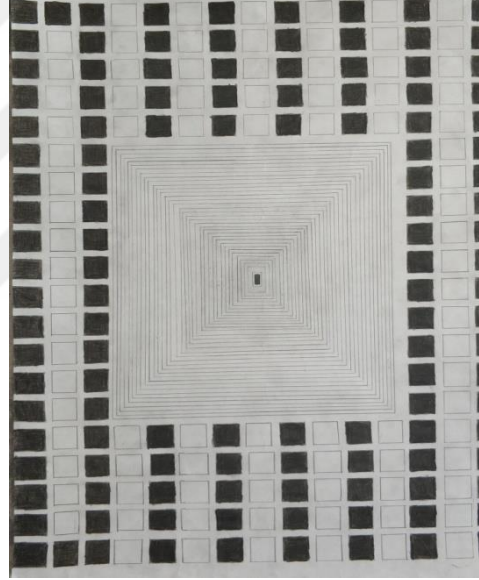
Resim 85 : Yaren'in 2 numaralı çalışması

(Kübizm sanat akımı, not ortalaması 91,6)

Resim 86 : Yaren'in 3 numaralı çalışması

(Kübizm ve Op art sanat akımları, not ortalaması 95)

Resim 87 : Yaren'in 4 numaralı çalışması

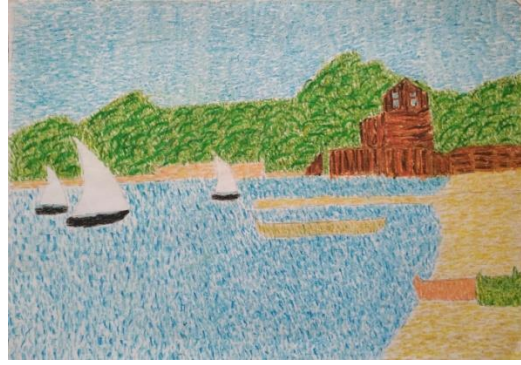
(Op art at akımı, not ortalaması 91,6)

Umay adlı öğrencinin çalışmaları: Empresyonizm, Fovizm ve Dadaizm akımlarından resimler yapmıştır. Özellikle Dadaizm sanat akımı ile ilgili yaptığı hazır nesne kullanımı alan uzmanlarının dikkatini çekmiştir ve alan uzmanlarınca başarılı bulunmuştur.

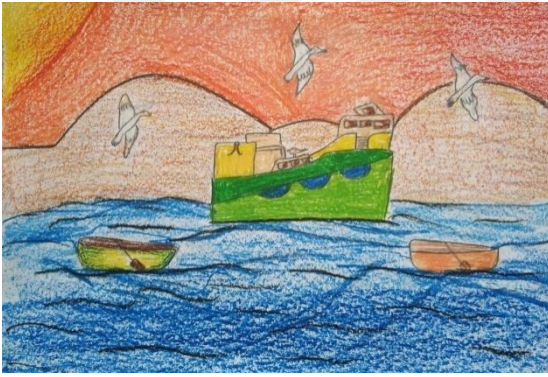
Resim 88 :Umay'ın 1 numaralı çalışması

(Empresyonizm sanat akımı, not ortalaması 83,3)

Resim 89 :Umay'ın 2 numaralı çalışması

(Empresyonizm sanat akımı, not ortalaması 85)

Resim 90 :Umay'ın 3 numaralı çalışması

(Fovizm sanat akımı, not ortalaması 88,3)

Resim 91 :Umay'ın 4 numaralı çalışması

(Fovizm, Kübizm sanat akımları, not ortalaması 85)

Resim 92 : Umay'ın 5 numaralı çalışması (Dadaizm sanat akımı, not ortalaması 91,6)

III.6.8. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamalarına Ait Temalar ve Alt Temalara Ait Bulgular

Şekil 3. Sanat Akımlarına İlişkin Tema ve Alt Temalar

Öğrencilerin sanat akımlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen kodlarla oluşturulan temalar ve alt temalar yukarıda belirtilmiştir. Öğrencilerin 8 haftalık pedagojik sanat eleştirisine yönelik sanat akımlarının işlendiği ders süresince sanat akımlarını tanıma, bilme, açıklama birbirleri ile ilişkilendirmelerinin sonucunda sanat akımlarını tanıma kavramı somut bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler sanat akımları ders süreci öncesinde sadece “Sanat nedir?” sorusunu kısa terimsel ifadelerle belirtebilirken, araştırma sürecinin sonunda sanat akımlarının her birinin tanımsal ifadelerini kullanabilmiştir. Aynı zamanda etkilendikleri ve çalışmak istedikleri sanat akımları ile ilgili fikirler beyan etmişlerdir.

Şekil 4. Öğrencilerin Sanat Akımlarını Tanıma Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar

III.6.8.1. Sanat Akımlarını Tanıma Temasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Pedagojik sanat eleştirisi yöntemine yönelik sanat akımlarının anlatılması sırasında akımlar ikişer haftalık gruplara ayrılarak işlenmiştir. Bu ikişer haftalık dersler sonunda öğrencilere işlenen akımlarla ilgili son çalışma yaprağında bulunan sorular yöneltilmiştir. Aynı şekilde sekiz haftalık ders sürecinin bitiminde öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve sanat akımlarına yönelik görüşleri alınmıştır.

Bu kapsamda 20 Aralık tarihinde ikinci hafta uygulanan son çalışma yaprağında (Ek-4) sorulan “Ders de işlenen Empresyonizm, Ekspresyonizm ve Fovizm Sanat Akımları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna;

Gül, “Empresyonizm anlık çizim, doğadaki görüntüleri birebir açık- koyu-orta renklerle yansıma ve gölge yapmaktır. Fırça darbeleri belirgindir.” Empresyonizmi ‘anlık çizim’ ve ‘fırça darbeleri’ yönünden ele almıştır.

Demet ise; “Empresyonizm, izlenimcilik yani anlık resim demektir. Doğa, kır, orman, köy resimleri ön plandadır. Ekspresyonizm dışavurumculuk ise insanların içinde kötü, korkunç duyguları resmetmeleridir, insana kendini kötü hissettiriyor. Fovizm yırtıcılık.” Diyerek Ekspresyonizm de korku ve duyguyu, Empresyonizm de anı ele almış, fovizm hakkında terimsel ifadeler kullanmıştır. Nükhet ise,

düşüncelerini doğa, vurgusunu duyguları, Fovizm'in boya kullanımı ele alarak "Empresyonizm izlenimcilik doğayı olduğu gibi çiziyorlardı. Ekspresyonizm de duygular ön plandaydı. Fovizm de renkler tüpten çıktığı gibi kullanılıyordu. Canlı resimlerdi." Şeklinde ifade etmiştir.

Fatoş, "Ekspresyonizm de, Empresyonizm'e göre koyu ve karanlık renkler kullanılıyordu. Korku, dehşet, üzüntü ve çılgılık gibi konular yer alıyordu. Fovizm'e yırtıcılar adı verilmişti ve boyalar tüpten alınarak parlak bir şekilde resmediliyordu." Akımlara ait olan anahtar cümlelerin yanı sıra ekspresyonizm ile empresyonizm akımlarını karşılaştırarak ele alabilmiştir.

Nermin ise arkadaşlarından farklı olarak Fovistlerin neşeli, canlı resimlerine değinmiştir. "Empresyonizm, anlık resimlerdir, birçoğu soluk ve cansız görünüyor. Ekspresyonizm dehşet verici resimlerdir. Bu resimlere kendi duygumuzu katabiliriz. Fovizm, neşeli canlı resimler, sevinçli ve mutluluk verici resimlerdir." öğrencilerin çoğunluğu empresyonizm sanat akımı için 'anlık çizimi' ve 'doğa vurgusunu', 'firça darbelerinin belirginliğini' vurgulamış. Aynı şekilde Ekspresyonizm için 'korku, dehşet', 'duygu' Fovizm için ise; 'neşeli', 'sevinçli' ve 'tüpten çıktığı gibi' ifadelerini vurgulamışlardır. Umay arkadaşlarının düşüncelerinin yanı sıra, "Ekspresyonistlerde kişinin kendi duygusunu katması ve bunu kâğıda dökmesi güzel" şeklinde düşüncesini ifade etmiştir (20 Aralık 2018, SÇY).

"Empresyonizm, Ekspresyonizm ve Fovizm akımlarından en çok hangisinden etkilendiniz, aklınızda kalan bir ressam ve eseri var mı?" Sorusuna,

Gül, "Fovizm ve ekspresyonizmden etkilendim, aklımda kalan ressamın adı Much." şeklinde, Demet, "Ekspresyonizm de Much'ın 'Çılgılık adlı resmi aklımda kaldı." ifadelerini kullanmış. Buket ise; " Fovizm ve Ekspresyonizm, Much, Matisse, Ensor." Şeklinde yanıtlamıştır. Canan, Derya ve Zühre etkilendikleri ressam ve eserini, Much ve 'Ölü Anne Ve Çocuk' olarak yanıtlamışlardır. Yaren ise, "Bu akımlardan en çok ekspresyonizm den etkilendim. Ressamın içindeki korkusunu, üzüntüsünü kâğıda dökmesi benim ilgimi çekti. Munch ' Çılgılık' adlı tablosu en çok aklımda kalan eserdir." Şeklinde ifade etmiştir. Cansu,

“Empresyonizm akımı sanatçı ise Van Gogh” olarak Umay ise soruya ilişkin şu yanıtları vermiştir.

“Empresyonizm resim yaparken tam zamanında yapıldığı için daha güzel olur çünkü yaptığım anı unutmam ve an an çizerek daha güzel resim yapabilirim. Tüm renkleri özgürce kullanırım mesela sabahleyin olan bir anı resmediyorum açık renkler kullanırım, öğlen daha açık ve parlak ben öğlen vaktini resmetmek istiyorum. Dikkat çekici bir resim olacağına inanıyorum.” (20 Aralık 2018, SÇY).

“Ders boyunca öğrendiğiniz sanat akımları hakkında bilgi verebilir misiniz?” sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğu SÇY’ de bulunan ilk soru ile aynı yanıtları vermiştir. Ayrıca öğrenci günlüklerinde ‘Van Gogh’ ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır:

Buket, “Bir tane adını bilmediğim bir ressam resimlerinde sürekli sarı renk ve tonlarını kullanmıştı.” Öğrenci burada Von Gogh’dan bahsetmektedir. Aynı şekilde, Nuket, “Hocamız empresyonizm ile ilgili resimler gösterdi. Van Gogh’un resimlerinden bahsetti Van Gogh tüm resimlerde sarı renk kullanmış. Bunu araştırmamızı istedi.” Şeklinde öğrenci günlüğünde dikkatini çeken ressamı ve özelliğini ifade etmiştir. Fatoş ise; “Tahta da hoca bize resimleri anlata anlata gösterirken ben şunun farkına vardım resimlerde hep sarı renkler kullanılmıştı ve hep sarı renginde ışıklanma yapılmıştı. Resimler güzeldi tahtadaki resimler benim ilgimi çekmişti.” (13 Aralık 2018, ÖG).

Cansu, ise “Hocamız bizden resimleri kâğıtlara yorumlamamızı istedi bizde yorumladık. Sonra o resmi kim yapmış akıllı tahtadaki slayttan öğrendik ve slayttaki resimlerde çoğu resimde sarı kullanılmıştı ve en çok sarıyı kullanan kişinin adı Van gogh ve neden kullandığını araştırdım ama sanırım mutluluğun rengi olarak gördüğü için bütün resimlerinde kullanıyor olabilir.” (13 Aralık 2018, ÖG).

Bunlara ek olarak öğrencilerle yapılan görüşmelerde görüşme sorularından “Derste en çok dikkatinizi çeken akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?” Sorusuna

Nermin, “Fovizm, çünkü yırtıcı resimler canlı resimler vardı.” Şeklide yanıt vermiştir. (G)

Diğer bir görüşme sorusu olan “Derste dikkatinizi çekmeyen akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?” soruna; Zühre, “Ekspresyonizm ilgimi çekmedi çünkü resimlerde korku dehşet vardı.” şeklinde cevap vermiştir (G).

3 Ocak tarihli, dördüncü hafta uygulanan son çalışma yaprağında (Ek-4) sorulan, “Ders de işlenen Kübizm ve Fütürizm Sanat Akımları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusunu,

Buket, “Kübizm geometrik şekiller ile yapılıyor. Taklit yerine parçalara ayırarak gördükleri gibi değil de düşündükleri gibi resim yapıyorlardı.” Şeklinde yanıtlamış ve kübizmi geometri ile ilişkilendirmiştir.

Fatoş, “Fütürizm de hareketlilik olduğu için resimler çok karmaşıktı.” ise Fütürizmi hareket olarak nitelendirmiştir.

Derya “Kübizm de sanatçı insanları geometrik biçimde görüyor ve o resmi kendi gördüğü gibi yapıyor. Fütürizm de ise hareket var yani şu şekilde koşan bir at dört değil 20 ayaklıdır diyor.” Yine Kübizm de geometri algısı, Fütürizm de ise hareket algısı vardır (03 Ocak 2019, SÇY). Zühre de Deryanın görüşlerine paralel görüşler belirtmiştir. Birçok öğrencinin cevabı arkadaşlarıyla paralellik göstermektedir.

Son çalışma yaprağında yer alan diğer bir soru olan “Ders boyunca öğrendiğiniz sanat akımları hakkında bilgi verebilir misiniz?” sorusuna; Canan, “Kübizm de ise nesnelere gördükleri gibi değil de istedikleri gibi olması. Picasso arkadaşının vefatından sonra mavi dönemdeki resimlerini yapıyordu. Pembe dönemi de vardı.” Picasso ve dönemlerinden bilgiler aktarabilmiştir.

Öğrenciler ile yapılan görüşmelerdeki, “Derste en çok dikkatinizi çeken akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?” sorusunu;

Demet, “Ben kübizm ‘den etkilendim. Çünkü: insanların savaştan sonra psikolojilerine göre yapıyordu. ‘Guernica’ adlı resimden etkilendim. Sanatçısı, ‘bunu ben yapmadım siz yaptınız.’ diyordu. Bende bir savaş veya katliamı

resmedenlerden etkilendim.” Şeklinde yanıtlamış ve etkilendiği eser ve akımı hakkında bilgi vermiştir. Canan ise, “Kübizm geometrik şekillerle yapıyordu, istedikleri gibi şeyler çiziyorlar gördüğüm gibi değil resimler düşündüğüm gibi diyorlar. Üçgen kafa, üçgen ayak vb. şeyler istedikleri gibi olduğu için dikkatimi çekti.” Şeklinde cevaplayarak kübizm geometri algısını vurgulamıştır.

Zühre'nin öğrenci günlüğünde ise Kübizm sanat akıma yönelik şu görüşler yer almaktadır:

Dersin başında yorumladığımız resim farklıydı siyah, beyaz, gri tonlarda karma karışık duruyordu. Anlamakta önce zorlandım biz çalışma yapraklarını doldurduktan sonra hocamız resmin ne olduğunu anlattı çok şaşırdım. Çünkü resim bir savaş sonrası yapılmış ve bu resmi siz yaptınız demiş yapan kişi sorana bu benim dikkatimi çekti (20 Aralık 2018, ÖG).

17 Ocak tarihli altıncı hafta son çalışma yaprağında (Ek-4) sorulan, “Ders de işlenen Dada ve Sürrealizm Sanat Akımları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusunu,

Demet, “Dadaizm, insanların savaşlardaki psikolojilerine göre resimler yapıyorlardı. Fotoğraftı çizim değil, cisimler vardı. Sürrealizm; gerçekte bir arada olmayan resimleri bir arada resmediyorlardı. ” Şeklinde yanıtlayarak hem ‘savaş’ hem de ‘hazır nesne’, sürrealizm için ‘gerçeklik’ vurgusu yapmıştır.

Nükhet, “Dadaizm' den pek etkilenmedim. Çünkü fotoğraftı sanatçı kendi çizmiyordu. Sürrealizm'den çok etkilendim çünkü gerçek üstü resimler yapıyorlar.” Nuket dada için ‘emek vurgusu’ yaparken sürrealizm için ‘gerçeklik’ vurgusu yapmıştır.

Derya, “Dadaizm bazı materyalleri kullanarak yapılan resimler. Sürrealizm ise kendi düşüncelerini kendi çocukluğunda korktuğu yani mesela canavarlardan korkuyor ama canavarlar yok yani asla var olmayan şeyleri kendileri resmediyorlar.” Hazır nesne ve gerçeklik vurgusunu yinelemiştir.

Zühre, “Sürrealizm daha çok ilgimi çekti. Gerçekte olmayan bir resmi yapıyorlar. Dada da ise cisimle sergiler açıyorlar. Yani bence fazla uğraş yok.” diyerek ‘gerçeklik’ ‘emek’ ve ‘hazır nesne’ vurgusu yapmıştır.

Son çalışma yaprağında diğer bir soru olan “Bu iki akımdan en çok hangisinden etkilendiniz aklınızda kalan bir ressam ve eseri var mı? (Dada ve Sürrealizm)” sorusuna;

Cansu, “Sürrealizm, Salvador Dali ve Eriyen Saatler” yanıtını vermiştir.

Derya, “Sürrealizm akımından etkilendim aklımda kalan bir eser var ama ressamın ismini hatırlamıyorum. Eserin ismini de hatırlamıyorum. Ressam resimde kendini resim yapıyormuş gibi resmetmiş bir duvar vardı. Bulut bir kadın saçı gibiydi. Resimde ressamın kendi çocukken korktuğu canavar vardı.” Derya burada Dali’ye ait olan ‘Anlaşılmaz Öğeler’ adlı tablodan bahsetmektedir (Resim 20).

Öğrencilerle yapılan görüşmede sorulan, “Derste dikkatinizi çekmeyen akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?” sorusunu

Berna; “Dadaizm çünkü fotoğraf sanatı olduğu için hiç ilgimi çekmedi. El emeği olsa daha iyi olur” şeklinde yanıtlayarak, Zühre de benzer bir cevapla; “Dada ilgimi çekmedi. Çünkü olan bir nesneyi fotoğraflıyorlar bence burada bir uğraş yok.” diyerek ‘emek’ vurgusu yapmışlardır (G). Aynı vurgu Gül’ün öğrenci günlüğünde de görülmektedir. Gül’ün öğrenci günlüğünden alıntı ise; “En çok ilgimi çeken şeyse her bir eşyayı resme ve sanata çevirmek ile ilgili olan akım oldu” (17 Ocak 2019, ÖG). Gül burada Dadaizm’den bahsetmektedir.

Yaren’in günlüğünde ise sürrealizm yer almaktadır; “Sürrealizm de figürler asla var olamayacak düşsel bir ortamda resmediliyordu. Bilinçaltı ve rüyaları resmediyorlar” (17 Ocak 2019, ÖG).

14 Şubat tarihli sekizinci hafta son çalışma yaprağında (Ek-4) sorulan, “Ders de işlenen Soyut Sanat, Op-art, Kavramsal Sanat ve Kinetik Sanat, Pop-Art Sanat Akımları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusunu,

Buket, “Pop-art da reklamları kullanıyordu. Kavramsal sanat akımı gündelik hayattandır.” Şeklinde cevap vermiş ve pop-art’ın reklam alanında kullanılmasına dikkat çekerek kavramsal sanatı gündelik yaşamdan alınma olarak yorumlamıştır.

Fatoş, “Op-art ise resim illüzyon şeklinde çizilir. Pop-art ise resimde reklamı, dergi, film gibi çizilir.” Diyerek op-art’a yanılısama, pop-art’a reklam vurgusu yapmıştır.

Canan. “En güzeli soyut sanat da ki Pollock çalışması,” öğrenci, Pollock’a ait olan sıçratma resimlerden bahsetmektedir.

Cansu, “Op Art; Göz yanılısamaları yaratmak için kullanılır.” şeklinde belirlemiştir.

Derya, “Soyut sanat akımı aklımızdan kendi düşüncelerimizle boyayı fırlatarak yapılıyor. Pop-art, reklam kolajla yapılıyordu. Op-art, illüzyon göz yanılısaması vardı.” (14 Şubat 2019, ÖG).

Yaren, “Soyut sanat akımı bana en çok özgürlüğü vurguluyor. Bu sanat akımında eserleri olan sanatçı Jacson Pollock, Pop-art reklam resimleri çiziliyor bu da güzel ve anlamlı, Kavramsal sanat bana gündelik yaşamdan soru soruyor güzel” şeklinde ressam ismi de vererek cevaplayabilmiştir. Soyut sanat akımını ‘özgürlük’ olarak, Pop-art’ı ‘reklam’, kavramsal sanatı ise, ‘gündelik yaşam’ olarak belirtmiştir” (14 Şubat 2019, ÖG).

Öğrencilerle yapılan görüşme de yer alan, “Derste en çok dikkatinizi çeken akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?” sorusunu,

Gül “Derste en çok dikkatimi çeken pop art sanat akımıydı. Çünkü pop art sanat akımının renkleri dikkatimi çekti. Bir de pop artın ilginç reklamı ve göz alıcı görselleri ilgimi çekti ve oluşumundaki renkleri biçimleri ilgimi çekti.” Pop-art’ı kısaca tanımlamıştır. Demet ise; “Pop art reklamları da dikkatimi çekti. Orada bir Coca Cola reklamı dikkatimi çekiyor ve insanlar almak istiyor hemen o yüzden dikkatimi çekti.” bu soruyu cevaplarken ‘reklam’ algısına yönelmiştir (14 Şubat 2019, ÖG).

Bu görüşlere ek olarak Demet'in öğrenci günlüğünde Soyut Sanat ise şu şekilde ifade edilmiş;

“Bu hafta hocamız bize soyut sanat akımı ile ilgili fotoğraflar gösterdi. Soyut resim demek her şeyi söyleyebilmek demekmiş. İlk baktığımız resimde sarı, bordo ve kırmızı renkler kullanılmıştı. Yapan sanatçı ise Piet Mondrian çok sade bir resim olmuş. Haftayı heyecanla bekliyorum” (7 Şubat 2019, ÖG).

Nüket'e ait öğrenci günlüğünde ise soyut sanat şöyle ifade edilmiştir:

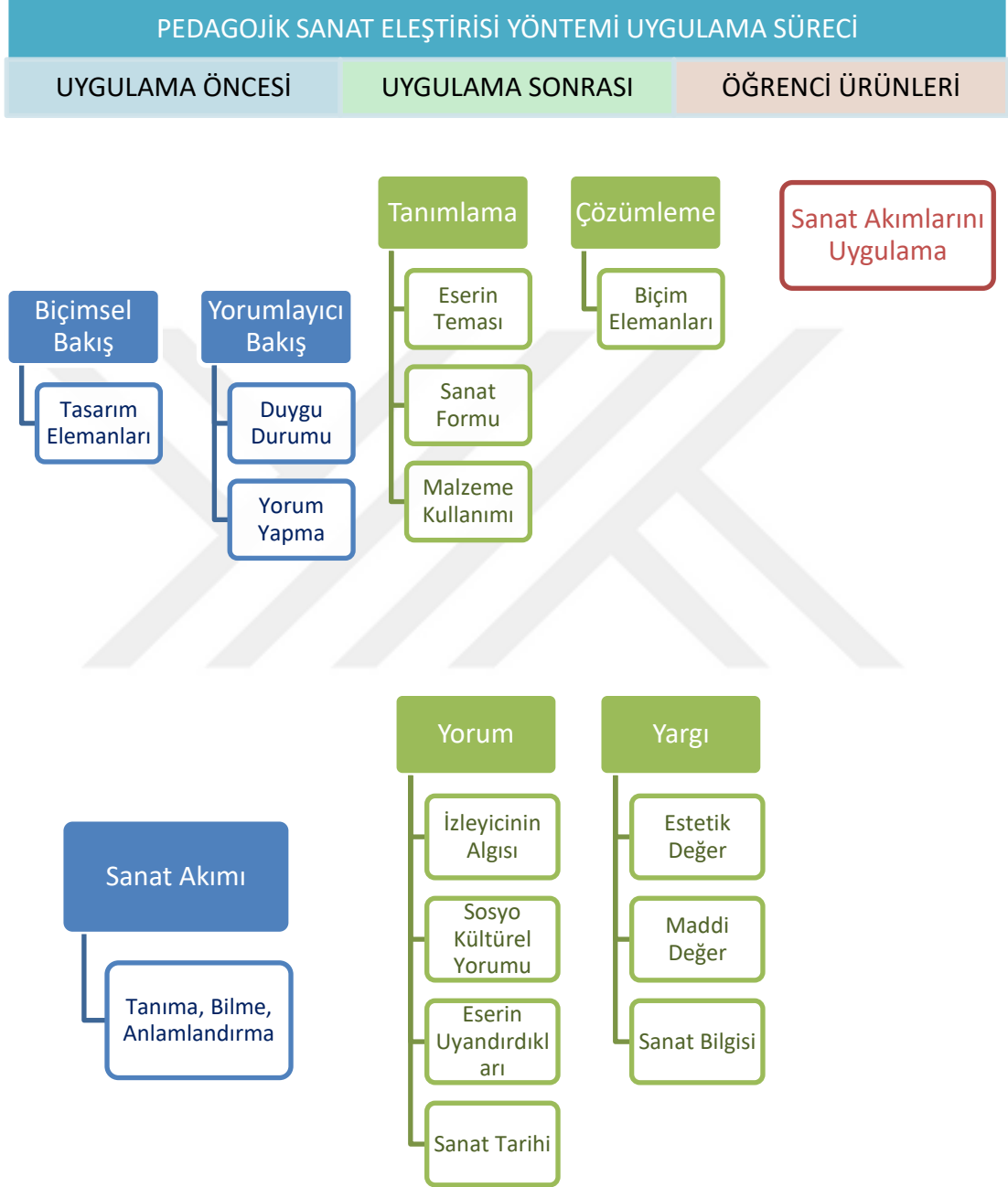
Soyut resimde sanatçının amacı, çizgi ve renkleri düzenli bir biçimde yüzey üzerine yerleştirmek duygusal, saf kompozisyon elde etmektir. İzlenimciler resim yaparken doğaya bakarlardı soyut resim yapan sanatçılar ise kendi içine bakarlarmış. Soyut resim her şeyi yapabilme özgürlüğüdür. Pollock, siyah ve taval üzerine yapılmıştır. Temsilcileri: Kandinsky, Mondrian gibi sanatçılardır (7 Şubat 2019, ÖG).

Sanat akımlarını tanıma temasına genel olarak bakıldığından öğrenciler sanat akımları ile ilgili öğrendikleri bilgileri ve düşüncelerini ifade edebilmişlerdir. Teorik bilgilerini geliştirerek uygulama için alt zemin hazırlayabilmişlerdir. Sanat akımlarına dair bilgi edinmiş, özümsemiş ve kavramışlardır.

Araştırmanın 5. Alt amacı olan “Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?” sorusu sanat akımlarını tanıma teması ile ilintilidir. Bu tema kapsamında öğrencilerin günlüklerinden, görüşmelerinden ve çalışma yapraklarından elde edilen veriler ile öğrencilerin sanat akımları hakkındaki görüşleri yer almıştır.

III.6.8.2. Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi Uygulama Süreci

Şekil 5. Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi Uygulama Süreci Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar

III.6.8.2.1. Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulama Öncesi Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Pedagojik sanat eleştirisi uygulama süreci teması altında yer alan uygulama öncesi alt temasına hizmet eden öğrenci görüşme sorularından “Bir eser inceleme ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” ve “Sizce bir eser nasıl incelenir?” soruları öğrencilere sorulmuştur. Öğrenciler bu soruları ‘Biçimsel bakış’, ‘Yorumlayıcı bakış’ ve ‘Sanat Akımı’ ile açıklamışlardır. Buna göre ilk soru için;

Gül, “Bir eser incelenirken duygu ve düşünceler katılır. Resim hakkında biz de bir şeyler söyleriz.” (G). Diyerek yorumlayıcı bakış acısı ile yaklaşmıştır.

Demet, “Bir eser incelenirken ilk önce izlenir. Mesela bir sanatçı resim yaparken empresyonizm gibi izler ve sonra resimleri kendi yorumlar katarak yapar. Boyalarını şekillerini izlediği şekillere göre seçer.” (G). Demiş ve sanat akımı vurgusu yapmıştır.

Buket, “Hangi sanat akımı nerede yapılmış olabilir? Neler anlatıyor? Hangi ruh haliyle yapmıştır? Kim yapmıştır? Ünlü bir ressam mı yoksa yeni bir ressam mı?” (G). Duyguları işe koşarak yorumlayıcı bir yorum getirmiştir.

Fatoş, “Kendi duygu ve düşüncelerini nasıl kattığına renklerin nasıl kullanıldığına hangi resmin nerede ve ne zaman yapıldığına bu şekilde incelenebileceğini düşünüyorum.” ve Canan, “Hoca bize akımları anlatmadan önce bu resim akımlarına sadece güzel olup olmadığına bakardım. Şimdi ise hangi akım olduğuna renklerine duygu ve düşüncelerini nasıl diye bakıyorum. Açık renkler mi kullanmışlar koyu renkler mi? Fırça darbeleri nasıl gibi...”(G). Biçimsel yaklaşım, tasarım elemanlarını vurgulamışlardır.

“Sizce bir eser nasıl incelenir?” sorusuna ise;

Demet, “Bir eser incelenirken ilk önce izlenir. Mesela sanatçı resim yaparken empresyonizm gibi izler ve sonra resimleri kendi yorumlar katarak yapar. Boyalarını şekillerini izlediği şekillere göre seçer.” (G). Sanat akımı ve biçimini vurgulamış.

Derya, “Bence eser de ne nasıl olduğuna bakılmalı, renklere bakılmalı, çizgilere bakılmalı sonra mekân nasıl yapılmış ve arka renkleri nasıl kullanılmış diye

bakarım şekillerine göre bakarım.” (G).Yorumlarında tasarım elemanlarına yer vermiş ve biçimsel yönden yaklaşmıştır.

Umay, “Eser incelerken daha çok düşünce ile hareket ederiz. Resim canlı mı? Yoksa dehşet verici mi? diye bakılır. Canlılığı soğuk renkle mi? Sıcak renkle mi? Vermiş. diye bakılır.” (G). Sanat akımları ve tasarım elemanlarını belirterek biçimsel bakış ile yaklaşmıştır.

Uygulama öncesi alt temasında öğrenciler eser inceleme ile ilgili görüşlerini dile getirmiştir. Eser incelemesini biçimsel, yorumlayıcı ve sanat akımı bazında ele alan öğrencilerin bu görüşleri 5.alt amaç olan, “Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?” sorusuna hizmet etmektedir.

III.6.8.2.2. Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulama Sonrası Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Pedagojik sanat eleştirisi uygulama sonrası alt teması ele alındığında ise; tanımlama, çözümlenme, yorum ve yargı kodlarına ulaşılmış. ‘Tanımlama’ kodunun altında oluşturan kodlar; Eserin teması, sanat formu, malzeme kullanımı olarak, ‘çözümlenme’ kodunun altında oluşturan kodlar; biçim elemanları olarak, ‘yorum’ kodunun altında oluşturan kodlar; izleyici algısı (duygu durumunun yorumu), sosyo-kültürel yorum (Öykü-mitoloji), eserin uyandırdıkları, sanat tarihi olarak belirlenmiştir. Son olarak ‘yargı’ kodunun altında oluşturan kodlar; estetik değer, maddi değer (para, statü), sanat bilgisi başlıklarında oluşmuştur. Söz konusu kodlar oluşturulurken pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağında (Ek-5) yer alan sorular birbiri ile ilişkilendirilerek öğrencilerin cevaplarına göre oluşturulmuştur.

Tablo 12. Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprığı Alfred Sisley “Port Marly’de Sel Baskını” (Resim 29)

KODLAR	ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
TANIMLAMA	
Eserin Teması	<p>“Empresyonizm, resimde kayıklar var bu kayığın içindeki adamlar işçi olabilir. Ağaçlardan bir şeyler alıyor ya da balık tutuyor olabilirler.”(Nükhet)</p> <p>“Bana göre resimde her yeri sel basmış ve insanlar dışarı çıkmakta veya herhangi bir yere gitmekte zorlanıyorlar. Resimde bunlar oluyor. Empresyonizm”(Fatoş)</p> <p>“İnsanların, yalnızlık duygusu çabası. Bu resimde gül dalgalanıyor, kayıklar hareket ediyor. Empresyonizm”(Gül)</p> <p>“Resimde bir köy veya kasabayı sel basmış, Empresyonizm” (Canan)</p> <p>“Bir ev var ve yerler su içinde su basmış gibi görünüyor, Empresyonizm”(Cansu)</p> <p>“Resimde selin içinde kalmış evler, otlar, çalılar var, Empresyonizm (Berna)</p> <p>“Bir yeri yeni mahalle gibi bir yeri sel basmış, Empresyonizm”(Zühre)</p> <p>“Bence resmin konusu sel olan bir yeri anlatıyor ve onun zorluklarını, Empresyonizm” (Umay)</p>
Sanat Formu	<p>“Bence denizin dokusu daha etkin gözüküyor. Yani eğri dalgalanıyor, sarı, turuncu, mavi, koyu yeşil, siyah, mavi, kahverengi vb.”(Umay)</p> <p>“Kapının şekli (dikdörtgen), Düz çizgiler var. Yeşil, turuncu, mavi, kahverengi, beyaz gri renkler.” Yaren</p> <p>“Turuncu, beyaz, mavi, yeşil, kırmızı, kahverengi” (Fadime)</p> <p>“Düz ve eğri çizgiler, Turuncu, beyaz, mavi, yeşil, kırmızı, kahverengi” (Zühre)</p> <p>“Düz, yamuk çizgi, suyun dokusu, Turuncu, ten rengi, yeşil, kahverengi, mavi, siyah, kırmızı” (Derya)</p> <p>“Düz çizgiler, eğri çizgiler, Mavi, sarı, yeşil, beyaz, siyah, turuncu, suyun dokusu” (Canan)</p> <p>“Yağlı boya dokusu ve deniz, su dokusu, Dikdörtgen, çardak görüyorum, Turuncu, kahverengi, mavi, siyah, yeşil, Bu çalışma resim sanatı formundadır (Nermin)</p>

<p style="text-align: center;">Malzeme Kullanımı (3,4,5. Sorulardan oluşmaktadır)</p>	<p>“Kurşun kalem, sulu boya, yağlı boya (kurşunla çizmiş sonra boyanmış)” (Fadime)</p> <p>“Olur. Çünkü boyayı değiştirir, koyulaştırırsa canlı olur.” (Buket)</p> <p>“Ressam mutluya daha canlı boyalar kullanır. Onun için önemli, bence değişiklik olur. Mesela ressam üzgün ama koyu renkler yok onun için canlı renklerle mutlu resim yapıyor.” (Nükhet)</p> <p>“Bence ressam sadece yağlı boya kullanmış, Eserde sıkıcı, cansız renkler kullanılmış bu ressamın ruh hali ile ilgili yani ressam burada üzgün olabilir (sel basmış gibi duruyor)” (Nermin)</p> <p>“Yağlı boya, sulu boya pastel boya, akrilik boya olabilir.” (Canan)</p> <p>“ Boya, yağlı boya, evet renkler, semboller değişirse fikir de değişir, Fırça darbeleri, geometrik şeklini belirginleştiriyor.” (Derya)</p> <p>“Evet olur bence bir boya kullanır onu istediğini kafasında canlandırdığı şeye boyar. Ama farklı bir malzeme kullandığı zaman o resmi farklı anlatabilir.” (Umay)</p>
ÇÖZÜMLEME	
<p style="text-align: center;">Biçim Elemanları</p>	<p>“Renkler soğuk renkler bence sıcak renkler kırmızı, turuncu, sarı var. Fırça darbeleri hem geniş hem de dar kullanılmıştır. Sanatçı mekânı her ikisiyle oluşturmuştur. Renk de biçim de kullanılmıştır. Koyu renkler ve açık tonlu renkler kullanılmıştır.” (Gül)</p> <p>“Soğuk renkler daha baskın görünüyor. Sıcak ve soğuk renkleri beraber kullanmış ve zıt renkleri kullanarak dengeyi sağlamış, Fazla zıtlık gibi değerler ile derinliğin sağlanması, koyu ve açık renk değerleri ile derinliğin sağlanması,” (Nükhet)</p> <p>“Soğuk renkler baskın gözüküyor resimde yeşil ton daha baskılı kullanılmıştır. Geniş şeklinde kullanılmıştır. Fırça darbeleri ayrıca dar da kullanılmış olabilir. Sanatçı mekânı biçimle oluşturmuştur. Koyu renkler var. Açık koyu renkler kullanılmıştır ve bir de gölgeleme şeklinde kullanılmıştır. Hafif gölgeleme var zıtlıklar var bulutla evin turunculuğu” (Fatoş)</p> <p>“Sarı (sıcak) , yeşil (soğuk) , mavi (soğuk) , beyaz renkler kullanmış. Soğuk ve sıcak renkleri bir arada kullanarak denge oluşturmuş.” (Nermin)</p> <p>“Sıcak; turuncu, kırmızı, sarı, soğuk; mavi, yeşil resimde baskın duran renkler turuncu, mavi, yeşildir. Resimde fırça darbeleri belli resim, bulutlar mavi ve yeşil ağaçlar dalgalanıyor. Onların sesini duyuyorum. Açık- koyu değerler belli, hafif gölgeleme, zıtlık yok ” (Derya)</p> <p>“Bence soğuk renk çünkü göl her yeri kapladığı için daha çok gözüme gözüküyor. Sonra bulutlar daha ön planda ağaçlar, daha çok ön planda, zıtlık var. Şöyle; sıcak ve soğuk renklerin kullanılması” (Umay)</p>
YORUM	

İzleyicinin Algısı (Duygu durumu)	<p>“Sanat eseri bana insanın düşüncesini duygusunu anlatıyor. Çünkü insan düşüncesiyle hareket ederek resim yapar.” (Umay)</p> <p>“Üzüntü çünkü kasabayı sel basmış bu da insanı üzüyor.” (Yaren)</p> <p>“İnsanların çaresizliğini anlatıyor.” (Deniz)</p> <p>“Huzur ve sessizlik” (Cansu)</p> <p>“Sel olmuş kayıkla ulaşım yapıyorlar çaresizler.” (Canan)</p> <p>“Yalnızlık duygusu ve karamsarlık” (Gül)</p>
Sosyo-kültürel Durum(6,7. Sorular)	<p>“Sel olduğu için insan etkinliği azdır. İnsanların olmadığı yerde kültürel ve sosyal farklılıkları göremeyiz. İnsanlar selde evlerini, eşyalarını, canlarını kaybederler. Dramatize ederek bize bunları anlatmış.” (Gül)</p> <p>“Kültürü, Avrupa ülkesidir, Öykü anlatmıştır.” (Demet)</p> <p>“Venedik ülkesine benziyor orada da insanlar bir yerlere kayıkla gidiyorlar.” (Nükhet)</p> <p>“Batı toplumunu yansıttığı için inanış ve kültürel olarak farklı” (Berna)</p>
Eserin Uyandırdıkları (10,11,12,13,17,18,19)	<p>“Kayığı, canlı bir mekânın olmasını, selden dolayı seli sevmesi olabilir. Toprak kokuyor, ağaçlar sanki elinizle birleşik olduğu için ağaçların yaprakların kokusu” (Umay)</p> <p>“İnsanların çaresizliği ve üzüntüsü” (Yaren)</p> <p>“İnsanlar evlerine bile giremiyorlar çok kötü” (Deniz)</p> <p>“Su ve havanın kokusu var.” (Derya)</p> <p>“Doğayı güzelleştirmek ve her insanda farklı his uyandırmak, huzur kokuyor” (Cansu)</p> <p>“Dalga sesleri, yaprak hışırtıları” (Nermin)</p> <p>“Sanat eseri karşısında kendimi mutlu hissediyorum. Çünkü bana huzur katıyor” (Fatoş)</p> <p>“İnsanlar kendi hayatlarını, bundan sonra ne yapacaklarını düşünüyorlar. Birbirlerine yardım ediyorlar. Kıyafetleri ıslaktır.” (Gül)</p>
Sanat Tarihi (15.soru)	<p>“Eleştirecek olursak seli bir yerin daha çok koyu ve dehşet verici bir şekilde isterdim. Koyu renkler kullanabilirdi.”(Umay)</p> <p>“Resmi yapan sanatçı empresyonizm akımını seviyor. Resmi de empresyonizm akımıyla yapmış” (Derya)</p>
YARGI	
Estetik Değer (1.2.3. soru)	<p>“Ortaya eserini koyan biri beğeniyor ve içine sınıyorsa bu onun için iyi ve güzel bir eserdir. İnsanlar da karar verebilir güzel ya da iyi olduğuna.” (Gül)</p> <p>“İyi sanat demek bir insana bir his bırakmaktır.” (Demet)</p> <p>“Bence sanatçının ünlü olması önemli değil. Bir resim güzelse güzeldir. Ressamın ünlü olup olmamasıyla ilgili değildir.” (Nükhet)</p> <p>“İnsanların düşüncelerini ve duygularını bire bir resme aktardığını ve o resme canlılık kattığını düşünüyorum.” (Fatoş)</p> <p>“Hayır ünlü olunca eseri daha güzel olmaz yorumlamaya bağlı.” (Canan)</p> <p>“Akımları bilen kişiler karar verebilir. Bir resmin akımı hakkında bilgisi olan bir kişi resme yorum yapabilir bence” ((Derya)</p> <p>“İyi sanat iyi çizim demek çizimlerini daha insana çok anlatmaları demek” (Umay)</p> <p>“Bence iyi sanat sanatçıya bağlıdır. Sanatçının fırça darbeleri vb. güzel olan bir şeyi anlattı ise güzeldir.” (Deniz)</p>
Maddi Değer	<p>“Bence fazladır. Çünkü bu resim yaşanmış yani gerçekçi” (Yaren)</p> <p>“Bu sanat eserini insanların hislerine tercüman olduğu için sevdim. Büyük bir emek var. Harika bir çizim olmuş. Paha biçilemez.”(Gül)</p>

	<p><i>“O kadar güzel ki değer biçemiyorum.” (Buket)</i></p> <p><i>“Tahminen baya tutabilir ama rakam verecek kadar bilemiyorum. Bence bir durum simgesidir.” (Fatoş)</i></p>
<p>Sanat Bilgisi (4. soru)</p>	<p><i>“Sanat bilgim arttı şöyle daha çok şeyler öğrendiğimi ve hemen yorumlayabildiğimi fark ettim.” (Umay)</i></p> <p><i>“Evet farklı alanlarım ortaya çıktı ve ilgim arttı” (Gül)</i></p> <p><i>“Evet, renklere bakış açım değişti.” (Buket)</i></p> <p><i>“Evet gelişti. Çünkü öğrendim ve bilgilerimi topladım.” (Fatoş)</i></p> <p><i>“Renklerin uyumu ön plana çıktığı için geliştim.” (Nermin)</i></p> <p><i>“Evet bir eser yorumlamayı öğrendim.” (Derya)</i></p>

Pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağından elde edilen veriler araştırmanın 1. alt amacı olan “Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir?” sorusuna hizmet etmektedir. Bu kapsamda çıkan kodlara dayanarak öğrenciler, eserleri; Eserin teması, sanat formu, malzeme kullanımı, biçim elemanları, izleyicinin algısı, sosyo-kültürel yorum, eserin uyandırdıkları, sanat tarihi, estetik değer, maddi değer ve sanat bilgisi bakımından incelemişlerdir.

Pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağı uygulamasında, araştırmanın 3. Alt amacı olan “Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?” sorusuna hizmet eden veriler Tanımlama kodu altında ‘eserin teması’ başlığında yer almaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu gösterilen eserin hangi sanat akımına mensup olduğunu yanıtlayabilmiştir.

Araştırmanın 7.alt amacı olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusuna pedagojik sanat eleştirisi uygulama sonrası yargı kısmında sorulan “Bu sanat eseriyle bilginiz arttı mı, (gelişti mi?)” sorusuyla ilintilidir. Öğrencilerin cevapları tablo.12’de verilmiş olup ‘sanat bilgisi’ başlığı altında ele alınmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bilgilerinin arttığı yönde görüş bildirmiştir.

Tablo 13. Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yapağı Henri Matisse “The Red Room (Resim 30)

KODLAR	ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
TANIMLAMA	
Eserin Teması	<p>“Eserin teması çiçekler. Resimde kadın masayı hazırlıyor ya da meyveleri topluyor. Fovizm”(Gül)</p> <p>“Yemek hazırlayan bir hizmetçi, Fovizm” (Nükhet)</p> <p>“Eserin teması, meyve ve sebze. Bu resimdeki kadın masaya dökülen meyveleri ve sebzeleri toplamaya ve bir düzen içerisine sokmaya çalışıyor. Fovizm”(Fatoş)</p> <p>“Bence eserin konusu canlılık, güzellik. Resimde hareketlilik var. Fovizm”(Nermin)</p> <p>“Mutlu bir evde mutsuz bir kadın meyve tabağı hazırlıyor.” (Fadime)</p>
Sanat Formu	<p>“Bence duvardaki şekiller çok net bir şekilde çıkmış sarmaşık gibi her yeri sarmış.”(Umay)</p> <p>“Resim, guaj boya” (Yaren)</p> <p>“Renklerde sıcak renk kullanıldığı için mutludur. Değişik malzemeler kullanılırsa illaki fikir de ufak bir değişim olur.” (Fadime)</p> <p>“Bence bu çalışma resim sanatı formundadır.” (Nermin)</p> <p>“Bana göre seramik bir resimdir. Çünkü desenlerle yapılmış ve ona benzetildiğini düşünüyorum.” (Fatoş)</p> <p>“Bu eserde kullanılan malzemeler yağlı boya” (Gül)</p>
Malzeme Kullanımı (3,4,5. Sorulardan oluşmaktadır)	<p>“Bence olur. Çünkü her malzemenin kendine özgü bir fikir olduğunu düşünüyorum. Renkler bile fikri değiştirdiğini gösterir.”(Umay)</p> <p>“Boyalar tüpten çıktığı gibi kullanılmış, pastel boya kullanmış.”(Fadime)</p> <p>“Boya ve fırça farklı malzeme ile değişme olabilir. Mesela sağlıklı yiyecek çizmiş kendini sağlıklı hissediyor. Fakat fast food çizseydi kendini sağlıksız hissediyor olabilir.”(Berna)</p> <p>“Yağlı boya, farklı malzeme olursa değişim olur. Renkler semboller değişirse fikirler de değişir.”(Derya)</p> <p>“Boya ama sanki pastel boyayla yapılmış gibi duruyor.” (Cansu)</p> <p>“Bence fovizm akımına benziyor. Bunun için sanatçı boyayı tüpten çıktığı gibi kullandığı için boyalar canlı.”(Nükhet)</p>
ÇÖZÜMLEME	
Biçim Elemanları	<p>“Sıcak ve soğuk renkleri kullanmış böylece dengeyi oluşturmuştur. Sanatçı mekânı biçimle oluşturmuştur. Fırça darbeleri geniş ve dar kullanılmıştır.” (Gül)</p> <p>“Zıt renkleri kullanmamıştır. Bence renkler uyumlu” (Demet)</p> <p>“Gölgeleme var, açık koyu renkler var, derinlik var” (Buket)</p> <p>“Dar pasajlar kullanmıştır. Çünkü resimde küçük bile olsa boşluklar kapanmıştır.” (Fatoş)</p> <p>“Zıt renkler bir arada kullanılmış, uyumlu bir şekilde kullanılmıştır. (sarı, kırmızı, mavi renkler daha baskın görünüyor.)” (Nermin)</p> <p>“Sıcak renklerden kırmızı baskın görünüyor” (Derya)</p> <p>“Açık renkler, gölgeleme yok, zıt renkler var.” (Berna)</p> <p>“Koyu değerler fazla kullanılmamış, gölgeleme yok, açık renk değerleri ile derinliği sağlamıştır.” (Fadime)</p>

YORUM	
İzleyicinin Algısı (Duygu)	<p>“İç açıcı çünkü baya bir açık renk kullanmış meyvelerin açıklığı, doğanın renkli ve çiçeklerin olması” (Umay)</p> <p>“Neşeli, sevinçli, mutlu duyguları uyandırıyor.” (Yaren)</p> <p>“Bence bu ev mutlu ve huzur veriyor ama kadın kafayı bir şeye takmış mutsuz bir duygu uyandırıyor.” (Fadime)</p> <p>“Canlılık ve karmaşıklık (gözümü çok yoruyor)” (Nermin)</p>
Sosyo-kültürel Durum(6,7. Sorular)	<p>“Bence evin içinde yaşayan fakat dışarı çıkmak isteyen kişiyi anlatıyor.” (Gül)</p> <p>“Bence sanatçı kendi evini ve hizmetçisini çizmiş” (Nükhet)</p> <p>“Bence kültürel bir mesaj iletiyor. Çünkü her insanın bir kültürü vardır. Orada da kadının kültürünü yansıtmıştır.” (Fatoş)</p> <p>“Bence konuyu mitolojik olarak da dramatize olarak da anlatmamış. Çünkü dramatize anlatsaydı biraz daha soluk renkler kullanırdı.” (Nermin)</p> <p>“Çinli ve Japon sanatını andırıyor.” (Canan)</p>
Eserin Uyandırdıkları (10,11,12,13,17,18,19)	<p>“Çiçeklerin çok olması daha çok baharı anımsattıyor. Kıyafeti biraz hizmetçiyi anımsattıyor.” (Umay)</p> <p>“Giydiği kıyafet bana hizmetçiyi anımsattı ve masada ki tabağa meyve diziyor.” (Yaren)</p> <p>“Mesela kadının evi canlı mutlu bir eve benziyor ama kadın mutsuz.” (Fadime)</p> <p>“Meyveleri topluyor, kıyafetleri Japonu anımsattıyor.” (Deniz)</p>
Sanat Tarihi (15.soru)	<p>“Ben bir sanatçıyım bu da benim eserim doğayı çok sevdiğim için buna eve taşımak istedim. Çiçekler beni mutlu hissettiriyor evimi canlı renge boyadım ki daha mutlu hissedeyim diye.” (Umay)</p> <p>“Hocanın öğrettiği, öğrendiğimiz akımlardan yola çıkarak bir şeyler söyledim. Fovizm derdim.” (Canan)</p> <p>“Canlı olduğu için beğenirdim. Ama karışık olduğu için eleştirirdim.” (Nermin)</p> <p>“Neden bu renkleri kullandığımı sorardım. Bu resimde neden çiçekler daha çok çizilmiştir diye sorardım.” (Fatoş)</p>
YARGI	
Estetik Değer (1.2.3. soru)	<p>“Bence iyi sanat resmin güzel olması değil, duyguları renkler yansıtıyor mu, biçimi şekli önemli. Bence bu işi bilen herkes karar verebilir.” (Nükhet)</p> <p>“Kişinin bakış açısı ve görüşüne göre değişir.” (Canan)</p> <p>“Bence sanat duygu ve düşüncelerini ortaya katmaktır, giyim kuşamına önem vermektir.” (Cansu)</p>
Maddi Değer	<p>“Bence bütün resimler paha biçilemezdir.” (Nükhet)</p> <p>“Tahmin edemem ama çok tutar.” (Fatoş)</p> <p>“Evet. Bunu yapmak bir yetenek işidir. Üst düzey göstergesidir.” (Nermin)</p> <p>“Bir ünlü yaptıysa pahalıdır. Ama ünlü biri yapmadıysa fazla pahalı değildir.” (Cansu) “1000 TL” (Derya)</p> <p>“Bence bir değer verilemez. Çünkü yapan sanatçı için önem taşırken başka insanlar için sıradan resim olabilir.” (Berna)</p>
Sanat Bilgisi (4. soru)	<p>“Evet, sanat bilgim gelişti” (Nermin, Cansu) “Evet, resimleri daha güzel yorumlayabiliyorum.” (Berna), “Evet bilgim arttı. Mesela boyalar nasıl kullanıldığını öğrendim.” (Fadime) “Daha çok bilgimi arttırdığımı hissediyorum.” (Umay)</p>

Pedagojik sanat eleştirisi yöntemini uygulama sonrası temalar altında ele aldığımız bir önceki tablonun yorumunda araştırmanın alt amaçlarına değinmiştik. Bu tablomuzda ise öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi çalışma yapraklarında araştırmacı tarafından gözlemlenen ölçütlere göz atalım:

Ek-6’da verilen gözlem formunu araştırmacı her pedagojik sanat eleştirisi çalışma yaprağı sonunda tutmuş olup genel olarak şu kanıya varılabileceğini değerlendirmiştir. Öğrenciler genel olarak gözlem formunda yer alan ölçütleri gerçekleştirebilmiş ve kazanımları sağlamıştır. Eserin nitelikleri, estetik yargı, kişisel-toplumsal faktörler, sanat elemanları, sanatsal düzenleme öğeleri, eserin teması, eserin hangi sanat akımına ait olduğu ve eserlerden yola çıkarak özgün ürün ortaya çıkarabilme kazanımlarının gerçekleştiğini uzman görüşlerine de dayanarak söyleyebiliriz. Bu sonuçtan da çıkarılacağı üzere 7. alt amacımız olan “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusuna yanıt vermiş oluyoruz. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kazanımlara yanıt vermiştir.

Tablo 14. *Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağı James Ensor’un “Entirika” (Resim 30)*

KODLAR	ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
TANIMLAMA	
Eserin Teması	<p>“Çelişkili yüz ifadesi ve Ekspresyonizm akımı” (Gül) “Korkulu, korkunç bir an, Ekspresyonizm” (Nermin) “Ortadaki kişiyi esir almışlar bir kadın korkuyor arkadaki maskeliler gülüyor” (Zühre) “İnsanlar sanki karnaval varmış gibi” (Fadime)</p>
Sanat Formu	<p>“Resim” (Umay) “Resim Ekspresyonizm akımıyla yapılmış” (Derya) [Öğrencilerin büyük çoğunluğu resim yanıtını vermiştir. Diğer çalışmalarında karışıklık gözlemlense de bu çalışmalarında neredeyse hepsi sanat formunu doğru yorumlamıştır.]</p>

Malzeme Kullanımı	<p>“Guaj ve yağlı boya” (Buket) “Yağlı boya” (Nükhet, Yaren)</p> <p>“Renkler ve oradaki insanların korkutucu olması sanatçının duygularını aktarmakta rol oynar.” (Derya) “Boya, fırça” (Berna)</p> <p>“Eserde kullanılan malzemeler sanatçının düşüncelerini insanın yüz şekilleri ve giyimi ile duygularını aktarır.” (Umay)</p>
ÇÖZÜMLEME	
Biçim Elemanları	<p>“Hem açık hem de koyu ikisi bir arada kullanılmış. Gölgeleme var ama hafif çok fazla bir zıtlık yok bence olması gerektiği gibi” (Umay)</p> <p>“Koyu ve açık renk diğerleri derinliği sağlamış” (Yaren)</p> <p>“Kırmızı ve yeşil renk belli oluyor, sıcak, soğuk renkler bir arada kullanılmış” (Deniz)</p> <p>“Sıcak da soğuk da renkler kullanılmış” (Berna)</p> <p>“Mavi daha baskın soğuk renkler” (Derya)</p> <p>“Zıt renkler bir arada kullanılmış "uyumlu" (Nermin)</p> <p>“Geniş pasajlar kullanmıştır.” (Nükhet)</p>
YORUM	
İzleyicinin Algısı (Duygu durumu)	<p>“Korku, eğlenceli karışık duygular içeriyor.” (Gül)</p> <p>“Kötü duyguları uyandırıyor” (Demet)</p> <p>“Yüzleri biraz korkunç hem de palyaço gibi sebebini bilmiyorum ama korku var.” (Canan)</p> <p>“İnsanlar korkutucu palyaçolara gibi” (Derya)</p> <p>[Öğrenciler çoğunlukla korku ve dehşet olarak aynı kaniya varmış ve Ekspresyonizm akımı özelliği olan korku ve dehşeti dile getirmiştir.]</p>
Sosyo-kültürel Durum(6,7. Sorula)	<p>“Bana göre dramatize ederek bir olay anlatmıştır. Çünkü insanların kötü bir durumda olduğunu yansıtıyor ve oradaki tepkisini yansıtıyor.” (Nükhet)</p> <p>“Bence kötü, korkunç olaylar yaşarsak hep birlikte olursak mutlu oluruz. Bunu anlatmaya çalışıyor olabilir.” (Berna)</p> <p>“Bence eski bir eser çünkü zenginin kafasındaki şapkayı şimdi değil eskiden takıyorlardı.” (Yaren)</p> <p>[Öğrenciler genellikle bu soruya cevap vermemiştir.]</p>
Eserin Uyandırdıkları	<p>“Bu sanat eserinde bence eğlence var. Ama eğlencede bir farklılık var. Palyaçoların daha güzel olması gerekirken korku verici bir şekilde olmaları festivalin daha soğuk olması” (Umay)</p>
Sanat Tarihi (15.soru)	<p>“İnsanların yüzünü daha güzel ve net yapmalı ve renkleri uyumlu seçmeli derdim” (Yaren)</p> <p>“İnsanları endişeye düşürmüş” (Zühre)</p> <p>“Oradaki iki kişinin etrafındakiler o iki kişiden yardım, merhamet vb. şeyler istiyor olabilir.” (Berna)</p> <p>“Mafya babası gibi davranıyorlar, korkutucu” (Gül)</p> <p>“Mutlu olacak bir şekli neden mutsuz bir biçimde yansıttığını eleştirirdim.” (Umay)</p>
YARGI	

Estetik Değer (1.2.3. soru)	<i>“Bence iyi sanat kendimizin eser güzel diye anlayabilmesi sanatı anlayabilmemiz.” (Berna), “Neyin iyi olduğuna sanatçı karar verir.” (Derya), “Uzmanlar bilir.” (Nükhet)</i> <i>“İyi sanat bir resme baktığı zaman bir şeyleri tam yapmalı ve bunu bizim de öğrenecek olmamız bir sanatçı olacağımız anlamına gelmez. Ama bir eleştirmen olabiliriz” (Umay)</i>
Maddi Değer	<i>“500 milyondur.” (Buket), “Bence +10.000 olabilir” (Berna)</i> <i>“20.000 TL” (Derya)</i>
Sanat Bilgisi (4. soru)	<i>“Bu sanat eserinde bilgim gelişti.” (Buket), “Evet eseri daha incelikli yorumlamayı öğrendim” (Berna), “Evet daha çok yazıp daha çok öğrendiğimi hissediyorum” (Umay)</i>

Son pedagojik sanat eleştirisi uygulaması olan (Resim 30) uygulama araştırmanın 1. alt amacı olan “Öğrenciler, Pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir?” Sorusuna tabloda verilen kodlar hizmet etmektedir. Ayrıca 3. Alt amaç olan “Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?” sorusuna yanıt oluşturmaktadır. Uygulamada öğrenciler söz konusu eserin hangi sanat akımına mensup olduğunu dile getirmişlerdir. 7. alt amaç olan “Bu sanat eseriyle bilginiz arttı mı?” sorusuna öğrenciler sanat bilgisi kodu altında olumlu yanıt vermişlerdir.

III.6.8.2.3. Öğrenci Ürünleri Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Bu tema altında öğrencilerin resimleri içerisinden seçtikleri bir ürün ele alınarak hangi sanat akımından etkilendiklerine dair görüşlerine yer verilmiştir. Öğrenciler resimlerini teslim ederken kâğıtlarının arkasına resmi neden yaptıklarını açıklamışlardır. Öğrencilerin sanat akımlarını uygulama koduna dair görüşleri şu şekildedir;

Gül’ün 5 numaralı çalışması için (Resim 36) görüşü;

“Dadaizm akımından etkilendim. Bu yüzden bu akımla ilgili resim yapmaya karar verdim. Bazen objeye baktığım zaman benim için bir anlam ifade etmiyor yani benim için hiçlik ön plandadır. Dadaizm akımı dil ve estetik kurallarını tanımaz, anlatımda başı boş bir yöntem vardır. Kuralsızdır. İlgimi çektiği için bu resmi yaptım. Bu resimde iki tane kuşun insan gibi bankta oturup yem

yemesi, kedinin bisiklet sürmesi, iki köpeğin şemsiyenin altından yağmur yağmasına rağmen sohbet edip bir şeyler içmesi bize estetik kurallarını bozduğu için başı boş yöntem olarak kuralsızlığı gösteriyor. Bu resimde kural tanımadan yani olmaması gereken bir şeyi normal hayatta oluyormuş gibi göstermek benim için farklı bir deneyimdi. Rahat çalıştığım için kendimi mutlu hissettim. Resim de insanın içinden geldiği gibi davranabilmesi huzur verici.”

Demet’in 3 numaralı çalışması için (Resim 39); “Kübizm sanatını sevdiğim ve değer verdiğim için, kadının acı çektiğini anlatıyor. Bu resmi yaparken açık renkler kullandığım için kendimi enerjik hissediyorum.”

Nükhet’in 2 numaralı çalışması için (Resim 45); “Pop-art ve kübizmden etkilendim. Bu bir lolipop reklamı, sevdiğim akımlarla ilgili resim yaptığım için mutlu oldum.”

Fatoş’un 4 numaralı çalışması için (Resim 50); “Sürrealizm akımından etkilendim aklımdakileri kâğıda aktarmak istedim. Resim akan zamanı anlatıyor. Dali’nin eriyen saatleri gibi ama ben kötü giden zamanı iyiye aktardım içinde kum saati var biri iyi diğeri kötü ve tüm dünyayı bir okyanus gibi düşündüm. Fovizm ile birleştirdim. Fovizm gibi boyadım, sürrealizm gibi çizdim.”

Nermin’in 5 numaralı çalışması için (Resim 55); “Fovizm ve ekspresyonizm akımını anlatmak için yaptım. Yuvarlağı içindeki ay’ın içindeki resim canlılık, güzellik ve ferahlığı anlatıyor. Diğer kalan resim ise korku, dehşeti anlatıyor. Resmi yaparken üzücü şeyler hissettim, aslında ateşte yanan adamı çizmek istemedim ama korkutucu bir an katması için çizdim.”

Canan’ın 5 numaralı çalışması (Resim 60); “Fovizm akımından etkilendim, ablamı resmetmeye çalıştım. Neşeli renkleri kullandım, huzurluyum.”

Derya’nın 3 numaralı çalışması (Resim 68); “İnsanlara korku ve dehşeti yansıtmak için yaptım resmin konusunu bir başkasına ifade etmek için yaptım. Resmi ekspresyonizm akımından etkilendiğim için yaptım.”

Berna'nın 4 numaralı çalışması (Resim 73); "Bu resmi fovizm akımından etkilendiğim için aklımdaki kıızı canlandırmak için yaptım. Sıcak soğuk renkleri bir arada kullandım. Resim canlı olduğu için mutlu ve sevinçliyim."

Zühre'nin 1 numaralı çalışması (Resim 74); "Kübizm sanat akımından etkilendim." Yaren'in 4 numaralı çalışması (Resim 87); "Bu resmi hocamız akımları anlatırken beğenmişim. Göz alıcı resimler yapmayı seviyorum. Dikkatlice resme bakınca içine giriyormuş gibi hissettiriyor. Op-art sanat akımından etkilenecek yaptım. Bu tarz resimleri önceden hep yapmak istiyordum. Bu tip resimler hoşuma gidiyordu. Resmi hep aklımdan yaptım."

Umay'ın 5 numaralı çalışması (Resim 92); "Çalışmam insanı temsil ediyor. Ben farklı bir şey yapmak istedim dada akımı farklı gelmişti hem değişik oldu hem de sadece resimle sınırlı olsun istemedim. Dada akımı çok dikkatimi çekti."

Araştırmanın 2. alt amacı olan "Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile edindikleri sanat akımları hakkındaki bilgileri sanatsal ürünlerinde nasıl kullanmışlardır?" sorusu öğrenci ürünleri alt teması ile ilintilidir. Öğrenciler bu kapsamda pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile anlatılan sanat akımlarını ürünlerine yansıtabilmişlerdir. Bazı öğrenciler birden fazla teknik kullanıp birden fazla akımla çalışabilmiştir. Hazır nesne kullanımını ise sadece Umay adlı öğrenci gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin ürünleri genel olarak alan uzmanlarınca da başarılı bulunmuştur. 3. alt amacımız, "Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?" sorusudur. Öğrenciler öğrenci ürünleri pedagojik sanat eleştirisi uygulama sürecinde yer aldığından sanat akımlarının bu süreç de işe koşulduğu görülmektedir. Diğer bir alt amaç olan, "Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserler öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?" sorusunu şu şekilde irdeleyebiliriz. Eser incelemeleri ile öğrenciler daha fazla görsel görmüş ve imge tasarımlarına katkı sağlamıştır. Ayrıca öğrencilerin eserlerinde inceledikleri eserlerin etkileri görülmektedir. Örneğin; Fatoş, Resim 50'deki çalışmasını açıklarken Salvador Dali'nin Eriyen Saatlerine vurgu yapmıştır. Bu da Dali'den etkilendiğini gösterir. İncelenen eserler öğrenci çalışmalarına katkı sağlamıştır.

III.6.8.3.Görsel Sanatlar Dersi Süreci Temasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Şekil 6. Görsel Sanatlar Dersi Süreci Temasına İlişkin Alt Tema ve Kodlar

Görsel Sanatlar Dersi Süreci		
ÖĞRETMENİN DERS İŞLEYİŞ SÜRECİ	KAZANIMLAR	GÖRÜŞLER
.Derse Giriş <ul style="list-style-type: none"> -Dikkat Çekme - Materyal Kullanımı .Ders Süreci <ul style="list-style-type: none"> -Günlük Tutma -Pekiştirme Kullanımı -Ders Tekrarı	. Sanat Akımını Bilme Tanıma Anlamlandırma .Kalıcı Bilgi sağlama	.Öğretmene Yönelik Görüşler .Ders Sürecine Yönelik Görüşler <ul style="list-style-type: none"> -Olumlu Görüşler -Olumsuz Görüşler<ul style="list-style-type: none"> --Öğrenci Kaynaklı -- Ders işleyiş biçimi Kaynaklı

III.6.8.3.1. Öğretmenin Ders İşleyiş Süreci Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Görsel sanatlar dersi sürecine yönelik temalar, alt temalar ve kodlar yukarıda verilmiştir. Öğretmenin ders işleyiş sürecine dair öğrencilerin verileri ise;

Araştırmacının ders işleyiş sürecinde öğrencilerin günlüklerine yansıyan düşünceleri şu şekildedir:

Gül, “Hocamız bugün elinde ‘Sanat’ adlı bir kitap ve çalışma yapraklarımızla geldi. Dersin başında çalışma yapraklarını doldurduk sonra ders anlatımına geçtik. Hocamız bize sanat kitabındaki resimleri gösterdi. Kitabın içerisindeki resimleri gösterdi ve anlattı” (27 Aralık 2018, ÖG). Öğrenci burada ders işleyişinde dikkat çeken materyallerden bahsetmektedir.

Demet de günlüğünde; araştırmacının derse gelirken yanında getirdiği araç gereçlerden bahsederek materyallere dikkat çekmiştir.

“Bugün hoca derse geldiğinde elinde bir kitap ve 2 adet renkli fotokopi vardı. Çekim yapacağımızı tekrar söyledi. Tahtadan bir fotoğraf açtı bu fotoğrafı yorumlamamızı istedi. Elimizdeki kâğıda göre kâğıda bunu kim yapmıştır?”

Hangi renkleri kullanmıştır? Vb. gibi sorulardı. Sonra tekrar bir fotoğraf daha açtı bunu elimizdeki kâğıda göre yorumlamamızı istedi bizde istediği gibi yaptık. Sonra hoca da resimlerin açıklamasını yaptı” (20 Aralık 2018, ÖG). Yine Demet ‘ ait bir sonraki haftaya ait günlük de; “Derste ne işleyeceğimizi merak ediyordum hocamız elinde bir kitapla geldi bu kitaba baktık çok değişik resimler gördüm. Hocamız tahtaya resimler astı bize ne gördüğümüzü, ne anladığımızı sordu bizde cevapladık” (27 Aralık 2018, ÖG).

Fatoş’un günlüğüne yansıyanlar ise şu şekildedir:

Hocamız sınıfa girerken elinde bir kitap ve kamera vardı. Kitabın adı ‘Sanat’ ve nasıl resimler olduğunu düşünemiyorum. Hocamız kitabı açtı ve bize kitabın içeriğinden bahsetti kitap da o kadar resim vardı ki hepside birbirinden canlı birbirinden etkileyiciydi. Renkleri insanın gözünü kamaştırıyor. Sonra bize birkaç resim anlattı tahtadan, resimler hakkında bilgiler edindim (27 Aralık, 2018, ÖG).

Öğrencilerin günlük tutmanın faydalarına ilişkin görüşleri ise şöyledir:

Umay. “...çok da heyecanlıydık ve bir de günlük yazacaktık çok da zevkli bir çalışma olacağına inanıyorum. Ders çok iç acıcı ve günlük tutmamız da konuyu tekrar etmemize yarayacak” (13 Aralık 2018. ÖG).

Araştırmacı, süreç içerisinde unutmanın azalması, dersin pekiştirilmesi için belirli aralıklarla kısa konu tekrarları yapmıştır. Konu tekrarlarının öğrenci günlüklerine yansımaları şu şekildedir:

Buket, “Derse geçmeden önce genel tekrar yaptık, geçen hafta anlamadığım konuları bu hafta daha dikkatli inceledim ve iyi anladım.” (3 Ocak 2019, ÖG).

Fatoş, günlüğünde konu tekrarlarının kendisi için faydasından bahsetmiş:

Bugün hocamız sadece bize soru sordu bizde cevapladık, bugünde konu tekrarı yaptık aynı şekilde ama farklı olan aklımızda kalanları sorunun cevabı şeklinde vermemizdi. Bugün sadece biz konuştuk bazı yerlerde de hocamız aklımızda kalması için açıklamalar yaptı, dersi hızlıca tekrar ettik (17 Ocak 2019, ÖG).

Canan, arkadaşları ile benzer şekilde daha tekrarlarla daha iyi anladığını vurgulayarak, günlüğünde şu ifadeleri kullanmış; “Bu hafta empresyonizm, ekspresyonizm, kübizm, fütürizm gibi sanat akımlarını tekrar yaptık ve daha önce bu kadar iyi anlamamıştım bu hafta daha iyi anladım (10 Ocak 2019, ÖG).

Umay, “...hocamız resmi açtı ve bizlerden resmi yorumlamamızı istedi. Yorum da başkasında duymadan kendi düşüncelerimizi anlatmaktı ve öylede oldu ilk başta yorumlarımızı yazdık daha sonra hocamız yeni gelenler ve anlamayanlar için tekrar yaptı. Bizim içinde daha iyi oldu daha çok pekiştirmiş olduk” (20 Aralık 2018, ÖG). Umay’ın başka bir haftaya ait konu tekrarı görüşü; “Hocamız geldi, hocamız konuları tekrar etti daha çok pekiştirmemiz için tekrar etmemiz gerçekten güzeldi herkes anlamış ve derse daha fazla katılım olmuştu. Herkes derse katıldığı için bu ders çok hızlı geçti. Herkesin tek tek fikrini dinlemek güzeldi. Hocamız hepimizin konuyu anladığını söyledi çok mutlu olmuştum. Bu ders anlamadığım yerleri de daha pekiştirdim (14 Şubat 2019).

Öğrenciler genel olarak konu tekrarlarını faydalı bulmuş ve anlamadıkları ya da akıllarına takılan yerleri daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir.

III.6.8.3.2. Kazanımlar Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin süreç içerisindeki ders kazanımlarına bakıldığında;

Gül, günlüğünde derse yönelik kazanımlarını özetleyerek yazmış; sanat akımlarını bilme, tanıma kodunda verilere ulaşılmıştır.

Empresyonizmde fırça izleri vardı ve resmi anlık yapıyordu, puantilizmde nokta çalışmalarımız gibi noktalardan oluşmuş resimler vardı. Ekspresyonizm empresyonizme tepki olarak doğmuştur. Nesnelere gördüğü gibi değil de kendi hissettiği gibi yapıyorlardı. Fovizm de ise canlı renkler kullanmışlardı ve boyayı tüpten çıkardığı gibi kullanmışlardı. Picasso’nun ise iki dönemi vardır: pembe dönem ve mavi dönem diye ikiye ayrılır. Mavi dönemde Arkadaşının-kardeşinin öldüğü dönemlerdir ayrıca hareketli dönemlerdir (10 Ocak 2019, ÖG).

Yaren ise günlüğüne akımlarla ilgili notları düşerken en önemli kısımları derste dikkatle dinlediğini göstermiş ve sanat akımları ile ilgi derste araştırmacının kurduğu cümlelere yakın ifadeler kullanmıştır;

Her hafta bir önceki haftanın tekrarını yapıyorduk, bu haftada önce tekrar yaptık, empresyonizm akımında anında tam zamanında yapılan resimler vardır çok hızlı yapıldığı için de fırça izleri belirgin olur. Ekspresyonizm de ressamların resimlerinde kendi içinde yaşadıkları korku ve üzüntü kağıda dökülüyor. Fovizm de renkler tüpten çıkmış gibiydi, fovizm karşıt renklerle yaşama sevincini bizlere vurguluyor, kübizm de resimler geometrik şekiller kullanılarak yapılıyor ve yapboza benziyor. Kübizm de resimler görüldüğü gibi değil düşündüğü gibidir. Fütürizm bizlere hareketi hatırlatıyor (10 Ocak 2019, ÖG).

17 Ocak 2019 tarihili Yaren'in son çalışma yaprağında Dadaizm ve Sürrealizm ile ilgili görüşleri sanat akımlarını tanıma, bilme kazanımı içerisindedir. "Dadaizm de görünen her şey sanattır demişlerdir. Bu çok farklı bir şey bence Sürrealizm; güzel hayali resimler, yapılan resimler bana ilginç geldi." Derya ise, son çalışma yaprağında; "Dadaizm; bazı materyaller kullanarak yapılan resim Sürrealizm; var olmayan canavarlar, buluttan insanları, kendi resimlerinde var olan bir şeymiş gibi resmediyorlardı. Yani çocukluğunda korktuğu canavarı aslında öyle bir şey yok ama ressam canavarı hayal ettiği gibi resmediyor" (17 Aralık 2018, SÇY).

Fatoş'un 20 Aralık tarihinde "Empresyonizm akımının size hissettirdikleri nelerdi? Ekspresyonizm akımının size hissettirdikleri nelerdi? Fovizm akımının size hissettirdikleri nelerdi? Nasıl bir etki bıraktı? Ayrı ayrı yazınız." Sorusunu şöyle yanıtlamıştır.

"Empresyonizm bana günün farklı saatlerinde koyu ve karanlık renklerin kullanıldığını gösterdi. Ekspresyonizm dehşet ve üzüntü konularında yapılan resimlerin yer aldığı akımdır. Bu acıdan resimlerdeki insanların neler düşündüğünü hissetmemi sağladı. Fovizm ise sevinçli resimleriyle insanların mutluluğunu

hissettirdi” (20 Aralık 2018, SÇY). Diyerek, Ekspresyonist resimlerle sanatçıları anlayabildiğini ve empati yapabildiğini ifade etmiştir.

Deniz 14 Şubat tarihli son çalışma yaprağında, “Soyut sanat akımı; tuvale boyaları fırlatıyorlardı. Op-art; resimler oynuyormuş gibiydi. Pop-art; soyut dışavurumculuktu. Kinetik sanat; hareketli resimler ortaya çıkıyordu.” Diyerek söz konusu akımları bildiğini vurgulamıştır.

Aynı soruyu Deniz, “Empresyonizm bana samimi geldi. Ekspresyonizmi belki bende istersem duygu ve düşüncelerimle bir resim yapabilirim.” Şeklinde yanıtlamış ve süreç sonunda Ekspresyonizm ile yaptığı resmi bulunmaktadır. Bu da kalıcı bilgi edindiğinin kanıtı niteliğindedir.

Son çalışma yaprağında yer alan “Empresyonizm, Ekspresyonizm ve Fovizm akımlarından en çok hangisinden etkilendin aklında kalan bir ressam ve eseri var mı? Sorusuna, Gül, “Fovizm, ekspresyonizm bunlardan etkilendim. Aklımda kalan ressamın adı Much.” Şeklinde ifade etmiş ve süreç sonunda Fovizm sanat akımı ile resim yapmış öğrenmeyi kalıcı hale getirmiştir. Yine aynı soruya, Umay, “Empresyonizm resim yaparken tam zamanında yapıldığı için daha güzel olur çünkü yaptığım anı unutmam ve an an çizerek daha güzel resim yapabilirim. Tüm renkleri özgürce kullanırım mesela sabahleyin olan bir anı resmediyorum açık renkler kullanırım, öğlence daha açık ve parlak ben öğlen vaktini resmetmek istiyorum. Dikkat çekici bir resim olacağına inanıyorum.” (20 Aralık 2018, SÇY). Yanıtını vermiş ve ürünlerinin büyük bir kısmını Empresyonizm akımı ile yapmış. Kalıcı bilgi edinmiştir.

Bir diğer öğrenci olan Derya, sürrealizm akımı ile ilgili olarak günlüğüne; “Bugün birkaç resim yorumladık ve kısa tekrar yaptık, ben işlediğimiz akımlardan en çok sürrealizm akımını sevdim, gerçekte var olmayan şeyleri resimde yapabiliyorlardı” (17 Ocak 2019, ÖG). Yazmış ve sürrealizm ile ilgili bu görüşünü ürününde işi koşturmuştur.

Görüldüğü üzere öğrenciler ‘kazanımlar’ alt temasına ilişkin bilgilerini ifade edebilmekte ve kalıcı bilgi sağladıklarını ortaya dökmektedir. Ayrıca bu alt tema ile

Pedagojik sanat eleştirisi uygulama sonrasında yer alan ‘sanat bilgisi’ kodu ve sanat akımlarını tanıma teması da ilintilidir. Bu açıdan söz konusu tema ve alt temalar araştırmanın, 7.alt amacı olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusuna hizmet etmektedir. Ayrıca öğrenciler çalışma yapraklarında pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle işlenen sanat akımlarını ürünlerine yansıtabileceklerini ifade etmişlerdir bu da 4. alt amacımız olan, “Görsel Sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserler öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?” sorusuna yanıt niteliğindedir. Öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserlerden ilham alarak sanat akımlarını ürünlerine taşımıştır.

III.6.8.3.3. Görüşler Alt Temasına Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmene yönelik görüşler ele alındığında; Nükhet, “Yine çok heyecanlıydım. Çünkü yeni şeyler öğrenecektik. Hoca bize bazı şeyler anlattı aslında rahatladım çünkü resimden önceki dersler çok sıkıcıydı hocanın böyle ders anlatması beni rahatlatıyor. Bu gün çok eğlendim çünkü yeni şeyler öğrenmek hoşuma gidiyor. Hocada çok güzel ders anlatıyor bir de bu gün video çektik hoca ilk ders çok heyecanlıydı ikinci ders daha rahat ders anlattı”(13 Aralık 2018, ÖG).

Cansu, “...bugün günlerden Perşembe hocamız derse girince çok mutlu oluyorum ve bu dersi çok seviyorum, bugün dersimiz eğlenceli geçti” (13 Aralık 2018, ÖG).

Ders sürecine yönelik görüşler ele alındığında olumlu ve olumsuz görüşler olduğu gözlemlenmiştir.

Ders sürecine yönelik olumlu görüşler:

Gül, “Görsel sanatlar dersinde hoca bize bugün neler anlatacak sabırsızlanıyorum. Neler izletecek? Neler anlatacak? Heyecanlıyım, ilk gün çok heyecanlanmışım ama şimdi geçti. Empresyonizm, ekspresyonizm, fovizm gibi akımları işlerken hocam kadar heyecanlıydım” (27 Aralık 2018, ÖG).

Yaren, “Görsel sanatlar dersini seviyorum o yüzden dersi dört gözle bekliyorum. Resim dersinin güzel ve eğlenceli geçeceğinden emindim aslında çok da

heyecanlıydım çünkü derste video çekilecekti.... Bu dersimiz çok eğlenceliydi. İkinci saatte hocanın anlattıklarını düşündüm bizlere bu konunun çok şeyler katacağını düşünüyorum. Resim hakkında daha çok bilgi edinecektik ve sonucu dört gözle bekliyorum. (13 Aralık 2018,ÖG).

Cansu,” Görsel sanatlar dersi çok güzel geçiyor çok seviyorum (7 Mart 2019. ÖG).

Nermin, “Sevmediğim ve dikkatimi çekmeyen bir akım olmadı her hafta bilmediğim şeyleri öğrenmem güzel oluyor. İyi ki bu akımları öğreniyoruz ve akımları işledikten sonra eve gidip tekrar etmek geliyor içimden. Bu akımları öğrendiğim için çok mutluyum” (27 Aralık 2018, ÖG).

Nermin. “Bugün hem resim yaptık hem akımlar hakkında konuştuk, resim yapmayı özlemişim.” (21 Mart 2019. ÖG).

Canan, “Her hafta başka şeyler öğreniyoruz bence güzel daha çok bilgi sahibi oluruz” (3 Ocak 2019, ÖG). Diyerek görsel sanatlar dersi sürecinde olumlu görüş bildirmişlerdir.

Ders sürecine yönelik olumsuz görüşler:

Buket, “Ders için yine çok heyecanlıydım. Hoca geldi fütürizmi işledik işte tam biraz ilgimi çekti derken yine ders sıkıcı oldu. Dersten çıktıktan sonra aklımda biraz bir şey kaldı eve gidince araştırdım” (27 Aralık 2018, ÖG). Buket dersi ve anlatılanları sıkıcı bulduğunu ifade etse de sonrasında araştırma yapmıştır.

Berna, “Derse girmeden önce konuları tekrar ettim ama hiç derste konuşmadım kamera ile ders işlemeye alıştık ama artık resim yapmak istiyorum. Her zaman resim dersinin hemen gelmesini isterdim (27 Aralık 2018, ÖG). Berna araştırma sürecinde ders esnasında resim yapmak istediğini dile getirmiş ve ders işleyiş biçiminden dolayı olumsuz görüş ortaya çıkmıştır.

Deniz, “. Her ne kadar uykum gelse de tabi ki bende derse katılmaya çalışıyordum.” (20 Aralık 2018, ÖG). Öğrencinin fizyolojik ihtiyacından kaynaklı olumsuz görüş oluşmuştur.

Fatoş, “Ben bu dersi dinlerken ne yalan söyleyeyim sıkılmışım oysaki benim canım resim yapmak istiyordu ama ben bir yandan ders dinledim bir yandan resim yaptım. Çünkü resim yapmayı çok seviyorum.” (13 Aralık 2018, ÖG). Süreç içerisinde öğrencilerin (Ders dinlemelerini engellememesi kaydı ile ara ara etkilendikleri akımlarla ilgili) resim yapma istekleri geri çevrilmemiştir.

Yaren, “: Bu gün günlerden perşembe görsel sanatlar dersimiz var. Bu gün de dersimizin güzel geçeceğini düşünüyorum aslında son iki saatimiz olduğu için çok yorgun ve uykusuz oluyoruz ama hocamız bizi pek sıkılmıyor. Bu dersi de heyecanla bekliyorduk” (20 Aralık 2018, ÖG). Öğrencinin fizyolojik ihtiyacından kaynaklı olumsuz görüş.

Görsel sanatlar ders süreci temasına genel olarak bakıldığından öğrenciler, öğretmene yönelik ve ders işlenişine yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. Ders sürecine yönelik olumlu ve olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşler araştırmanın 6. Alt amacı olan “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre işlenen görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna hizmet etmektedir.

Ayrıca, Görsel sanatlar dersi süreci teması altında, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak işlenen sanat akımlarına ilişkin kazanımlarına yer verilmiştir. Bu kazanımlar ise; araştırmanın 7.alt amaç olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusu ile ilintilidir.

Bunlara ek olarak; araştırmanın 5.alt amacı olan, “Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?” sorusu görsel sanatlar dersi süreci teması altında yer alan kazanımlar alt teması ile ilintilidir. Öğrenciler günlüklerinde sanat akımlarına ilişkin görüşlerini ders kazanımları ile ifade etmişlerdir.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu kısım da pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak işlenen ders sürecinde elde edilen bulgular ile alan yazın çalışmaları hakkında bilgi sunularak oluşturulmuştur.

Sonuç olarak araştırma sürecinde ulaşılan bulgular ve yorumlara dayanarak;

Öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir? Alt amacına yönelik bulgular göz önüne alındığında, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulama sürecinde elde edilen verilere göre öğrencilerin eserleri incelerken; Eserin teması, sanat formu, malzeme kullanımı, biçim elemanları, izleyicinin algısı, sosyo-kültürel yorum, eserin uyandırdıkları, sanat tarihi, estetik değer, maddi değer ve sanat bilgisi başlıkları altında toplanan kodları çoğunlukla kullanmışlardır. Eserleri bu kodlara bağlı olarak incelemişlerdir. Öğrenciler sanat akımlarına ait olan eserleri tanımaktadırlar. Eseri incelerken sanat formu, malzeme kullanımı, biçim elemanları gibi öğeleri açıklayabilmektedirler. Fakat pedagojik sanat eleştirisi basamaklarına göre yapılan eleştiride öğrencilerin eleştirel bakış açısı ile ilgili hiçbir veriye ulaşılmamıştır. Bu kapsamda kodlar öğrenci verilerinde yer almamaktadır. Bu sonuç Demir'in (2009) yapmış olduğu çalışma ile benzer bir sonuç ortaya koymaktadır. "Öğrenciler, inceledikleri yapıt ile ilgili görsel nitelikleri keşfedemeden bir yargıya varmakta ve araştırma ve anlama sürecinden uzaklaşmaktadırlar. Öğrencilerde bireysel bakış açısı baskın ancak nesnel gerçekler göz ardı edilerek zengin bir eleştirel bakıştan ve algılamadan yoksun kalmaktadır." (Demir, 2009: 221).

"Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile edindikleri sanat akımları hakkındaki bilgileri sanatsal ürünlerinde nasıl kullanmışlardır?" Alt amacına ilişkin bulgular, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulama süreci temasının öğrenci ürünleri alt temasında yer almaktadır. Öğrenciler süreç boyu edindikleri bilgileri eserlerine yansıtmış ve ürünlerinin arkasına yazılı doküman olarak neden o akımı seçtiklerine dair notlar düşmüşlerdir. Birkaç öğrenci dışında etkilendiği akımı

ifade etmekte zorlanan öğrenci olmamış ve etkilendikleri akım ve ressamalara örnekler verdikleri gözlemlenmiştir. Hazır nesne ile çalışan öğrenciler ve dada için kuralsızlığı kendi bakış açısı ile süzüp betimleyen öğrenciler mevcuttur. Bazı öğrencilerin birkaç akımı bir arada kullandığı da hem görsellerden hem de kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır.

“Öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?” Alt amacına yönelik bulgular Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulama süreci içerisinde, uygulama sonrası alt temasının tanımlama kodunda karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler çoğunlukla eserin temasını dile getirirken ilgili sanat akımını da açıklamış ya da ismini temaya eklemiştir. Böylece yapılan pedagojik sanat eleştirisinde sanat akımlarını işe koşmuşlardır. Ayrıca eser incelemelerinde “fırça darbeleri” belirgin gibi ifadeler yer almış ve sanat akımının özelliklerine de yer verebilmişlerdir.

“Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserler öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?” Alt amacına yönelik görsel sanatlar dersi süreci teması altında yer alan kazanımlar alt teması bu amaca hizmet etmektedir. Öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile inceledikleri eserlerin akımlarını ürünlerine yansıtabilmişlerdir ve bazı öğrencilerin kazanımlar alt temasında yapmak istedikleri akım ve ürünleri doğru orantılı olup kalıcı bilgi sağlayarak seçtikleri akımı özümsemiş ve buna göre ürün üretmişlerdir.

“Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?” alt amacı doğrultusunda veriler sanat akımlarını tanıma temasın da ve pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulama süresi temasının uygulama öncesi alt temasında yer almaktadır. Öğrenciler sanat akımları ile ilgili görüşlerini günlüklerinde, görüşme kayıtlarında ve çalışma yapraklarında dile getirmişlerdir. Empresyonizm, ekspresyonizm, fovizm, kübizm, op-art, op-art, sürrealizm, soyut sanat görüşler içerisinde oldukça fazla yer alırken kavramsal sanat ile ilgili kod ve verilere rastlanmamış öğrencilerin dikkatini çekmemiştir. Yine fütürizm ile kinetik sanat ile ilgili veriler oldukça azdır.

“Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre işlenen görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri nelerdir?” alt amacı, görsel sanatlar dersi süresi teması içerisinde görüşler alt temasında yer almaktadır. Öğretmene ve ders sürecine yönelik görüşler halinde kodlanan verilerde öğrenciler çoğunlukla derse karşı olumlu yaklaşımından bahsederken, ders sürecini etkili ve verimli bulanlarla birlikte süreç içerisinde resim yapmayı arzulayanlar ve fizyolojik ihtiyaçlarından (uykusuzluk) dolayı ders sürecini olumsuz yönde ifade eden öğrencilerde olmuştur.

Son alt amacımız olan, “Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?” sorusuna kaynaklık eden görsel sanatlar dersi süreci teması altında yer alan kazanımlar alt temasında; öğrencilerin sanat akımlarını bilme tanıma, kalıcı bilgi sağlama gibi kazanımları olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrenciler süreç içerisinde ürünlerini pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre anlatılan derse yönelik üreterek, ders izlencesinde yer alan ‘sanat eserinden etkilenecek ürün ortaya çıkarır’ kazanımını da gerçekleştirmiştir.

Demirer’in (2010) çalışmasında kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak görsel sanatlar dersindeki çalışmaları incelenmiştir. Öğrencilerin, ilgi yeteneklerini ortaya çıkarmak kendilerini ifade yeteneklerini geliştirmek için yapılan bu çalışmada ifade yeteneği bizim için önem taşımaktadır kısmı olarak kendini resimlerle öğrencilerin ifade edeceği düşünüldüğünde pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak işlenen ders sürecinde öğrenciler hem pedagojik sanat eleştirisi basamaklarını uygularken hem de kendi ürünlerini üretirken kendini ifade etme fırsatı bulmuştur.

Gözütok’un (2017) çalışmasında ilköğretim düzeyindeki 100 kişilik bir grup ile Picasso’nun “Güvercinli Çocuk” adlı eseri pedagojik sanat eleştirisi çerçevesinde öğrenciler tarafından değerlendirilmiş anket sonuçları hesaplanmış ve istatistik verilerle betimleme, çözümlene yorumlama ve yargı evreleri ele alınmıştır. Kuramsal çerçevede değinilen ilgili araştırmalar dışında Önal’ın (2019) yaptığı çalışma pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısı ölçeği geliştirme çalışması alana yeni katılan bir çalışma olup, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısını ortaya çıkaracak bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Alan yazın tarandığında

pedagojik sanat eleştirisi ile ilintili olan araştırmaya benzerlik sağlayan ilgili bir araştırmaya rastlanmamış olup daha çok farklılıklar içeren bağımsız araştırmalar mevcuttur.

ÖNERİLER

Ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar dersine yönelik sanat eğitimi politikaları, planları ve programları zamanla değişme ve gelişme göstermekle beraber diğer eğitim kurumları ile görüşmeler yapılarak daha aktif işleyen bir sisteme dönüştürülebilir. Gençlerimizin ilgi odağı sanata ve sanat etkinliklerine çekilerek, kendilerini ifade edebilecekleri etkinliklerle gençler hem zihinsel hem bedensel olarak daha zinde tutulabilir. Ayrıca Meslek Liselerinde sadece 9. sınıflarda bulunan görsel sanatlar dersi diğer alanlara da yayılarak gençlerin yaratıcı ve özgün düşüncelerinin yolu açılabilir. Söz konusu ders programları çevreye ya da Meslek Lisesi alanlarına göre şekillenerek kazanımlardan maksimum düzeyde fayda sağlanabilir. 9. sınıfta görsel sanatlar ders kazanımlarını tamamlayan gençlerden alanlarında bu kazanımları kullanabilir duruma gelmeleri beklenebilir. Bunun yanı sıra 10, 11 ve 12. sınıflarda da (Meslek Liselerinde) görsel sanatlar dersi eklenebilir ya da farklı etkinlik saatleri oluşumuyla öğrencilere sanat eğitimi dersleri verilebilir. Bu açıdan düşünecek olursak örneğin; giyim bölümünde okuyan bir öğrenci araştırmamızda yer alan pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak anlatılan sanat akımları kazanımlarıyla eserlerin şekil ve renklerini kumaşlara, düğmelere yansıtabilir ya da güzellik ve saç bakım hizmetlerinde okuyan bir öğrenci daha marjinal saç ve makyaj tasarımları yapabilir.

Sanat eğitimi ile ilgili olan toplum ve kişi odaklı araştırmalar yoğunlaştırılıp toplumun sanata olan ilgisi artırılabilir. Sanat eğitiminde kullanımı gayet elverişli olan eylem araştırmalarının sayısı artırılarak alana yeni uygulamalar ve değerlendirmeler kazandırılabilir.

Ortaöğretimde sürekli değişen sanat eğitimi program ve içerikleri konusu sanat eğitimi olan bir eğitim şurasında geliştirilerek, gerekli mekân ve donanımın sağlanması, ders saatlerinin en az hafta da iki saat olarak sabitlenmesine dönük çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Naciye; “Eylem Araştırması: Eğitimsel Uygulamaları İyileştirme Ve Değiştirmede Kullanılacak Bir Yöntem” Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, ilköğretim Bölümü, *Dergi Park*, (36), Ankara 2003, s.477.

ALAKUŞ, A. Osman; “Çok Alanlı Sanat Eğitimi Uygulamaları”, A. Alakuş, L. Mercin (Edt.), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, (s.61), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2011.

ALAKUŞ, Osman; ve MERCİN, Levent; “Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi”, *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, (5), Dicle 2005, s.36-46.

ALTINKURT, Lale; “Türkiye de Sanat Eğitiminin Gelişimi” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, s.5.

ARTUT, Kazım; “Sanat Eğitimi” (Kurumları ve Yöntemleri), Ankara: Anı Yayıncılık, 2004, s.11-107.

AYDOĞAN BOLAT, K. Evren; “Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği”, Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.

AYDOĞDU, Mustafa; ve KESERCİOĞLU, Teoman; “İlköğretimde Fen ve Teknoloji Öğretimi”, Ankara: Anı Yayıncılık, 2015, s.217.

BARLAS, Mert; “Resim-İş Eğitimi Öğrenci Çalışmalarının disipline dayalı sanat Eğitimi Yöntemine Göre Sanat Eleştirisi Alanında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, 2010.

BOYDAŞ, Nihat; “Sanat Eleştirisine Giriş”, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2004, s.10-47-279.

BUCHHOLZ, E.Linda; ve BÜHLER, G. HİLLE, K. KAEPPELE, S, I. STOTLAND, “Sanat”, Çev. Derya Nüket Özer, İstanbul: NTV Yayınları, 2012, s.446.

BUYURGAN, Serap; ve BUYURGAN, Ufuk; “Sanat Eğitimi Öğretimi (Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle)”, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007, s.16-23.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; ÇAKMAK, Ebru; AKGÜN, Özcan; KARADENİZ, Şirin; ve DEMİREL, Funda ;“Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, Ankara: Pegem Akademi, 2011, s.91-283.

CREPALDİ, Gabriele; “Art Book Matisse”, Çev. Beyza Sumer, Ankara: Dost Kitapevi, 2001, s.60.

ÇETİN, Taylan; “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana sanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı, 2006.

ÇİĞİR, Ebru; “Görsel Sanatlar Öğretimine Yönelik Sosyal Ağ Odaklı Görsel Kültür Uygulamalarının İncelenmesi”, Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, 2016, s.68.

DEMİR, Canan; “Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi”, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, 2009: 221.

DEMİRER, Ahu; “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eleştirisi Yöntemiyle Toplum Kazandırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Güzel sanatlar Eğitimi Anabilim dalı, 2010, s.1-36.

DEMİRTAŞLI, Nükhet; “Eğitimde Ölçme Değerlendirme”, Ankara: Edge Akademi, 2012, s.4-5.

EKİZ, Durmuş; 2006. Akt: ERSOY ve AVCI, 2017, s.110.

EKMEKÇİ, Hasan; ve MAZLUM, Özge; “Görsel İletişim Tasarımı Eğitiminde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemine İlişkin Bir Örnek Olay Çalışması” Turgut Özal Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara 2015, s.65-68

ELMASCAN, Evin; “Eugène Delacroix’nin Eserlerinin Araştırmacı Sanat Eleştirisi Yöntemine Göre Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana sanat Dalı, 2018.

ERSOY, Ali; ve AVCI, Elif; “Görsel Toplama ve Belgeleme”, Bedir Erişti S.D. (Edt.), *Görsel Araştırma Yöntemleri*, (s.109-118), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2017.

FİDAN, Nurettin; 1985. Akt: ARTUT, 2004, s.83.

GÖZÜTOK, Burcu; “Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Pedagojik sanat Eleştirisi Ve Bir Uygulama Örneği” Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2017.

GÜRGÜR, Hasan; “Eylem Araştırması”, Saban A. Ersoy A. (Edt.) Eğitimde Nitel Araştırma yöntemleri, (s.38-76), Ankara: Anı Yayıncılık 2017.

HENDRİCKS; 2012. Akt: ERSOY ve AVCI, 2017, s.117.

<http://sozluk.gov.tr/> (11 Ocak 2019, 18.22).

JOHNSON, P. Andrew, “Eylem Araştırmasına Giriş”, Çev. Yıldız. Uzuner, Ümit Girgin, Eylem Araştırması El Kitabı, Uzuner Y. Anay M. (Çev.Edt.), (s.20-22) Ankara: Anı Yayıncılık, 2019.

JOHNSON, P. Andrew, “Veri Toplama Yöntemleri”, Çev. Yıldız Uzuner, Güzin Karasu, Eylem Araştırması El Kitabı, Uzuner Y. Anay M. (Çev.Edt.), (s.81-98) Ankara: Anı Yayıncılık, 2019.

JOHNSON, P. Andrew; 2014. Akt: ÇİĞİR, 2016, s.68.

KARABULUT, Necmettin., KARAKUZU, Melih., KONCA, Yavuz; “Sanat Eğitiminde Pedagojik eleştiri Yöntemleri”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir

Eğitim Fakóltesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (22), Erzurum 2008, s.97-104.

KIRIŞOğLU, O. Tekin; “Sanatta Eğitim Görmek ğrenmek Yaratmak” Ankara: 3.bs. Pegem Akademi, 2005, s.191-192.

KRAUSSE, A.Carola; “Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının yks”, Dilek Zaptcoğlu, Almanya: Literatür Yayıncılık, 2005, s.82.

LTTLE, Stephen; “zmler Sanatı Anlamak”, ev. Nükhet ner, İstanbul: YEM Yayınevi, 2006, s.84-100-107-110.

LOWENFELD, Viktor; Akt: KIRIŞOğLU, 2005, s.192.

MERCN, Levent; “Sanat Nedir?”, A. Alakuş, L. Mercin (Edt.), Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar ğretimi, (s.2), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2011.

MERTLER; 2014. Akt: GÜRGÜR, 2017, s.74.

MLES, B. Matthew; ve HURBERMAN, A. Michael; “Nitel Veri analizi”, ev. Sadegl Akbaba, Altun Ali Ersoy, Ankara: Pegem Akademi, 2015, s.117.

MLLS; 2011. Akt: GÜRGÜR, 2017, s.38.

NEWALL, Diana; “Empresyonistler Ayrıntıda Sanat”, ev. Elif Dastarlı, İstanbul: Türkiye İŞ Bankası Yayınları, 2012, s.46-47.

O’BRIEN; 2003. Akt: AKSOY, 2003, s.477.

NAL, Mustafa; “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı leği Geliştirme alıŐması” Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-iş ğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2019.

ÖNDER, Mustafa; Türk Eğitim Tarihi, Ankara: Anı Yayıncılık, 2014, S.4.

ÖZALTIN, Zeynep; “Sanat Eleştirisi Kültürünün Türkiye’de Gelişimi 1880-1980” Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Ve Tasarım Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı, 2016.

ÖZSOY, Vedat; Akt: YILMAZ, 2011, s.26.

ÖZSOY, Vedat; ve ALAKUŞ, Osman; Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2009, s.38-64.

ÖZSOY, Vedat; ve ŞAHAN, Vedat; “Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,7(1), 2009, s.201-210.

PATTON M. Quinn; “Nitel Araştırmanın Doğası”, M. Bütün, S. Demir (Çev. Edt.), Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri, (s.5), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2014.

READ; Akt. KIRIŞOĞLU, 2005, s.192.

SABANCI, Ali; “Eğitimin Temek Kavramları”, E.Toprakçı (Edt.), *Eğit Bilimine Giriş*”, Ankara: Ütopya Yayınları, 2008, s.22.

SAN, İnci. “Sanat ve eğitim”, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2008, s.39.

SAN, İnci; Akt: ÖZSOY ve ŞAHAN, 2009, s.210.

ŞAHİN, Çavuş; “Veri Toplama Teknikleri”, R. Kıncal (Edt.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (s.151-162), Ankara: Nobel Yayıncılık, 2015.

T.C, MEB, “Estetik 11” (Güzel Sanatlar Lisesi), Ankara: Başak Matbaacılık, Devlet Kitapları, 1. bs, 2017, s.15.

T.C, MEB, “Grafik ve Fotoğraf” (Çağdaş Sanat Akımları 211GS0087), Ankara 2011, s.3-69.

T.C, MEB, “Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Grafik ve Fotoğraf Alanı Çerçeve Öğretim Program”, Ankara 2017, s.1.

T.C, MEB, KILIÇ, Abdullah; ve DUMAN E. Demet; ve ERSOY, Fitnat; “Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi 9 Öğretmen Kılavuz Kitabı”, Ankara 2018, s.16-56.

TANSUĞ, Sezer; “Resim Sanatının Tarihi”, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999, s.244-246.

TELLİ, Hidayet; 1990. Akt: ALTINKURT, 2015, s.5.

TÜRNÜKLÜ, Abbas; “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme” İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, *Eğitim Bilimleri Bölümü, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 2000, s. 547.

VURAL ÜSTÜN, Didem; “Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve İşlevi”, A. Alakuş, L. Mercin (Edt.), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, (s.35), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2011.

YILMAZ, M. Gökay; “Görsel Sanatlar Eğitimi”, A. Alakuş, L. Mercin (Edt.), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, (s.16), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2011.

YILMAZ, M. Gökay; “Sanat Eğitiminde Tarihsel Süreç”, A. Alakuş, L. Mercin (Edt.), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, (s.25-32), Ankara: Pegem A. Yayıncılık, 2011.

YOLCU, Enver; “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri”, Ankara: 2.bs. Nobel Yayıncılık, 2009, s.216.

YÜKSELGÜN, Öykü; ve TÜRKCAN, Burçin ; “ İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanması ” *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (20), 2012, s.338-341.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Canan ÖZTÜRK

Doğum Tarihi: 22/04/1989

Doğum Yeri: Sivas/ Merkez

EĞİTİM BİLGİLERİ

Ön Lisans: Cumhuriyet Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu/
Muhasebe

Lisans: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi/ Resim-İş
Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü/ Resim-iş Öğretmenliği/ Öğrencisi

MESLEK BİLGİLERİ

İş/ Kurum: MEB/Öğretmen

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Telefon: 0505-971-09-24

E- Posta: cccanan_89@hotmail.com / canandmrlp.cd@gmail.com

EKLER

EK-1. Ortaöğretim 9. Sınıflarda Görsel Sanatlar Ders Müfredatı

9. SINIF ÖĞRENME ALANI, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

9.1. SANAT ELEŞTİRİSİ VE ESTETİK

9.1.1. Sanata Giriş

9.1.1.1. Sanatın doğuşunu ve gelişimini açıklar.

9.1.1.2. Güzel sanatları farklı yaklaşımlara göre sınıflandırır.

9.1.1.3. Sanatın tanımını bilerek toplum için önemini açıklar.

Sanat ve sanatçının önemi üzerinde durulur.

9.1.1.4. Sanatın evrensel bir iletişim aracı olduğunu fark eder.

9.1.1.5. Atatürk'ün sanata ve sanatçıya verdiği önemi açıklar.

9.1.2. Görsel Sanatlar ve İlgili Meslek Alanları

9.1.2.1. Görsel Sanatların özelliklerini açıklar.

9.1.2.2. Görsel Sanatlar alanındaki meslekleri tanıır.

Sanat ve sanatçı bağlamında telif haklarının önemi üzerinde durulur.

9.1.3. Sanat Eserlerini İnceleme

9.1.3.1. Sanat eserinin niteliklerini açıklar.

Özgünlük, yaratıcılık, teklik, kalıcılık, hayal gücü, estetik değer nitelikleri üzerinde durulur.

9.1.3.2. Sanat eserlerinde yer alan unsurları açıklar.

Sanat eseri inceleme aşamalarından ilki olan “betimleme” aşamasına göre sanat eserlerinde ilk bakışta göze çarpan unsurlar üzerinde durulur.

9.1.3.3. Sanatsal düzenleme öğelerini ve ilkelerini görsel sanat eserleri üzerinde açıklar.

Sanat eseri inceleme aşamalarından ikincisi olan “çözümleme” aşamasına göre, sanatsal düzenleme öğeleri (çizgi, renk, şekil, form, doku, değer, ton) ve ilkeleri (denge, ritim, oran, hareket, zıtlık, bütünlük, örüntü) üzerinde durulur.

9.1.3.4. Sanat eserini yorumlar.

Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından üçüncüsü olan “yorumlama” aşamasına göre, bir sanat eseri hakkındaki düşüncelerini belirtmeleri sağlanır.

9.1.3.5. İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır.

Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan “yargı” aşamasına göre, eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır.

9.2. KÜLTÜREL MİRAS

9.2.1. Müzelerde İnceleme ve Uygulama I

9.2.1.1. Türkiye’de ve dünyada müzeciliğin gelişimini açıklar.

Türk müzeciliğinin gelişmesinde Osman Hamdi Bey’in çalışmaları vurgulanır.

9.2.1.2. Müze çeşitlerini açıklar.

9.2.1.3. Müzelerin ve sanat galerilerinin önemini açıklar.

Çevresel imkânlar dâhilinde öğrencilerin müzeleri ve sanat galerilerini

gezmeleri, imkân olmaması durumunda sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri yapılması sağlanır.

9.2.1.4. Kültürün geleceğe aktarılmasında sanat eserlerinin değer ve önemini açıklar.

9.2.1.5. Sanat eserlerini ve kültürel değerleri korumanın önemini açıklar.

Sanat eserleri ve kültürel değerlerin, bir ülkenin kültürel kimliğinin önemli unsurları olduğu vurgulanır.

9.3. GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME

9.3.1. Nokta ve Çizgi

9.3.1.1. Nokta ve çizginin anlatım imkânlarını, görsel sanat eserleri üzerinden açıklar.

9.3.1.2. Yüzey üzerinde nokta ve çizgiyi kullanarak açık-orta-koyu ton değerlerinden oluşan çalışmalar yapar.

Sanatsal çalışmalarda sabırlı olmanın önemli olduğu vurgulanır.

9.3.1.3. Sanatın düzenleme ilkelerinden yararlanarak nokta ve çizgi etkisine sahip doğal ve yapay nesnelere kompozisyonlar oluşturur.

9.3.2. Doku

9.3.2.1. Her objenin kendine özgü bir dokusu olduğunu ifade eder.

9.3.2.2. Doku çeşitlerini tanır.

9.3.2.3. Nesnel doku ile görsel doku arasındaki farkı açıklar.

9.3.2.4. Görsel sanat çalışmalarında nesnel dokuları kullanır.

9.3.2.5. Doğal ve yapay objelerin doku özelliklerini görsel dokuya dönüştürür.

9.3.3. Işık-Gölge ve Açık-Koyu

9.3.3.1. Işığın, objelerin görünüşünde oluşturduğu leke etkisini örneklerle açıklar.

9.3.3.2. Işığın etkisiyle açık-orta-koyu değerlerin nasıl oluştuğunu resimler üzerinde açıklar.

9.3.3.3. Kompozisyonlarında açık-orta-koyu değerleri kullanarak hacim etkisi oluşturur.

9.3.4. Perspektif

9.3.4.1. Çevresindeki obje ve mekânlardaki perspektif görünümleri algılar.

Elektrik direklerinin ya da ağaçların uzaklaştıkça küçük görünmesi, tren raylarınınsa uzaklaştıkça ip gibi ince bir görünüm alması gibi örneklere yer verilir.

9.3.4.2. Çizgi ve renk perspektifine, çevresinden ve sanat eserlerinden örnekler verir.

9.3.4.3. Çalışmalarında tek ve çift kaçıslı perspektifi uygular.

Perspektif kurallarına uygun olarak iç ve dış mekân çizimleri yaptırılır.

9.3.4.4. Çalışmalarında renk perspektifini uygular.

9.3.5. Desen Çalışmaları I

9.3.5.1. Desen çalışmalarında ölçü ve oranı kullanır.

9.3.5.2. Desen çalışmalarında açık-orta-koyu ton değerlerini kullanır.

9.3.5.3. Desen çalışmalarında perspektif kurallarını uygular.

9.3.5.4. Desen çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.

9.3.6. Renk

9.3.6.1. Rengin oluşumunu açıklar.

9.3.6.2. Işık-renk ve boya-renk ayrımını yapar.

9.3.6.3. Renk çemberinden yararlanarak renk uyumlarını açıklar.

9.3.6.4. Sanat eserlerindeki renk uyumlarını ve vurguyu ayırt eder.

9.3.6.5. Görsel sanat çalışmalarında renk uyumlarını ve zıtlıkları kullanır.

9.3.7. Renkli Resim Uygulamaları I

9.3.7.1. Renkli resim tekniklerinde kullanılan malzemelerin özelliklerini açıklar.

9.3.7.2. Çalışmalarında renkli resim tekniklerini kullanır.

9.3.7.3. Hacim oluşturmada renk değerlerini kullanır.

9.3.7.4. Renk ve leke değerlerini özgün çalışmalarında uygular.

9.3.7.5. Renkli resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular (MEB, 2018: 54-56).

EK-2. Görüşme Soruları

GÖRÜŞME SORULARI

1. Derste en çok dikkatinizi çeken akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?
2. Derste dikkatinizi çekmeyen akım ya da akımlar hangileriydi? Neden?
3. İşlediğimiz akımlar ile ilgili araştırma yapıp eklemek istediğiniz bir bilgi ya da merak edip sormak istediğiniz bir şey var mı?
4. Bir eser inceleme ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
5. Sizce bir eser nasıl incelenir?

EK-3. Çalışma Yaprağı Soruları

İLK ÇALIŞMA YAPRAĞI

1. Sizce resim ne anlatıyor olabilir?
2. Resim size neler hissettiriyor?
3. Bu resim size neyi çağrıştırıyor?
4. Resimde neler görüyorsunuz?
5. Resimde hangi renkler kullanılmış? Sizce ressam bu renkleri neden kullandı?
6. Resimde bulunan nesne (cansız varlık) ya da figürler (canlı varlık) nelerdir?
7. Resmi yapan sanatçı kim olabilir?
  - c) Sizce resim nerede yapılmış olabilir?
  - d) Sanatçı bu resmi yaparken nasıl bir ruh hali içinde olabilir?

EK-4. Çalışma Yaprağı Soruları

SON ÇALIŞMA YAPRAĞI

1. Ders de işlenen ..... ve ..... sanat akımları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. .... akımının size hissettirdikleri nelerdi? ..... akımının size hissettirdikleri nelerdi? Sizde nasıl bir etki bıraktı? Aynı ayrı yazınız.
3. Bu ..... akımlardan en çok hangisinden etkilendiniz aklınızda kalan bir ressam ve eseri var mı?
4. Ders boyunca öğrendiğiniz sanat akımları hakkında bilgi verebilir misiniz?
5. Ders boyunca öğrendiğiniz akımlar size neler kattı? Bu akımlardan biri ile resim yapsanız hangisi ile yapardınız?
6. Dersin başında sizlere gösterdiğim ve ilk çalışma yaprağında sorularını yanıtladığınız resimle ilgili şuan neler düşünüyorsunuz? Aynı sorulara şuan cevap veriniz.
  - Sizce resim ne anlatıyor olabilir?
  - Resim size neler hissettiriyor?
  - Bu resim size neyi çağırıştırıyor?
  - Resimde neler görüyorsunuz?
  - Resimde hangi renkler kullanılmış? Sizce ressam bu renkleri neden kullandı?
  - Resimde bulunan nesne (cansız varlık) ya da figürler (canlı varlık) nelerdir?
  - Resmi yapan sanatçı kim olabilir?
  - Sizce resim nerede yapılmış olabilir?
  - Sanatçı bu resmi yaparken nasıl bir ruh hali içinde olabilir?

EK-5. Pedagojik Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağı

PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ ÇALIŞMA YAPRAĞI

**Kaçıncı Eser
Görüşmesi**

Eserin Adı

Çalışma No

TANIMLAMA AŞAMASI

1. Eserin teması, konusu nedir? Resimde neler oluyor?
2. Bu çalışma hangi sanat formundadır? (resim, heykel, özgün baskı, seramik, fotoğraf veya mimari bir form mudur?)
3. Bu eserde kullanılan malzeme nelerdir? (boya, taş, ağaç, kurşun kalem, alçı, vb.)
4. Eserde kullanılan malzemeler, sanatçının görüşlerini, duyguları aktarmada ne gibi rol oynamaktadır?
5. Eserde değişik malzemeler kullanılırsa, sanatçının fikirlerinde değişimler olur mu?
6. Sanat eserinde neler görüyorsunuz?
7. Hangi çizgiler sanat eserinde etkin görünüyor? (düz, eğri, diğerleri...)
8. Sanat eserinin dokusunu bulunuz.
9. Sanat eserinde hangi renkleri görüyorsunuz?
10. Hangi şekiller sanat eserinde etkin görünüyor?

ÇÖZÜMLEME AŞAMASI

1. Sanat eserinde gözünüze takılan ilk şey nedir? Neden öyle görüyorsunuz?
2. Renkler nasıl düzenlenmiş, sıcak, soğuk renklerden hangisi daha baskın görünüyor?
3. Sanatçı sanat eserinde dengeyi nasıl oluşturmuş olabilir?
4. Fırça darbeleri nasıl kullanılmış? (geniş veya dar pasajlar)
5. Renklerin gözünüzün algısı üzerinde nasıl hareket hissi veriyor?
6. Bu eserde yüzeyin büyük çoğunluğunu kaplayan plastik öge sizce nedir, neden?

7. Sanatçı mekânı nasıl oluşturmuş, renkle mi, biçimle mi?
8. Açık-koyu değerler nasıldır? Gölgeleme yok, hafif gölgeleme, koyu ve açık renk değerleri ile derinliğin sağlanması, fazla zıtlık gibi değerleri ile derinliğin sağlanması, fazla zıtlık gibi değerler açısından inceleyin.

YORUMLAMA AŞAMASI

1. Sanat eseri sizde hangi duyguları uyandırıyor, neden?
2. Sanatçı eseri ile nasıl bir iletişim içerisinde?
3. Sanat eseri karşısında kendinizi mutlu, üzüntülü ya da başka etki altında mı hissediyorsunuz?
4. Bu şekilde hissetmenizin nedeni nedir, renkler mi, formlar mı, dokular mı?
5. Sanatçı yer, zaman, inanış, kültürel ve sosyal farklılıklar hususunda neler söylüyor, size nasıl bir mesaj ulaştırıyor?
6. Sanatçı eserinde bir öykü veya mitolojik bir konuyu dramatize ederek mi anlatmış, nereden anlıyoruz?
7. Sanatçı eserinde, sizce hangi formları ve görüşleri abartmış?
8. Bu sanat eserinin toplumda nasıl bir fonksiyonu vardır?
9. Farklı sanat izleyicileri, bu eseri nasıl yorumlar?
10. Resimdeki insanların yaşadıklarını düşündüğünüzde, onlar ne yapıyorlar, ne söylüyorlar, kıyafetleri ve benzeri özellikler size ipucu veriyor mu?
11. Dokunduğunuz zaman eserin yüzeyinden neye benzer bir his alırdınız?
12. Sanat eserinden yola çıkarak, sanatçının neleri sevdiğini düşünüyorsunuz?
13. Sanat eseri hakkında bir oyun veya skeç oluşturunuz.
14. Eğer siz bir sanat tarihçisi veya eleştirmeni olsaydınız, sanatçı ve eseri hakkında ne söyler, ne yazardınız?
15. Sanat eserinin evrensel bir mesajı var mı?
16. Sanat eseri, ne gibi bir ses veriyor?
17. Sanat eseri, ne gibi bir tat veriyor?
18. Sanat eseri nasıl kokuyor?
19. Bu esere bir süre sonra tekrar baktığınızda duygularınız üzerinde farklılaşmalar oluyor mu?
20. Bu çalışmaya bir başlık bulunuz.

YARGI AŞAMASI

1. Bu sanat eseri konusunda ne düşünüyorsunuz?

2. Sizce iyi sanat nedir, neyin iyi olduğu konusunda kimler karar verir?
3. Sanatçı ünlü olunca, eseri daha mı güzel olur, ne düşünüyorsunuz?
4. Bu sanat eseriyle bilginiz arttı mı, (gelişti mi?)
5. Bu eser ne kadar eskidir?
6. Bu eserin sizce değeri ne kadardır?
7. Bu sanat eserine bakınca yabancılık hissediyor musunuz?
8. Bu sanat eserini sevdiniz mi, bu eseri nasıl değerlendirir ve ona nasıl bir değer biçersiniz?
9. Bu esere sahip olmak bir durum simgesi veya üst düzey göstergesi midir?

Sonuç ve Öneriler:

EK-6. Gözlem Formu

GÖZLEM FORMU

ÖLÇÜTLER	✓	X
Eserin niteliklerini açıklayabildi.		
Eser hakkında estetik yargıya varabildi.		
İnceleme sonunda, sanatçıyı etkileyen kişisel ve toplumsal faktörleri açıklayabildi.		
Eseri yorumlayabildi.		
Eser hakkında estetik yargıya varabildi.		
Eserdeki plastik elemanları birbiri ile ilişkilendirdi.		
Eserdeki sanat elemanlarını açıklayabildi.		
Eserdeki sanatsal düzenleme öğelerini açıklayabildi.		
Eserin temasını açıklayabildi.		
Eserin hangi akıma ait olduğunu tanıyabildi.		
Eseri yorumlayabildi.		
Eserlerden yola çıkarak özgün kendi ürününü ortaya çıkarabildi.		

EK-7. Ürün Değerlendirme Çizelgesi

2018-2019 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI..... MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÜRÜN DEĞERLENDİRME ÇİZELGESİ

ÖLÇÜTLER KRİTERLER		Konuya ilişkin özgün yaklaşımlar ve yaratıcılık(20p)	Kompozisyon (20p)	Tekniğe uygunluk (20p) (Akımlarla bağdaşım)	Renk, şekil, doku kullanabilme (10p)	Tasarım(10p)	Süreyi iyi kullanma(10p)	Temiz ve düzenli çalışma(10p)	Toplam puan (100p)
SIRA NO	ÖĞRENCİ NO								
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									

EK-8. Veli İzin Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması “ adıyla, 13.12.2018 ila 28.03.2018 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Bu araştırmada Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle nasıl uygulanacağı ve nasıl yürütülebileceğini belirlemek temel amaçtır. Araştırmanın alt amaçları ise;

Araştırmanın alt amaçları ise;

1. Öğrenciler pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre eserleri nasıl incelemişlerdir?
2. Öğrenciler, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile edindikleri sanat akımları hakkındaki bilgileri sanatsal ürünlerinde nasıl kullanmışlardır?
3. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarında görsel sanatlar dersinde anlatılan sanat akımlarını işe koşmuş mudur?
4. Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre incelenen eserler öğrenci ürünlerine nasıl yansımıştır?
5. Öğrencilerin sanat akımları ve pedagojik sanat eleştirisi hakkında görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine göre işlenen görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemine ilişkin kazanımları nelerdir?

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar

içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Canan ÖZTÜRK

İletişim bilgileri: 05059710924 / cccanan_89@hotmail.com

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi
.....
.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

EK-9 Araştırma Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması “adıyla, Canan ÖZTÜRK tarafından 13.12.2018 ila 28.03.2018 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu çalışmada Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersi sürecinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle nasıl uygulanacağı ve nasıl yürütülebileceğini belirlemek temel amaçtır

Araştırmanın Nedeni: O Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): MEB- .... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Araştırma Uygulaması: O Görüşme

O Gözlem

O Video- Ses kaydı

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece çalışmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Canan ÖZTÜRK

İletişim Bilgileri : 05059710924/ cccanan_89@hotmail.com

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

EK-10. MEB İzin Formu

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-604.01.01-E.25247962
Konu : Araştırma İzni (Canan ÖZTÜRK)

28.12.2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 24/12/2018 tarihli ve 93368059-309.99-E.57257 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 no'lu genelgesi.
c) Valilik Makamının 30/08/2018 tarihli ve 92255297-605.99-E.15131201 sayılı onayı.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Canan ÖZTÜRK, "Orta Öğretimde Sanat Eleştirisi Disiplininin Özgün Yaklaşımlar ve Yaratıcılığa Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında, ilimizde bulunan mesleki ve teknik anadolu liselerinde çalışma yapmak istemektedir.

İlgi (a) dilekçe ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması ve katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması kaydıyla, ilimizde bulunan mesleki ve teknik anadolu liselerinde uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Ayhan BÜLBÜL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
28.12.2018

Ebubekir Siddık SAVAŞCI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
28/12/2018
LUTİ KEİDAL
Şef

Adres: Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı Merkez/ SİVAS
Elektronik Ağ: <http://sivas.meb.gov.tr>
e-posta: butce58@meh.gov.tr

Bilgi için: Leyla SÜZEN
Tel: 0 (346) 280 58 81
Faks: 0 (346) 280 59 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden Of29-ee15-3a0d-9c54-396a kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SDP - 604.01.01 - 01 - BAŞVURULAR VE
Form No: 8528827-604.01.01-172

Evrak Tarihi : 03-01-2019

Sayı : 92255297-604.01.01-E.25280065
Konu : Araştırma İzni (Canan ÖZTÜRK)

31.12.2018

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 24/12/2018 tarihli ve 93368059-309.99-E.57257 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 28/12/2018 tarihli ve 92255297-604.01.01-E.25247962 sayılı onayı.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencisi Canan ÖZTÜRK, "Orta Öğretimde Sanat Eleştirisi Disiplininin Özgün Yaklaşımlar ve Yaratıcılığa Etkisi" konulu tez çalışması için, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla ilimiz merkezinde bulunan mesleki ve teknik anadolu liselerinde uygulanması valilik makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.

Dursun YILDIRIM
Millî Eğitim Müdür V.

Ek: İlgi (b) Onay Sureti (1 sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
-Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Bilgi:
-Mesleki ve Teknik Lise Müd.

Güvenli Elektronik İmza
Aşağı ile Aynısı
21/12/2018
Lutfi KELDAL
Şef

GÖRSEL 1. Sınıf Ortamı

